

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Temel Eğitim Ana Bilim Dalı

Sınıf Eğitimi Programı

ÇOCUK KİTAPLARI ÜZERİNE BİR SEVİYE TESPİT ÇALIŞMASI

Duygu SARMUSAK SELÇUK

Doktora Tezi

Ankara, 2022

Liderlik, araştırma, inovasyon, kaliteli eğitim ve değişim ile

Daha ileriye... En İyiyeye...

Temel Eğitim Ana Bilim Dalı

Sınıf Eğitimi Programı

ÇOCUK KİTAPLARI ÜZERİNE BİR SEVİYE TESPİT ÇALIŞMASI

A LEVEL DETERMINATION STUDY ON CHILDREN'S BOOKS

Duygu SARMUSAK SELÇUK

Doktora Tezi

Ankara, 2022

Kabul ve Onay

Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼đ¼ne,

Duygu SARMUSAK SELÇUK'un hazırladığı Çocuk Kitapları Üzerine Bir Seviye Tespit Çalışması başlıklı bu çalışma j¼rimiz tarafından **Temel Eğitim Ana Bilim Dalı, Sınıf Eğitimi Bilim Dalında Doktora Tezi** olarak kabul edilmiştir.

J¼ri Başkanı	Prof. Dr. Ali Ekber şAHİN	İmza
J¼ri Üyesi (Danışman)	Prof. Dr. Hakan DEDEOğLU	İmza
J¼ri Üyesi	Prof. Dr. Mustafa ULUSOY	İmza
J¼ri Üyesi	Prof. Dr. İhsan Seyit ERTEM	İmza
J¼ri Üyesi	Doç. Dr. Banu AKT¼RKOđU	İmza

Enstit¼ Y¼netim Kurulunun
...../...../..... Tarihli ve .....
sayılı kararı.

Bu tez Hacettepe Üniversitesi Lisans¼st¼ Eğitim, Öğretim ve Sınav Y¼netmeliđi'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki j¼ri üyeleri tarafından ..... / ..... / ..... tarihinde uygun gör¼lm¼ř ve Enstit¼ Y¼netim Kurulunca ..... / ..... / ..... tarihi itibarıyla kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Selahattin GELBAL
Eğitim Bilimleri Enstit¼s¼ M¼d¼r¼

Öz

Bu araştırmada dili Türkçe olan 10 yerli yazarlı, 10 yabancı yazarlı çocuk kitabının okuma seviyelerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma, temel nitel araştırma türünde olup, veri toplama süreci iki aşamada gerçekleşmiştir.

Araştırmanın ilk aşamasında belirlenen çocuk kitaplarının biçimsel ve içerik özelliklerinin hangi yaş düzeyine uygun olduğunun tespiti ile ilgili “Çocuk Kitaplarını Değerlendirme Formu” kullanılmış ve elde edilen veriler betimsel kontrol listeleri ile incelenmiştir. Çalışmada yer alan kitapların okunabilirlik düzeylerinin tespiti için ise “Ateşman Okunabilirlik Sayısı Formülü” uygulanmıştır ve elde edilen veriler betimsel analiz ile incelenmiştir. Yapılan analizlerden elde edilen veriler ve uzman görüşleri değerlendirmeleri sonucunda, her sınıf düzeyine ait olduğu düşünölen bir yerli bir yabancı kitap olmak üzere toplamda sekiz kitap çalışmanın ikinci aşaması için seçilmiştir.

Çalışmanın ikinci aşaması, 2020-2021 eğitim öğretim bahar yılında Ankara’da bir devlet okulunda okuyan 1., 2., 3. ve 4. sınıf öğrencilerinden oluşan toplam 94 öğrenci ile yürütölmüştür. Öğrenciler kendileri için seçilen kitaplara “Okunabilirliği Değerlendirme Formunu” uygulamış ve daha sonra kitapları okumuşlardır. Kitapları bitirdiklerinde ise araştırmacı tarafından her sınıf düzeyine uygun Barrett Taksonomisi temel alınarak geliştirilen “Okuduğunu Anlama Formları” öğrencilere uygulanmıştır. Aynı süreç ikinci kitaplar için de tekrarlanmıştır. Çalışmanın ikinci aşamasından elde edilen veriler, betimsel istatistik yöntemi ile analiz edilmiştir.

Çalışmanın sonucunda, dili Türkçe olan çocuk kitaplarını, literatürde yer alan çocuk edebiyatı kriterlerine göre değerlendirmenin ve okunabilirlik formölleri uygulamanın tutarlı sonuçlar vermediği; kitapların seviyelerini belirlemek için yeterli kriterler olmadığı görölmüştür.

Anahtar sözcükler: çocuk edebiyatı, resimli çocuk kitapları, okunabilirlik, barrett taksonomisi, seviye

Abstract

This study aims to determine the reading levels of children's books in Turkish with 10 local authors and 10 foreign authors. The research is a type of basic qualitative research, and the data collection process was carried out in two stages.

In the first stage of the research, the "Children's Books Evaluation Form" was used to determine the appropriate age level of the physical and content features of the children's books determined and the data obtained were analyzed by descriptive checklist. In order to determine the readability levels of the books in the study, the "Ateşman Readability Number Formula" was applied and the obtained data were analyzed with descriptive analysis. As a result of the data obtained from the analyzes and expert opinions, a total of eight books, one domestic and one foreign, thought to belong to each grade level, were selected for the second stage of the study.

The second phase of the study was carried out with a total of 94 students consisting of 1st, 2nd, 3rd and 4th grade students studying at a public school in Ankara in the spring term of the 2020-2021 academic year. The students applied the "Readability Evaluation Form" to the books selected for them and then read the books. When they finished the books, the "Reading Comprehension Forms" developed by the researcher based on the Barrett Taxonomy suitable for each grade level were applied to the students. The same process was repeated for the second books. The data obtained from the second stage of the study were analyzed with the descriptive statistics method.

As a result of the study, it was concluded that evaluating the children's books in Turkish according to children's literature criteria in the present literature and applying readability formulas did not give consistent results; It has been shown that there are not sufficient criteria to determine the readability levels of the books.

Keywords: children's literature, illustrated children's books, readability, barrett's taxonomy, level

Teşekkür

Doktora programım ve tez yazım sürecinde bilgisiyle bana rehber olan, desteğini her konuda hissettiren, anlayışıyla merkezimde kalabildiğim, öğrencisi olmakla gurur duyduğum başta danışmanım Prof. Dr. Hakan Dedeoğlu olmak üzere, lisans ve lisansüstünde ders aldığım tüm hocalarıma teşekkür ederim.

Hem alana dair hem de alan dışı konulardaki paylaşımlarda bulunma şansına eriştiğim, bana çok şey katan, kendisinden çok şey öğrendiğim Prof. Dr. Ali Ekber Şahin hocama ve çalışmamı daha iyi noktalara götürmemi sağlayan eleştirilerinden dolayı sayın Prof. Dr. Mustafa Ulusoy, Prof. Dr. İhsan Seyit Ertem ve Doç. Dr. Banu Aktürkoğlu'na teşekkürlerimi sunarım.

Tez yazım sürecimde maddi manevi desteklerini esirgemeyen sevgili eşim Behnan Giray'a; varlığıyla, neşesiyle ve geleceğiyle bana ilham olan biricik oğlum Tibet Noyan'a; hem akademik, hem çalışma alanında hem de hayatıma dair çok önemli dokunuşları olan sevgili Prof. Dr. Ziya Selçuk'a teşekkürlerimi sunarım.

Bana hayatım boyunca mutlu bir aile ortamı sunarak, hayatımın her konusunda destek veren, kendim olmamı sağlayan, hayatlarımız kesiştiği için sonsuz şükran duyduğum babam Ferhat Sarmusak, annem Fikriye Sarmusak, ablam Ezgi Sarmusak'a ve kedim Şimo'ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Sevgili Aileme ve babam Ferhat Sarmusak'ın anısına...

İçindekiler

Kabul ve Onay	iii
Öz	iii
Teşekkür	v
Tablolar Dizini	viii
Bölüm 1 Giriş	1
Problem Durumu	1
Araştırmanın Amacı ve Önemi	3
Araştırma Problemi	4
Sınırlılıklar	4
Tanımlar	4
Bölüm 2	6
Araştırmanın Kuramsal Temeli ve İlgili Araştırmalar	6
Araştırmanın Kuramsal Temeli	6
İlgili Araştırmalar	27
Bölüm 3 Yöntem	37
Çalışma Materyalleri ve Çalışma Grubu	37
Çalışma Grubu	41
Araştırmacının Rolü	42
Araştırmanın Geçerliliği ve Güvenirliği	43
Araştırmanın Etik Boyutu	45
Veri Toplama Süreci	46
Veri Toplama Araçları	49
Verilerin Analizi	52
Bölüm 4 Bulgular ve Yorumlar	55
Çocuk Kitaplarının Biçimsel Yapısı ve Yaş Düzeyine Uygunluğu	55
Çocuk Kitaplarının İçerik Yapısı ve Yaş Düzeyine Uygunluğu	64

Çocuk Kitaplarına İlişkin Okuma Formülleri Bulguları.....	75
Çocuk Kitaplarına İlişkin Okuduğunu Anlama Formu Bulguları	93
Bölüm 5	108
Sonuç, Tartışma ve Öneriler.....	108
Sonuç ve Tartışma	108
Öneriler	131
Kaynaklar.....	131
EK-1: Çalışmada Kullanılan Ölçme Araçları	clxi
EK-2: Gönüllü Katılım Formu.....	clxii
EK-3: Okunabilirliği Değerlendirme Rubriği Ölçek Kullanım İzni.....	clxiii
EK-A: Etik Komisyonu Onay Bildirimi	clxiv
EK-B: Etik Beyanı	clxi
EK-C: Yüksek Lisans/Doktora Tez Çalışması Orijinallik Raporu	clxii
EK-Ç: Thesis/Dissertation Originality Report.....	clxiii
EK-D: Yayımlama ve Fikrî Mülkiyet Hakları Beyanı.....	clxiv

Tablolar Dizini

Tablo 1 Dale-Chall Puanları ve Karşılık Geldiği Sınıf Seviyeleri	17
Tablo 2 Okunabilirlik Sayısı Tablosu	23
Tablo 3 <i>Kitap Seçkisi</i>	38
Tablo 4 <i>Veri Toplama Araçları</i>	49
Tablo 5 <i>Sınıf Düzeyine Göre Barrett Taksonomi Basamaklarına Denk Gelen Sorular</i>	52
Tablo 6 <i>Veri Toplama Araçlarına Uygun Veri Analizi Yöntemleri</i>	54
Tablo 7 <i>Çocuk Kitaplarının Biçimsel Yapısı ile İlgili Veriler</i>	55
Tablo 8 <i>Çocuk Kitaplarının İçerik Yapısı ile İlgili Veriler</i>	64
Tablo 9 <i>Okunabilirlik Sayısı Denkliği</i>	76
Tablo 10 <i>Seçkideki Kitapların Ateşman Okunabilirlik Sayısı Değerleri ve Denklikleri</i> 87	
Tablo 11 <i>Birinci Sınıf Düzeyinde Çalışılan Kitaplara Uygulanan Okunabilirliği Değerlendirme Rubriği Sonuçları</i>	89
Tablo 12 <i>İkinci Sınıf Düzeyinde Çalışılan Kitaplara Uygulanan Okunabilirliği Değerlendirme Rubriği Sonuçları</i>	90
Tablo 13 <i>Üçüncü Sınıf Düzeyinde Çalışılan Kitaplara Uygulanan Okunabilirliği Değerlendirme Rubriği Sonuçları</i>	91
Tablo 14 <i>Dördüncü Sınıf Düzeyinde Çalışılan Kitaplara Uygulanan Okunabilirliği Değerlendirme Rubriği Sonuçları</i>	92
Tablo 15 <i>Birinci Sınıf / Farklı Ama Aynı Kitabına Ait Okuduğunu Anlama Formu Verileri</i>	93
Tablo 16 <i>Birinci Sınıf / Köpekler Bale Yapamaz Kitabına Ait Okuduğunu Anlama Formu Verileri</i>	95
Tablo 17 <i>İkinci Sınıf / Aşık Veysel Uzun İnce Bir Yol Kitabına Ait Okuduğunu Anlama Formu Verileri</i>	96
Tablo 18 <i>İkinci Sınıf / Ağaçlar Ülkesine Yolculuk Kitabına Ait Okuduğunu Anlama Formu Verileri</i>	98
Tablo 19 <i>Üçüncü Sınıf / Öksüz Cıvıv Kitabına Ait Okuduğunu Anlama Formu Verileri</i>	99
Tablo 20 <i>Üçüncü Sınıf / Küçük Kara Balık Kitabına Ait Okuduğunu Anlama Formu Verileri</i>	101

Tablo 21 <i>Dördüncü Sınıf / Anneannem Hayvanlar Arasında Kitabına Ait Okuduğunu Anlama Formu Verileri</i>	103
Tablo 22 <i>Dördüncü Sınıf / Charlie'nin Çikolata Fabrikası Kitabına Ait Okuduğunu Anlama Formu Verileri</i>	105
Tablo 23 <i>Araştırmanın İkinci Aşamasında Çalışılan Kitaplar Karşılaştırma Tablosu</i>	1077
Tablo 24 <i>Seçkideki Kitapların Konularına Göre Seviyelendirilmesi</i>	112
Tablo 25 <i>Seçkideki Kitaplarda Yer Alan Bilinmeyen Kelime, Yöresel Kelime ve Atasözü, Deyim, İkileme Sayısı</i>	115
Tablo 26 <i>Seçkideki Kitapların Bir Cümledeki Ortalama Kelime Sayısına Göre Sınıf Düzeyleri</i>	116
Tablo 27 <i>Seçkideki Kitapların Ateşman Okunabilirlik Sayısı ve Okunabilirlik Sayısı Denkliği</i>	117
Tablo 28 <i>Birinci Sınıf Karşılaştırmalı Okunabilirliği Değerlendirme Rubriği Sonuçları</i>	118
Tablo 29 <i>İkinci Sınıf Karşılaştırmalı Okunabilirliği Değerlendirme Rubriği Sonuçları</i>	119
Tablo 30 <i>Üçüncü Sınıf Karşılaştırmalı Okunabilirliği Değerlendirme Rubriği Sonuçları</i>	120
Tablo 31 <i>Dördüncü Sınıf Karşılaştırmalı Okunabilirliği Değerlendirme Rubriği Sonuçları</i>	122
Tablo 32 <i>Çalışmanın İkinci Aşamasında Kullanılan Kitaplardan Elde Edilen Sonuçlar Karşılaştırma Tablosu</i>	127
Tablo 33 <i>Sınıf Düzeylerine Göre Sıralama Verileri Tablosu</i>	130
Tablo 34 <i>Belirlenen Çocuk Kitapların Düzeylerine İlişkin Sınıflandırma</i>	131

Bölüm 1

Giriş

Bu bölümde problem durumu, araştırmanın amacı ve önemi, araştırma problemleri, sınırlılıklar ve tanımlara yer verilmektedir.

Problem Durumu

Çocuk doğduğu andan itibaren ebeveynleri onun gelişim basamaklarını desteklemek için uygun oyuncak arayışının yanı sıra, uygun kitap seçme arayışına da girerler. Çocuğun duyuşal sistem gelişimine yardımcı olmak amacıyla, taktil (dokunma) duyuşunu geliştirmek için edinilen dokulu kitaplar, işitme duyuşunun gelişimi için kullanılan hışırtılı ve müzikli kitaplar; duyuşal motor gelişimi döneminde yerini yap-boz kitaplara ve interaktif kitaplara bırakmaktadır. Çocuğun, seçimi nispeten az kritere dayalı bebeklik dönemi kitapları ile başlayan edebiyat serüveninde yaş ilerledikçe kitap seçiminin neye göre yapılması gerektiği her dönem tartışılmıştır (Vogel ve Washburne, 1928).

İnsanlar okumayı öğrendikleri andan itibaren okulda aldıkları eğitimler ve okuma pratikleri sayesinde kendilerini geliştirerek farklı okuma seviyelerine erişirler. Okulda öğrenilenlerin okuma düzeyine katkısının sınırlı kaldığı bilinmektedir. Okuma becerisinin geliştirilmesinde okuldan çok kişinin doğru kitaplarla buluşmasının etkisinin daha büyük olduğu araştırmacılar tarafından ortaya konulmuştur. Çünkü okuma becerisinin de diğer beceriler gibi kullanılmadığı zaman körelmesi yadsınamaz bir gerçektir (DuBay, 2007b, s.4).

Öğretmenlerin, öğrencilerin okuma seviyelerini geliştirmeleri için sınıflardaki seviye farkına uygun olarak her öğrencinin düzeyine uygun kitapları bulması gerekmektedir. Aynı durum yetişkinler için de geçerlidir. Eğer kendilerine okuyacak uygun kitaplara sahip değillerse, onlar da okuma becerilerini geliştiremeyeceklerdir (DuBay, 2007b, s.4).

Amacı çocuğun dil becerilerini, bilişsel becerilerini ve toplumsal becerilerini geliştirmek olan çocuk edebiyatı; aynı zamanda okurda bir okuma kültürünü de oluşturmayı amaçlamaktadır (Sever, 2003). Geliştirilmesi planlanan tüm bu beceri ve basamaklar, çocuğun

içinde bulunduğu gelişimsel dönemlere göre farklılık göstermektedir. Çocuğun yaşına göre ilgi alanları, ihtiyaçları ve hazır bulunuşlukları değişmektedir. Bu sebeple okurun seviyesine uygun kitap seçmek öncelikli ve önemlidir.

Dili Türkçe olan çocuk kitaplarının seviyelendirilmesi, yayın evlerinin, editörlerin ya da yazarların çeşitli kriterleri gözetmesiyle oluşturulmaktadır. Yayınevleriyle yapılan görüşmelerde, çocuk kitaplarını seviyelendirirken hangi kriterlerin gözetildiği sorulmuştur. Gözetilen kriterlerin; konunun okul müfredatıyla uygunluğu, kitabın yazı-resim oranı, metinlerde kullanılan punto büyüklüğü, kitabın sayfa sayısı gibi özelliklerden oluştuğu ifade edilmiştir. Çeviri kitaplarda ise bir sınıflamaya gidilmediği, kitabın orijinal dilindeki sınıflamanın korunduğu ifade edilmiştir (N., K., Sezen; P. Yılmaz; F. Altay, kişisel görüşme, 26 Mayıs 2022).

Yurtdışı literatür ve kitap sınıflandırmaları incelendiğinde ise bu durumun yayın evlerine bırakılmadığı görülmüştür. Bin dokuz yüz yirmilerde Amerika'da artan göçmen sorunuyla birlikte öğretmenler, öğrencilerin seviye farklılıklarını gözeterek, onları uygun kitaplarla buluşturmayı bir mesele haline getirmişlerdir (Vogel ve Washburne, 1928). Bu soruna yanıt bulmak amacıyla eğitimciler uzun yıllardan beri okuma metinlerinin okur için uygun olup olmadığının veya zor olduğunun nasıl belirleneceği üzerinde çalışmalar yapmaktadır. Fry'a göre okunan metinlerle öğrencilerin deneyimleri arasında bazı benzerliklerin olması gerekmektedir. Öğrencinin okumaktan zevk alması, metin bütününe okumaya devam etmesi ve sınıfında tartışabilmesi, okuduğundan yeni şeyler öğrenmesi, metinle ilgili sorulara yanıt vererek metni özetleyebilmesi gibi durumlar metnin uygunluğuna işaret eden durumlardır (Akyol, H., Yıldırım, K., Ateş, S., Çetinkaya, Ç., & Rasinski T., V., 2014).

Çocuk kitaplarının okura uygunluğunu değerlendirirken kullanılan gerek nicel gerekse nitel birtakım kriterler vardır. Kapak, boyut ve cilt tasarımı; metin tasarımı; resimleme; sayfa ve yazı tasarımı kitabın biçimsel yapısını oluşturan kriterlerdir. Kitapta yer alan edebi unsurlar; dil ve anlatım tarzları ise kitabın iç yapısını oluşturan unsurlardır. Ulusal literatür incelendiğinde, çocuk kitaplarının okura uygunluğu ile ilgili onlarca çalışma yapıldığı görülmektedir. Bu çalışmalarda çocuk kitaplarının seviyelere uygunluğu genellikle biçimsel ve iç yapı unsurları

bazında incelenmiştir (Bilgen, 2021; Ceyhan, 2021; Demirkaya, 2009; Kapoğlu, 2012; Karaköse, 2021; Öztürk, 2019; Üzel, 2007; Yanık, 2019)

Kitabın okura uygunluğunu değerlendirmek için uygulanan okunabilirlik formülleri, kapama ve kloze testler de bu yöntemler arasındadır. Son yıllarda okunabilirlik formülleri daha az zaman alıcı olduğu için araştırmacılar tarafından kitapların okura uygunluk açısından değerlendirilmesinde sıklıkla kullanılan yöntemlerdendir (Çinpolat, 2019; Özgü Koçağan, 2012; Özcan, 2020; Semiz, 2022).

Çocuk kitaplarının seviyesinin belirlenmeye çalışıldığı bir diğer yöntem ise derlembilim yöntemidir. Çocuk kitaplarının seviyesinin belirlenmesiyle ilgili bir araştırma da literatüre Çağlayan (2021) tarafından kazandırılmıştır. Çağlayan çalışmasında derlembilim yöntemi kullanarak çocuk kitaplarını dil bilgisi yönünden incelemiş ve onları sıralamıştır. Literatürde değinilen tüm kriterleri gerçek hayatta bütüncül bir bakış açısıyla incelemek oldukça zaman alıcıdır. Aynı zamanda yapılan çalışmaların okurla beraber ele alınmadığı görölmektedir.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırmada dili Türkçe olan çocuk kitaplarının okura göre seviyelerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma hem çocuk edebiyatı ilkelerininin hem de Ateşman Okunabilirlik Sayısı Formölünün beraber kullanılması ve aralarındaki tutarlılığın ortaya konulması açısından önemli olduğu düşünölmektedir. Aynı zamanda ulusal literatür incelendiğinde; çocuk kitaplarının sınıflandırılmasına yönelik olan çalışmalar içerisindeki okurla beraber yürütölen ilk çalışma olması açısından önemlidir.

Araştırma, temel eğitimin ilk kademesini hedeflemesi ve okumayı yeni öğrenmiş öğrencileri destekleyebilmesi açısından da önemlidir.

Bu çalışmada sečilten kitaplar biçimsel özellikler ve içerik yönünden değerlendirilmiş, okunabilirlik formülleri ve anlaşılabilirlik açısından öğrencilerle çalışmalarda bulunulmuştur. Bu açıdan bakıldığında çalışma, literatürde çocuk kitaplarının sınıflandırılmasına yönelik ilk kapsamlı çalışma olma özelliğine sahip olup bu alandaki açığı kapatmaya yöneliktir.

Aynı zamanda yapılan çalışmanın öğrencilerin seviyelerine uygun doğru kitapları önermede öğretmenlere bir rehber ya da kılavuz sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırma Problemi

Araştırma, “6-10 yaş seviyesi için hazırlanan çocuk kitaplarının düzeyleri nedir?” sorusuna cevap aramaktadır.

Alt Problemler:

Belirtilen amaç çerçevesinde araştırmada yanıt aranan sorular şunlardır:

1. Belirlenen çocuk kitaplarının biçimsel yapısı hangi yaş düzeyine uygundur?
2. Belirlenen çocuk kitaplarının içerik özellikleri hangi yaş düzeyine uygundur?
3. Belirlenen çocuk kitaplarına uygulanan okunabilirlik formülleri sonuçları nelerdir?
4. Belirlenen çocuk kitaplarına, öğrenciler tarafından uygulanan okunabilirlik rubriğinin sonuçları nelerdir?
5. Belirlenen çocuk kitaplarını okuyan öğrencilere uygulanan okuduğunu anlama testlerinin sonuçları nasıldır?
6. Belirlenen çocuk kitaplarına yönelik değerlendirmelere ilişkin bir sınıflandırma yapılması mümkün müdür?

Sınırlılıklar

Bu çalışmanın başlıca sınırlılıkları şunlardır;

1. Bu çalışma 10 yerli yazarlı 10 yabancı yazarlı çocuk kitabıyla sınırlıdır.
2. Bu çalışma 1., 2., 3. ve 4. sınıf öğrencileriyle sınırlıdır.
3. Bu çalışma 94 öğrenci ile sınırlıdır.
4. Şiir türünü içeren çocuk kitapları inceleme kapsamına alınmamıştır.

Tanımlar

Kitabın Biçimsel Özellikleri. Kitabın punto, sayfa düzeni uygunluğu, görselleri ve oranları, basım teknikleri ile ilgili olan kısımlarıdır (Şimşek, 2020).

Kitabın İçerik zellikleri. Yazarın slubu, konunun çocuğun yaşantısına uygunluğu ile ilgili olan kısımlarıdır (şimşek, 2020).

Okunabilirlik. Metinlerin içerdiği hece, sözcük ve cümle yapılarına bakılarak kolay okunup okunmadığına yönelik formüllere dayanan incelemelerdir (Temur, 2003).

Bölüm 2

Araştırmanın Kuramsal Temeli ve İlgili Araştırmalar

Bu bölüm araştırmanın kuramsal temeli ve ilgili araştırmalar olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. İlk bölümde çocuk kitaplarında bulunması gereken özellikler, okunabilirlik ve Barrett Taksonomisi temelli okuduğunu anlama ilkelerinin yer aldığı kuramsal çerçeve sunulmaktadır. İkinci kısımda ise ulusal ve uluslararası literatürdeki ilgili araştırmalar yer almaktadır.

Araştırmanın Kuramsal Temeli

Bu araştırmanın amacı çocuk kitaplarının seviyelerinin belirlenmesidir. Bu bağlamda ilgili literatür taranmış ve çocuk kitaplarında bulunması gereken özellikler, okunabilirlik ve Barrett Taksonomisi temelli okuduğunu anlamaya dair kuramsal çerçeve belirlenmiş ve bu çerçeveler yardımıyla elde edilen veriler analiz edilmiştir.

Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Özellikler

Çocuk kitaplarında bulunması gereken özellikler görsel tasarım (biçimsel) özellikleri ve içerik özellikleri olarak ele alınmaktadır. Görsel tasarım ilkesi başlığı altında resimleme; metin tasarımı; kapak, boyut ve cilt tasarımı; sayfa ve yazı tasarımı ele alınmıştır. Çocuk kitaplarının içerik özellikleri başlığının altında ise konu, tema; karakter, kahraman; kurgu; anlatım biçimi; ana düşünce; dil ve anlatım; söz varlığı; cümle ve söz sanatları yer almaktadır.

Çocuk Kitaplarının Görsel Tasarımı. Çocuk kitaplarının belli başlı kriterleri vardır. İyi kabul edilen kitaplar, okunmaya değer bir içeriğe ve varsa iyi resimlere sahiptirler. Kitapların kapak tasarımından iç sayfa düzenlemesine kadar her detay kitabın okunurluğunu etkiler.

Resimleme. Çocuk kitapları resimsiz düşünülemez. Kitaplarda yer alan resimler gerek metinde işlenen konu, durum ya da düşünceleri açıklığa kavuşturan öğeler gerekse kavramları somutlaştıran ve anlamlaştıran unsurlardır. Dahası resimler, çocuk kitapları süsleme ve çocuklara estetik bir bakış açısı sunmak için de vardır (Şimşek, 2020).

Parsons ve arkadaşları çocuklara resimler göstererek onların sanatsal algı gelişim düzeylerini “biçim, ana fikir, algı, sanatçının özellikleri, renk ve muhakeme” ile ilgili tepkilerini inceleyerek çocukların sanat algı düzeylerinin üç gelişim aşaması olduğunu ortaya koymuşlardır.

1. Aşama. 2-7 yaş arası çocukların resimlerle ilgili yargıları kendilerine özgüdür. Bu yaş grubundaki çocuklar, sanat yapıtının etkileyici özelliklerine tepkileri kendi kişisel duygularına dayanır. Bu çocuklar, sanat yapıtının yapılmasında kullanılan teknik özelliklerle ilgilenmez, bunun farkında da değildir. Bu yaş dönemindeki çocuklar, renksiz (siyah-beyaz) resimler yerine; parlak ve çok renkli resimlerden hoşlandıklarını belirtmişlerdir. Bu yaşlarda çocuklarda renklerin özellikleri, onların arasındaki geçiş ton farkı önemli değildir, önemli olan renklerin parlak ve bol olmasıdır (Parsons, 1978 akt. Şimşek, 2020; Sever, 1995).
2. Aşama. 7-9 yaş arasındaki çocuklar estetik gerçekçilik evresindedir. Sanat yapıtında resmedilen kişinin duygularıyla özdeşim kurarlar. Sanat yapıtında kullanılan araç ve teknikleri görmezden gelirler. Bu çocukların yargıları ‘ideal gerçekçiliğe’ dayanır. Bu evrede renklere ilişkin uygun olma, gerçeklik algıları gelişmeye başladığı için resimlerde kullanılan renkler, gerçekte resmedilen nesnelerin kabul edilebilir özelliklerini yansıtmalıdır (Parsons, 1978 akt. Şimşek, 2020).
3. Aşama. 9-12 yaş arasındaki çocuklar, estetik karmaşa evresindedir. Bu yaşta kişiler resimde hoşlarına giden düzenlemelere doğru tepki verirler. Bu yaş düzeyindeki çocuklar için resimlerde kullanılan renklerin gerçek nesne ile tamamen uygun olması gerekir. Bu evrede katı gerçeklik kabulleri arasındadır. Eğer resimde kullanılan renkler ruh haline, duruma ve konuya tam uygun değilse, kullanılan renkler uygun olanı yansıtmıyorsa, çocuklara göre bu sanatçının tercihidir (Parsons, 1978 akt. Şimşek, 2020).

Metnin tasarımı. Kitaptaki görsellerin ve metnin tasarımları birbirleriyle uyumlu olmalıdır. Kitaplar incelendiğinde metin ya resmin üstünde ya resmin altında ya da metnin karşılıklı sayfalarındadır. Bir diğer seçenek ise metnin resmin üzerinde olduğu durumdur. Metnin resmin üzerinde olduğu durumlarda zıt renklerin kullanılıp kullanılmadığı, metin tasarımının gözü yorup yormadığı önemli bir kriterdir (Şimşek, 2020; Sönmez, 2003).

Kapak, Boyut ve Cilt Tasarımı. Çocuğun kitapla ilk karşılaştığı biçimsel kriterlerdendir.

Kapak. Çocuğun kitapla ilk tanıştığı yer kitabın kapağıdır. Kitap kapağı tasarımında yer alan yazı ve resim çocuğun dikkatini çekmeli, kitabın içeriğiyle uyumlu olmalıdır. Kitap kapağı materyali çabuk kırılmayan, karton kapak olmalıdır (Şimşek, 2020).

Boyut. Çocuk kitapları çeşitli boyutlarda olabilir ve öyle tercih edilebilir. Fakat hacim ve kalınlık bakımından çocuk kitapları, çocuğun kolay taşıyabileceği şekilde olmalıdır (Şimşek, 2020).

Cilt Tasarımı. Kitaplarda gözü yormayacak mat (sarımtırak) ve mürekkebi dağıtmayacak kalınlıkta kağıtların kullanılmasına dikkat edilmelidir (Şimşek, 2020).

Göz, satır üzerinde 20-25 karakterlik bir genişliği kapsar, bu ise bir satırda 3-4 sözcük demektir. Buna gözün aktif görüş alanı, genişliği denir. Bu genişlik, göz kasları gelişmemiş, yavaş okuyan çocuklarda altı karaktere, bir sözcüğe (2 cm'ye) kadar düşebilir. Bunun için satır uzunluğu ilkökul 1-5. sınıflar için tasarlanan çocuk kitaplarında 7-8 cm'yi, sonraki yıllarda çocukların aktif görme alanı gelişeceğinden 9-11 cm'yi geçmemelidir (Şimşek, 2020).

Kitap türlerinde üç tip ciltleme yöntemi vardır: sicimle ciltleme, tel zımba ile dikme ve tutkallama tekniğidir. Çocuk kitaplarının özellikleri dikkate alındığında tel zımba ile dikilen kitaplar en uygun görülmektedir (Şimşek, 2020).

Sayfa ve Yazı Tasarımı. İlkokul düzeyindeki çocuk kitapları resimli olmalıdır. Metin ve resim oranı okuyucunun yaşıyla birlikte değişmelidir. Aynı şekilde gelişim düzeylerine göre çocukların harfleri daha iyi görüp okuyabilmeleri için ilk yıllarda puntoları daha büyük olmalıdır.

Kullanılan font ise tırnaksız, okunaklı fontlar olmalıdır (Şimşek, 2020; Talim Terbiye Kurulu, 2021).

Çocuk Kitaplarının İçerik Özellikleri. İçerik kitabın ne söylediği ve ne anlattığıyla ilgilidir. Kitabın konusu, kitapta işlenen tema, kurgu, kahraman ve karakterler kitabın içerik özelliklerini oluşturmaktadır. Aynı zamanda dil ve anlatım biçimi, metindeki ileti, söz varlığı, cümle yapısı ve kullanılan söz sanatları da kitabın içerik özelliklerindedir.

Çocuk Kitaplarında Konu / Tema. Çocuk edebiyatını yetişkin edebiyatından ayıran unsurlardan biri, okurla yazar arasındaki Kitaplarda ele alınan düşünce olay veya durumu yazarın bir tema etrafında şekillendirmesi ve önemli bulduğu fikir ve duygularının aktarımıdır (Yılmaz, 2016). Çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarını dikkate alan kitaplar çocuğun ilgisini daha çok çekmektedir. Çocuk kitaplarında konular yaş dönemine göre farklılaşır.

1. *Aşama.* (2-7 yaş) gelişim düzeyindeki çocuklar anne, kardeş, aile sevgisi, özellikle olağanüstü ve gizemli olaylar ve doğa olayları, hayvanlar, gezi;
2. *Aşama.* (7-9 yaş) gelişim düzeyindeki çocuklar insan, doğa ve hayvan sevgisi, olağanüstü olay ve durumlar, gezi;
3. *Aşama.* (9-12 yaş) gelişim düzeyindeki çocuklar kahramanlık, macera, mizah-komiklik, gezi ve fantastik;
4. *Aşama.* (12-15 yaş) gelişim düzeyindekiler ise sevgi, kahramanlık-tarih, bilim-kurgu, macera, mizah-komiklik, korku- gerilim kitapları okumaktan hoşlanırlar (Şimşek, 2020, s.97)

Çocuk Kitaplarında Karakter / Kahraman. Karakter, roman, hikâye, tiyatro ve benzeri edebi eserlerde yer alan kişilerin davranış ve tutumları ve onları diğerlerinden ayıran özellikler olarak tanımlanır. Kahraman ise edebi eserlerdeki en önemli kişidir. (Türk Dil Kurumu [TDK], 2019). Çocuk kitaplarındaki kahraman ve karakterler ile okunabilirliğin bir ilişkisi vardır.

Çocuğun kitaptaki olumlu karakterle/kahramanla bağ kurması, onunla özdeşleşmesi çocuğa verilen iletilerin alınabilmesi için önemsenen bir durumdur. Okurun karakterle özdeşleşebilmesi için doğru karakterize etme, kahramanın özelliklerini gerçekli betimleme,

güvenilir ve tutarlı bir karakter oluşturma ve okurun yaş düzeyine uygunluğu önemlidir (Şimşek, 2020, s.101).

Çocuk Kitaplarında Kurgu. Roman, hikâye vb. edebi eserlerde olan, ortaya çıkan çatışma durumudur. 2-7 ve 7-9 yaş gelişim düzeyindeki çocuklar için hazırlanan çocuk kitaplarında kurgu, olaylar neden sonuç ilişkisi ile gelişmeli ve zaman doğrusal olarak ilerlemeli, kronolojik algıları henüz tam olarak oturmadığı için kurguda geri dönüşlere (flash back) yer verilmemelidir (Şimşek, 2020, s.97)

Çocuk Kitaplarında Anlatım Biçimi. Çocuk edebiyatı eserlerinde akıcı ve anlaşılır günlük konuşma dili kullanılmalıdır. Çocuk edebiyatında anlatılan konuya ya da türe uygun bir üslup belirlenmesi uygun bulunmaktadır. Eserlerde kullanılan anlatım biçimi çocukları kitabın içine çekmelidir. Çocuk edebiyatı eserlerinde bol tasvirler ve iç dünyaya yönelik ifadelerden hareketle dayalı anlatım biçimi tercih edilmelidir. Açıklayıcı, tartışmacı ve betimleyici tekniklere ihtiyaç duyulduğunda yer verilmeli ancak öyküleyici anlatım temel alınmalıdır (Şimşek, 2020, s. 106-107)

Çocuk edebiyatında okura uygun kitap seçiminde dikkat edilmesi gerekenler yazının üslubunun konuya ve edebi türe uygunluğudur. Aynı zamanda anlatımda kullanılan üslubun açık ve anlaşılır olması, mecazlı ifadelere az yer verilmiş olması da önemlidir. Diyalogların karakterin doğasına uygunluğu, tutarlılığı, eksik ve zayıf yönlerinin görülmesi, yazarın anlatıya yansıttığı ruh hali de kitap seçiminde dikkat edilmesi gereken özelliklerdendir (Şimşek, 2020, s. 108).

Çocuk Kitaplarında İleti: Ana Düşünce. İleti, okuma eylemi sonunda yazarın okura vermek istediği düşüncedir. Her yazar kurgusunu hedef kitlesine bir şeyler söylemek için yapar (Yılmaz, 2016). Çocuk kitaplarında ana düşünce, çocukların problem çözme becerilerine ışık tutmak ve yaratıcı düşüncelerini desteklemek, bilişsel becerilerine katkı sağlamak üzerine olmalıdır. Aynı zamanda ahlak gelişimi ve kişilik gelişimlerine de katkı sağlayarak çocukları sağlıklı sosyal bireyler olma yolunda desteklemelidir (Şimşek, 2020, s. 109).

Çocuk Kitaplarında Söz Varlığı ve Söz Sanatları. Yazılı iletişimde yazarın okuyucuya mesajı aktarabilmesi için onun tanıdığı kelimeleri kullanmalıdır. Bir diğer taraftan da kitapların çocuğa yeni kelimeler öğretmesi beklenmektedir (Güneş, 2000). Çocuk kitaplarında metnin türüne ve konusunda göre, yazarın söz varlığına yeni (bilinmeyen) kelimeler katması beklenir. Söz varlığına yeni kelimeler katılırken metnin hacmi ve yeni kelime sayısı oranına dikkat edilmelidir (Şimşek, 2020, s.113).

Anlatımı zenginleştirmek, sözün daha etkili ve akılda kalıcı olması için insanlar kelimelerin anlamıyla oynar ve ona başka anlamlar yükleyerek söz sanatı yaparlar. Metaforlar, benzetmeler, kişileştirmeler; kafiyeler, atasözü ve deyimler çocukların yaş düzeyine göre seçilerek, okuyucuda anlam derinleştirmesi ve entelektüel çıkarım hedeflenir (Şimşek, 2020, s.111).

Çocuk Kitaplarında Cümle. Hedef okurların dikkat süreleri dikkate alındığında çocuk kitaplarında kullanılan cümleler kısa ve basit olmalıdır. Cümlelerin kısa, net ve basit olması, tam ve tek anlam ifade etmesi, belleğe kolay yerleştirilmesini getirmektedir (Güneş, 2000). Devrik cümlelerin ve sonu getirilmemiş cümlelerin sıklığına dikkat edilmeli, bu tip cümleler metin aralarına serpiştirilmelidir.

İlköğretim 1 ve 2. Sınıflarına yönelik çocuk kitaplarındaki cümleler okul öncesine hitap eden çocuk kitaplarına göre daha uzun olabilir. İlköğretim 3 ve 4. sınıf düzeyindeki metinlerde ise birleşik cümlelere daha zor kelimelere yer verilebilir. Ancak yine de metnin bütünlüğü ve hacmi göz önüne alındığında birleşik cümleler ve zor kelimelerin sıklığı az olmalıdır (Şimşek, 2020 sy. 115).

Okunabilirlik

Okunabilirlik, dil araştırmacıları için son yüzyıla ait bir kavram gibi görülse de, aslında okunabilirlikle ilgili olan çalışmaların çok eski yıllara dayandığı söylenmektedir. Ancak eğitim alanında okunabilirlik çalışmaları 20. Yüzyılın başlarına dayanmaktadır. Okunabilirlik üzerine çalışmalar yapan araştırmacıların temel iki hedefi; yazılı materyallerin okunmasını ve

anlaşılmasını neyin kolaylaştırdığını veya zorlaştırdığını belirlemek ve okuyucular ve metinler arasında en uygun eşleşmeyi sağlamaktır (Vogel ve Washburne, 1928).

Okunabilirlik, sık sık harf karakteri ve yerleşiminin görsel algılanmasını ile ilgili olan okunaklılık ile karıştırılmaktadır. Aslında okunabilirlik hece, sözcük ve cümle yapılarına bakılarak bir metnin kolay okunup okunmamasıyla ilgilidir. (DuBay, 2007b, s.5).

1920'lerin başından beri yapılan okunabilirlik araştırmalarında kelimelerin, cümlelerin, fikirlerin, organizasyonun ve çekiciliğin anlama güçlüğü yönleriyle ilgili yüzden fazla faktör ortaya çıkmıştır. Bu faktörler incelendiğinde, içlerinden okuduğunu anlama ile ilişkisi en güçlü olan iki faktörün, *kelime bilgisi* ve *cümle uzunluğu* gözlenmiştir. Araştırmacılar daha sonra çalışmalarını bu iki faktör üzerinde yoğunlaştırmıştır. Bu iki faktör, bu tür araştırmaların en yaygın kullanılan çıktıları olan okunabilirlik formüllerinin çoğuna dahil edilmiştir (Chall, 1981).

Okunabilirlik çalışmaları sonucunda bugüne kadar elliden fazla okuma formülü geliştirilmiştir, ancak içlerinden yalnızca birkaçı daha sık ve geniş çapta kullanılmaktadır. Bu tür formüller, en iyi, öğrenciler için standartlaştırılmış okuma başarı testlerine benzer şekilde, okuma materyalleri testleri olarak görülmektedir. Basılı bir metne uygulanan okunabilirlik formülünün sonucunda metne ait bir seviye veya puan elde edilir. Bu puan, bir öğrencinin uygun bir standart okuma testinde aldığı okuma düzeyi veya puanı ile ilgili olabilir (Chall, 1981).

Okunabilirlik Formüllerin Ortaya Çıkışı. Okuyucu yeteneği ile metin zorluğunu eşleştirmeye duyulan ilgiden kaynaklanan okunabilirlik formülleri, okuyucuların test edilmesini gerektirmeden yazılı materyalin zorluğunu tahmin etmek için nesnel, nicel araçlardır. Çok çeşitli içerik ve nesir stilleri içeren metinler, formüller kullanılarak değerlendirilebilir (Rush, 1984)

George Klare (1963) okunabilirlik için daha kısıtlı bir ifade kullanarak okunabilirliği "Yazım tarzı nedeniyle anlama veya kavrama kolaylığı" olarak tanımlar. Bu tanım, içerik, tasarım ve düzenleme gibi unsurlardan çok yazım tarzına odaklanır. Benzer şekilde, IBM'den Gretchen Hargis ve arkadaşları okunabilirliğin; yani "kelimelerin ve cümlelerin okunma

kolaylığının” netliğin bir özelliği olduğunu ortaya koymuşlardır. Bu tanım, okuma güçlüğü’nün ilk sebepleri olarak, yazım tarzının iki unsuru olan kelime dağarcığı ve cümlelere odaklanma (Dubay, 2007b, 63).

SMOG okunabilirlik formülünün yaratıcısı G. Harry McLaughlin (1969) ise okunabilirliği “Bir grup insanın belirli bir okuma materyalini ne derece ilgi çekici ve anlaşılır bulduğunu gösteren düzey.” olarak tanımlar. Bu tanım, belirli beceri, bilgi ve ilgi düzeyine sahip okuyucuların metin ile olan etkileşimine vurgu yapar.

Çok sayıda çalışma, kolay okumanın kavrama, akılda tutma, okuma hızı ve okumada ısrarı geliştirdiğini göstermektedir. Okuma, okuyucu ve metin arasında etkileşime yol açmaktadır. Kolay okumaya yardımcı iki şey okuyucu ve metindir. Ön bilgi, okuma becerisi, okumaya olan ilgi ve motivasyon kolay okumaya yardımcı olan okuyucu özellikleri olarak nitelendirilmiştir. Kolay okunabilen metinlerin özellikleri ise, içerik, tarz, tasarım ve düzenleme olarak nitelendirilmiştir (Dubay, 2007b, 7). Okur ve metin etkileşimlerine ait olan görüşler, ihtiyaç duyulan okunabilirlik formüllerinin ortaya çıkışını sağlamıştır.

Thorndike ve Öğretmenlerin Kelime Kitabı. 1920’lerde Amerika’daki okullarda göçmen öğrencilerin sayısının artması sonucu öğretmenler, bu öğrencilerin ders kitaplarını çok zor bulduklarını dile getirmeye başlamışlardır. Bu türdeki eğitim problemlerini incelemek ve nesnel olarak ölçmek isteyen araştırmacılar ve artan bilimsel araçlar sayesinde okunabilirliğe yeni bir ilgi uyandırmıştır (DuBay, 2007b, s.43).

Edward L. Thorndike’in Öğretmenin Kelime Kitabı (1921), İngilizce’deki kelimelerin kullanım sıklıklarına göre yapılmış olan ilk kapsamlı listesi olduğu bilinmektedir. Öğretmenlere kelimelerin ve metinlerin zorluğunu ölçmek için nesnel bir araç sağlamış olan bu liste okunabilirlik üzerine yapılan ve yapılacak hemen hemen tüm araştırmaların temelini atmıştır (DuBay, 2007a, s.4).

Thorndike’in, Almanya ve Rusya’daki dil öğretmenlerinin metinleri öğrencilerle eşleştirmek için kelime sayılarını kullandığını fark etmesi üzerine, çalışmasında kelime

sıklıklarına yer vermiştir. Bunun sonucunda bir kelimenin metinde ne kadar sık kullanılırsa, o kadar tanıdık ve kullanımı daha kolay olduğunu bulgusuna eriştiler. İnsanların öğrendikçe ve büyüdükçe, daha uzun ve daha karmaşık cümlelerde ustalaşma yetenekleri kadar kelime dağarcıklarının da büyüdüğünü vurguladılar. Kelime dağarcığının ne kadar büyümeye devam ettiği, yaşam boyunca ne kadar okuma yapıldığına bağlıdır (DuBay, 2007a, s.4.; DuBay, 2007b, s. 43).

Kelimenin anlamı üzerine bir oluşturulmuş bir kelime testi, sözel ve soyut entelektüel gelişimin güçlü yordayıcılarından. Kelimelerin bilgisi her zaman bir okuyucunun gelişiminin, okuduğunu anlamının ve sözel zekanın güçlü bir ölçüsü olmuştur. Chall ve Dale (1995), çalışmalarında "kelime dağarcığının aynı zamanda metin zorluğunun güçlü bir yordayıcısı olmasının tesadüf olmadığını belirtmiştir (DuBay, 2007a, s.59)

Okunabilirlik Formülleri. Kuramsal çerçevenin bu kısmında İngilizce dili için geliştirilmiş, iteratürün en çok kullanılan okunabilirlik formüllerinden Flesch-Kincaid formülü, Dale Chall formülü, Gunning Fox Index, Fry okunabilirlik grafiği, Spache okunabilirlik formülü, Raygor okunabilirlik formülü ve Türkçe dili için geliştirilmiş Ateşman Okunabilirlik Sayısı formülleri yer almaktadır.

Flesch-Kincaid Formülü. Cümle başına düşen kelime ve kelime başına düşen hece sayısına dayalı bir formül olan Flesch Okuma Kolaylığı Formülü, en eski ve en doğru okunabilirlik formüllerinden biri olarak kabul edilmektedir. Bir yazar, yazar danışmanı ve Plain English Movement'ın destekçisi olan Rudolph Flesch, bu formülü 1948'de geliştirmiştir. Flesch, 1948'de Journal of Applied Psychology'de yayınlanan Yeni Bir Okunabilirlik Ölçütü adlı makalesinde Flesch Okuma Kolaylığı Okunabilirlik Formülünü önermiştir (Scott, 2022).

Flesch Okuma Kolaylığı Formülü, okuyucunun sınıf düzeyini değerlendirmek için kullanılan basit bir yaklaşımdır. Bu formülün en sık kullanıldığı yerler okul metinleridir. Flesch-Kincaid Formülü yayınlandığı zamandan beri, ABD Savunma Bakanlığı da dahil olmak üzere birçok ABD Devlet Kurumu tarafından kullanılan standart bir okunabilirlik formülü haline gelmiştir (Kincaid ve ark., 1980).

Flesch Okuma Kolaylığı Okunabilirlik Formülü

Özel matematiksel formül:

$$OK = 206.835 - (1.015 \times OCU) - (84.6 \times OHS)$$

OK = Okunabilirlik Kolaylığı

OCU = Ortalama Cümle Uzunluğu (yani, kelime sayısının cümle sayısına bölümü)

OHS = Kelime başına ortalama hece sayısı (yani, hece sayısının kelime sayısına bölümü)

Çıktı, yani RE, 0 ile 100 arasında bir sayıdır. Sayı ne kadar yüksekse, metnin okunması o kadar kolay olur.

- 90.0 ile 100.0 arasındaki puanlar, ortalama bir 5. sınıf öğrencisi tarafından kolayca anlaşılabilir olarak kabul edilir.

- 60.0 ile 70.0 arasındaki puanlar 8. ve 9. sınıf öğrencileri tarafından kolayca anlaşılır kabul edilir.

- 0.0 ile 30.0 arasındaki puanlar üniversite mezunları tarafından kolayca anlaşılır olarak kabul edilir.

Flesch Okuma Kolaylığı Formülünden çıkarılacak sonuç bir metin ne kadar kısa cümle ve kelime içeriyorsa okunabilirliği o kadar yüksektir. Formülden alınan 60 ile 70 arasındaki puan büyük ölçüde kabul edilebilir olarak görülür. Aşağıdaki tablo, bir belgedeki okunabilirlik kolaylığını değerlendirmek için de yararlıdır:

90-100 : Çok Kolay

80-89 : Kolay

70-79 : Oldukça Kolay

60-69 : Standart

50-59 : Oldukça Zor

30-49 : Zor

0-29 : Çok Kafa karıştırıcı

Basit ve kullanışlı görünse de, Flesch Okuma Kolaylığı Formülünün bazı belirsizlikleri vardır. Örneğin, noktalar, açıklama noktaları, iki nokta üst üste ve noktalı virgül cümle sınırlayıcı işlevi görür; ek olarak (a) -es, -ed ve -e (-le hariç) sonları dikkate alınmaz; (b) üç harfli veya daha kısa kelimeler tek hece olarak sayılır; ve (c) ardışık ünlüler tek hece olarak sayılır (Scott, 2022).

Dale-Chall Formülü. Dale, Thorndike listelerini ilk eleştirenlerden biridir. Listedeki kelimelerin, sahip oldukları farklı anlamlar arasında ölçümde bir ayırım yapılamadığını iddia etmiştir. Bu eleştirilerin ardından, daha sonra okunabilirlik formüllerinde kullanılacak olan yeni listeler geliştirmiştir. Birincisi, Lorge'un formülünde kullandığı 769 kolay kelimededen oluşan "kısa listesi"dir (DuBay, 2007a, s.63). Diğer liste ise yüzde 80'i dördüncü sınıf öğrencilerinin bildiği 3000 kolay kelimededen oluşan "uzun listesi"dir. Bu listeler ilk olarak Dale'in Jeanne Chall ile geliştirdiği bir formülde kullanmıştır. Bu liste, sesbilgisi ile sistematik olarak erken okuma öğretimi savaşına öncülük eden bir çalışma olmuştur (Chall, 1981; DuBay, 2007b, s.59).

Edgar Dale ve Jeanne Chall (1949) okunabilirliği, belirli basılı bir materyalin bir bölümünü okuyan bir grup okuyucunun başarısını etkileyen tüm unsurların -tüm etkileşimlerin dahil olduğu- toplam olarak tanımlar. Burada bahsedilen başarının kapsamı, okurların metinleri ne ölçüde anladıkları, ne kadar optimal hızda okudukları ve ne kadar ilginç bulduklarıdır. (DuBay, 2007b, s.60).

Orijinal Dale-Chall formülü (1948), Flesch Reading - Ease formülündeki bazı eksiklikleri düzeltmek için tasarlanmıştır. Bir cümle uzunluğu değişkeni artı "zor kelimelerin" yüzdesini kullanır. Bu kelimeler Dale'in 3000 kolay kelime "uzun listesinde" bulunmayan kelimelerdir.

Formülü uygulamak için:

1. Metin boyunca 100 kelimelik örnekler seçin (kitaplar için en son onuncu sayfa önerilir).

2. Ortalama cümle uzunluğunu kelimelerle hesaplayın.

3. Dale'in 3000 kelimelik listesinde olmayan kelimelerin yüzdesini hesaplayın.

4. Bu denklemi hesaplayın:

$$\text{Puan: } 0.1579\text{ZKY} + 0.496\text{OCU} + 3.6365$$

Puan= Bir pasajdaki soruların yarısını cevaplayabilen okuyucunun okuma derecesi

ZKY= Zor Kelimelerin Yüzdesi (Dale-Chall kelime listesinde olmayanların toplam sayısının, sayılan toplam kelime sayısına bölümü)

OCU= Kelimelerde Ortalama Cümle Uzunluğu.

Dale ve Chall, formülün ham puanlarını sınıf düzeyi puanlarına değiştirmek için aşağıdaki tabloyu da yayınlamıştır. Bu çizelge, yetişkinlerin sözcükleri işlemdeki farklı yeteneklerinin neden olduğu eğriselliği telafi etmektedir (DuBay, 2007a, s.70).

Tablo 1
Dale-Chall Puanları ve Karşılık Geldiği Sınıf Seviyeleri

Formül ham puanı	Karşılık gelen sınıf seviyeleri
4.9 VE ALTI	4. Sınıf Düzeyi ve altı
5.0 – 5.9 ARASI	5-6. Sınıf Düzeyi
6.0 – 6.9 ARASI	7-8. Sınıf Düzeyi
7.0 – 7.9 ARASI	9-10. Sınıf Düzeyi
8.0 – 8.9 ARASI	11-12. Sınıf Düzeyi
9.0 – 9.9 ARASI	13-15. Sınıf Düzeyi (üniversite)
10 VE ÜZERİ	16. Sınıf Düzeyi (Üniversite mezunu)

Edgar Dale ve Jeanne S. Chall tarafından geliştirilmiş olan bu formül cümle uzunluğu ve zor (bilinmeyen) kelime sayısı yoluyla metnin güçlüğüne belirlemeyi amaçlar.

Cümle uzunlukları= Kelime sayısı/ Cümle sayısı

Zor kelime oranı= (Zor kelime sayısı/ Geriye kalan kelime sayısı) x 100 (Scott, 2022).

Gunning Fog Index. Ortaya çıkışı 1930'lu yıllarda, lise mezunlarının okumada iyi olmadıklarını keşfetmesi sonucu, Gunning'in bu okuma sorunun aslında bir yazma sorunu da olabildiğini düşünmesidir. İncelediği basılı materyallerin anlaşılması güç, karmaşık ve sisli olduğunu düşünen Gunning, 1944'te okunabilirlik formülü çalışmalarına başlamıştır.

Gunning (1952), *The Technique of Clear Writing*'de yetişkinler için geliştirdiği kendi okunabilirlik formülünü, kullanım kolaylığı nedeniyle popüler hale gelen Fog İndeksi'ni yayınlamıştır. Her 100 kelime için iki değişken, ortalama cümle uzunluğu ve ikiden fazla heceli kelime sayısı kullanır (Londoner, 1967).

$$0.4 \times (\text{kelime sayısı/cümle sayısı}) + 100 \times (\text{karışık kelime sayısı/ kelime sayısı})$$

Sınıf düzeyi: 0.4 (ortalama cümle uzunluğu + zor kelimeler)

Burada: Zor kelimeler = ikiden fazla heceden oluşan kelime sayısı

Sınıf düzeyi: 3.0680+ 0.0877 (ortalama cümle uzunluğu) + 0.0984 (çok hecelilerin yüzdesi)

Robert Gunning'in geliştirdiği formül üç ve daha fazla heceli kelimeler ve cümlelerde kullanılan ortalama kelime sayısına dayalı bir formüldür.

Gunning Fog Index için yaklaşık 100 kelimelik bir pasaj (bir veya daha fazla tam paragraf gibi) seçilir. Seçilen pasajdan hiçbir cümleyi atlanmadan; ortalama cümle uzunluğu belirlenir. Üç veya daha fazla heceden oluşan "karmaşık" kelimeleri sayılır. Bu karmaşık kelimeler sayılırken özel isimler, tanıdık jargonlar veya birleşik kelimeler hesaplamaya dahil edilmez. Ortak ekler (-es, -ed veya -ing gibi) hece olarak kullanılmaz. Ortalama cümle uzunluğunu ve karmaşık kelimelerin yüzdesini eklenir ve çıkan sonuç 0,4 ile çarpılır.

Flesch, Dale-Chall ve Gunning formüllerinin yayıncısı, okunabilirlik geliştirmesinin ilk önemli çalışmalarındandır. Bu formüllerin yazarlar; formülleri ve okunabilirlik sorununu kamuoyunun dikkatine sunmuşlar ve sadece formüllerin nasıl geliştirilebileceği konusunda

değil, aynı zamanda okuma başarısını etkileyen diğer faktörler konusunda da yeni çalışmaları teşvik etmişlerdir (Scott, 2022).

Fry Okunabilirlik Grafiği. Fry (1968)'ın Uganda'da öğretmenlere İngilizceyi ikinci dil olarak öğretirken geliştirdiği bir okunabilirlik testidir. Fry Okunabilirlik Testi bir grafik olarak yorumlanmaktadır. Fry Okunabilirlik Grafiği, Fry'ın Rutgers Üniversitesi Okuma Merkezi'nin direktörü olması sebebiyle, alanında en çok tercih edilen okunabilirlik ölçütlerinden biri olmuştur.

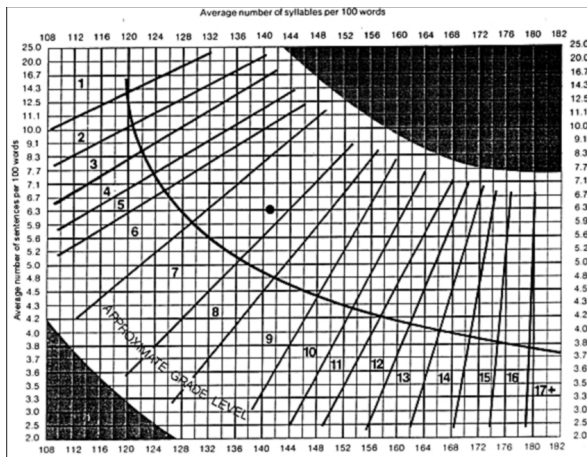
Fry Okunabilirlik Grafiği ilk önce lise düzeyinde okunabilirliği belirlemiş, daha sonra ilk ve ortaokul materyallerinin anlama puanları ve diğer formüllerle korelasyonları ile doğrulanarak grafik birincil seviyelere geliştirilmiştir. 1977 yılında ise Fry Okunabilirlik Grafiği okunabilirlik seviyesi üniversite yıllarına kadar uzatılmıştır.

Fry Okunabilirlik Grafiği'ni uygulamak için aşağıdaki yönergeler uygulanmaktadır:

1. Metinden 100 kelimelik örnekler seçilir.
2. 100 kelimelik pasaj başına ortalama cümle sayısını (en yakın ondalığa hesaplayarak) y (dikey) bulunur.
3. 100 kelimelik örnek başına ortalama hece sayısı olan x'i (yatay) bulunur.

İki koordinatın bulunduğu bölge not puanını göstermektedir (Scott, 2022).

Görsel 1. Fry Okuma Grafiği

Spache Okunabilirlik Formülü. Spache Okunabilirlik Formülünü, G. Spache, 1953'te The Elementary School Journal'da yayınlanan A New Readability Formula for Primary-Sınıf Okuma Materyalleri adlı bir makale aracılığıyla tasarlanmıştır. Formül, cümle uzunluğuna ve bilinmeyen kelimelerin sayısına göre bir metin örneğinin sınıf seviyesini hesaplamaya yarar. Spache Formülü, "bilinmeyen kelimeleri" 3. sınıf ve altının tanımadığı kelimeler olarak kabul eder. Spache Formülü en iyi 3. sınıf düzeyine veya altına düşen metnin zorluğunu hesaplamak için kullanılır (Scott, 2022).

Spache Okunabilirlik Formülü, Dale-Chall Okunabilirlik Formülüne benzer. Spache, üçüncü sınıfın sonuna kadar birincil metinlerin okunabilirliğine erişmek için tasarlanmış olsa da, Dale-Chall, dördüncü sınıf ve üstü gibi daha gelişmiş metinlerin okunabilirliğini ölçmek için idealdir. Formül uygulayıcıları üçüncü sınıf ya da daha düşük bir metne eşdeğer değerlendirmeler yapacaklarsa Spache; Üçüncü sınıftan daha ileri düzeyde bir metin için Dale-Chall'ı kullanmaktadırlar. Metnin zorluk seviyesinden emin olunmayan durumlarda, önce Spache formülünün kullanılması önerilir (Scott, 2022).

1. İlkokul düzeyindeki bir metinden 100-150 kelimelik bir örnek metin seçilir.
  2. Örnek metindeki toplam kelime sayısını sayılır.
  3. Örnek metindeki cümle sayısını sayılır.
  4. Ortalama Cümle Uzunluğuna (ASL) ulaşmak için madde 2'de elde edilen rakamı madde 3'te elde edilen rakama bölünür.
  5. İncelenen metinde Spache Revize Edilmiş Kelime Listesinde (1974'te revize edildiği şekliyle) bulunmayan kelimelerin sayısını sayılır.
  6. Madde 5'te elde edilen rakamı madde 2'de elde edilen rakamla bölünür ve sonucu 100 ile çarparak Zor Sözcüklerin Yüzdesi (PDW) elde edilir.
  7. Spache Okunabilirlik İndeksini hesaplanır:
- $$\text{Spache Okunabilirlik İndeksi/Sınıf Düzeyi} = (0.141 \times \text{ASL}) + (0.086 \times \text{PDW}) + 0.839$$

ASL = Ortalama Cümle Uzunluğu

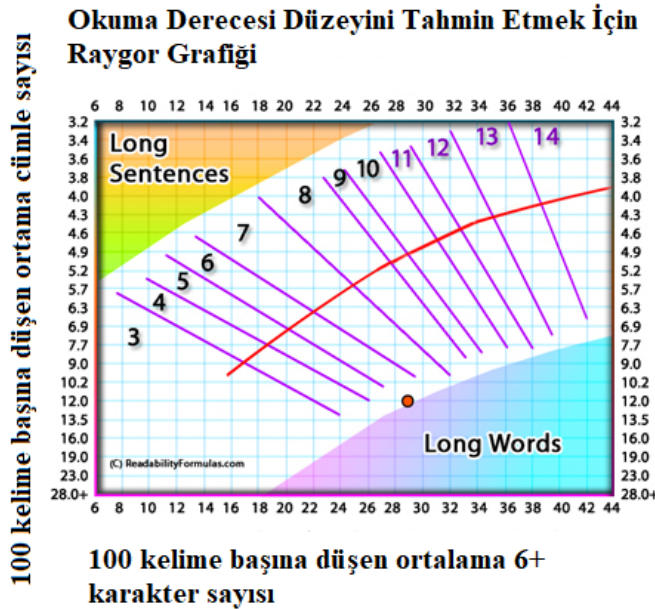
PDW = Zor Kelimelerin Yüzdesi

(Scott, 2022).

Raygor Formülü. Raygor Tahmin Grafiği, Alton L. Raygor (1977) İngilizce metinler için geliştirilen tarafından geliştirilen bir okunabilirlik formülüdür. Bu okunabilirlik formülünde metnin ya da kitabın başından, ortasından ve sonundan yüzer kelimelik bölümler seçilir. Seçilen bölümlerdeki cümleler, altı ve daha fazla heceli kelimeler sayılır (Temur, 2003) ve bu ortalamalar Raygor grafiği üzerine çizilir. Ortalama cümle sayısı ile ortalama harf/kelime sayısının kesişimi metnin okuma seviyesini belirler. Fry Okunabilirlik Formülünün kullanımı ile mantığı aynıdır (Scott, 2022).

Raygor Tahmin Grafiği'ni orta öğretimde öğretim materyallerini ve kitaplarını uygun okuma gruplarına ve yaş aralıklarına göre sınıflandırmaya yardımcı olması için kullanılmaktadır (Scott, 2022).

Görsel 2. Raygor Tahmin Grafiği

Ateşman Okunabilirlik Ölçeği. Diğer diller için geliştirilmiş formüller Türkçenin dil yapısına uymamaktadır. Örneğin Flesch'e göre İngilizce metinlerde ortalama sözcük uzunluğu

1,4 hece, ortalama cümle uzunluğu ise 14-15 sözcüktür. Dillerin ayrıştırıcı ya da birleştirici olma özelliklerine göre yapılan sınıflandırmada İngilizce bir ayrıştırıcı (analitik) dil olarak, her sözcüğün tek bir heceye eşit olduğu Çinceye benzer. Ancak Türkçe birleştirici (sentetik) bir dildir ve bu özelliğiyle her cümlenin tek bir cümle ile ifade edildiği Eskimo dillerine daha yakındır. Bu nedenle Türkçe ortalama sözcük uzunluğu 2,6 hece, cümle uzunluğu 9-10 sözcüktür (Ateşman, 1997).

Türk dil yapısının diğer dillerden farklı olması sebebiyle alanda açığı kapatacak bir Türkçe formüle ihtiyaç duyulmuştur. Ateşman'ın 1997 yılında Dil Dergisi'nde yayınlanan "Türkçede Okunabilirliğin Ölçülmesi" adlı çalışması bu alandaki ilk çalışmadır. Ateşman bu çalışmasında okunabilirlik kavramını açıklamış, okunabilirliğin kullanım alanlarından bahsetmiş ve Türkçenin dil yapısına uygun olan bir formül ortaya koymuştur (Ateşman, 1997).

Ateşman çalışmasında diğer diller için yapılan çalışmaları incelemiş ve en basit ve en geçerli sonucu veren değişkenin cümle uzunluğu ile sözcük uzunluğu olduğundan bahsetmiştir. Bu nedenle Ateşman'ın okunabilirlik formülü de bu iki ögeye dayanmaktadır (Ateşman, 1997). Ateşman değişik zorluk düzeyleri (felsefi kitaplar, öğrenci kompozisyonları, hukuk metinleri vb.) üzerinde çalışarak ortaya koyduğu formül aşağıdaki gibidir:

$$\text{Okunabilirlik Sayısı (O.S)} = 198,825 - 40,175x_1 - 2,610 x_2$$

x_1 = Hece olarak ortalama kelime uzunluğu

x_2 = Kelime olarak ortalama cümle uzunluğu

Bu formüle göre okunabilirlik sayısını bulmak için incelenen metinde yer alan ilk 100 sözcük değerlendirmeye alınır. Değerlendirmeye alınan 100 sözcüğün toplamda hece uzunluğu 100'e bölünerek x_1 , 100 sözcüğün oluşturduğu cümle sayısına bölünmesiyle de x_2 sayısı bulunur. Bu değerler formüllerdeki yerlerine yazılarak metnin okunabilirlik sayısı elde edilir. Metinleri sınıflandırmada elde edilen okunabilirlik sayısının kullanımı için denklik aşağıdaki gibidir (Ateşman, 1997).

Tablo 2
Okunabilirlik Sayısı Tablosu

	<i>Okunabilirlik sayısı</i>
<i>Çok kolay</i>	90-100
<i>Kolay</i>	70-89
<i>Orta güçlükte</i>	50-69
<i>Zor</i>	30-49
<i>Çok zor</i>	1-29

Okunabilirlik formülleri, metnin içeriğindeki genel terimler bilindiğinde, metnin zorluğuna ilişkin tahminler elde etmek için yararlı araçlardır. Örneğin, kütüphaneciler, editörler ve yazarlar, "tipik" beşinci sınıf düzeyindeki okuyucular gibi varsayımsal grup için materyal seçerken veya hazırlarken formülleri değerli bulmalıdır. Ancak hedef kitle, ilgi alanları, deneyimleri, eğitimi, bilgisi, motivasyonu ve becerileri bilinen okuyuculardan oluştuğunda veya materyallerin öğretim amaçlı kullanılacağı zaman formüllerin değeri azalır (Rush, 1984). Böyle durumlarda daha detaylı analizler işe koşulmaktadır.

Barrett Taksonomisi Temelli Okuduğunu Anlama

Okuma, öğrencilerin hem okulda hem de hayatta eleştirel, ilgili okuyucular ve düşünürler olmak için ustalaşması gereken yaşam boyu bir beceridir. Rosenblatt'ın (1958) okuyucu tepkisi teorisi, okuyucunun bir metinden anlam çıkarmadaki önemini vurgular. Okuyucu tepkisinin temel önermesi, okuyucuların ön bilgileri ve kişisel deneyimleri aracılığıyla metinlere hayat vermeleridir. Öğretmenler bazen edebi bir eserle ilgili bilgilerini doğrudan aktarmayı daha kolay bulsalar da, öğrenciler metinleri okumaktan en çok, başkalarının düşünceleri tarafından bombardımana tutulmadan kendi terimleriyle eleştirel ve düşünceli düşünme fırsatları sağlandığında yararlanırlar. Okur tepki teorisi, öğrencilerin ilgili, düşünceli ve eleştirel okuyucular olmaları için bu süreci destekler (Woodruff & Griffin 2017)

Okumanın öğretimi ve geliştirilmesi üzerine yeni yaklaşımları deneyimleyen ve benimseyen çoğu öğretmen ve ölçme uzmanının, anlamayı değerlendirme sürecinde aynı

tutumda olmadığı görülmektedir. Öğrencilere sorulan okuduğu metindeki bilgiyi hatırlatıcı 5N1K soruları çoğu zaman yeterli görülmekte ve öğrencinin metni anladığı varsayılmaktadır. Halbuki bir metnin gerçekten anlaşılabilmesi ve öğrencilerin üst düzey okuma becerilerini geliştirebilmeleri için öğrenci doğru sorularla buluşmalı, basit anlamanın ötesinde, metin içi, metin dışı, metinler arası ve hayata dair çıkarımlar yapabilmeli ve entelektüel seviyede tepkisini ortaya koymalıdır (Akyol ve ark. 2013).

Bu ihtiyaçtan yola çıkılarak uzun yıllardır okuma alanında çalışan eğitimciler tarafından okuduğunu anlamanın geniş tanımları önerilmiştir. Okuduğunu anlama ile ilgili temel becerileri ayırmanın ve tanımlamanın zorluğu ortadadır. Okuma otoriteleri uzun yıllardır hangi özel becerilerin hangi geniş okuma anlama türüne katkıda bulunduğunu tanımlamaya çalışmışlardır.

Thorndike (1921), öğrencilerin okumalarıyla ilgili yaptıkları hataları inceledikten sonra bildirdiği analizinde, belirli kelimelerin "aşırı-etkili" ve "düşük-etkili" olduğunu yazarken, kelime anlamlarının altında yatan önemi vurgulamıştır. 1949 yılında Johnson, okuduğunu anlama faktörlerini tartıştığı çalışmasında okuduğunu anlamanın basit olmadığını vurgulayarak, gelişmiş anlama için öğretmenlerin düşündüklerinden daha karmaşık bir alana prosesin varlığından bahsetmiştir. Anlamanın bir beceriden ziyade karmaşık bir işlevi olduğunu vurgulamış ve çok bileşenli bir beceri ve yeteneğin sonucu olduğunu dile getirmiştir. Anlamadaki gelişmenin, bileşenlerindeki gelişmeye bağlı olduğunu ve zamanın kabul edilen okuma yeteneği testlerinin, bahsi geçen tüm bileşenlerini mutlaka ölçmede yetersiz kaldığını belirtmiştir (Johnson, M., S. 1949)

Robinson (1966), Gray'in daha önceki okuma süreci modelini genişleterek, okuma sürecinin analizinde anlamanın içermesi gereken unsurları şöyle sıralamıştır:

- (1) Metindeki gerçek anlamını anlamak;
- (2) Metindeki ima edilen anlamını anlamak;

(3) Metnin amacının, referans çerçevesinin, varsayımların ve genellemelerin değerlendirilmesi;

(4) Yazarın metindeki fikirlerinin okuyucu tarafından değerlendirilmesi; ve

(5) Metnin yazarın bilgi ve fikirlerinin okuyucunun bilgileri ve ilgili deneyimleriyle bütünleştirilmesi.

Cleland (1965), yazarın veya konuşmacının dilini anlamak için bir okuyucu tarafından kullanılan entelektüel süreçleri açıkladığı düşünüşü bir yapı veya model önermiştir. Cleland'ın anlama için sıraladığı altı faktör sırasıyla, 1. Algı, 2. Kavrama (idrak), 3. Soyutlama, 4. Değerlendirme, 5. Fikirleştirme, 6. Uygulamadır.

Cleland'e (1965), göre algıdaki kritik unsur, basit tanımadan ziyade anlamlı tepkidir. Algı ile Cleland, yeni materyali kişinin deneyimlerinin geçmişiyle ilişkilendirme sürecine atıfta bulunmaktadır. Cleland'ın modelinin bu ilk iki faktörü, diğer yazarlar tarafından gerçek ve çıkarımsal okuduğunu anlama olarak atıfta bulunan faktörlerle yakından ilişkilidir.

Clymer'in (1968), Barrett tarafından tasarlanan bir okuduğunu anlama sınıflandırmasını yayınlaması nihayet sınıflandırmalar içerisindeki anlama kategorilerinin düzenli bir sunumunu içermektedir. Barrett'e göre, basit anlama, okuma seçiminde açıkça belirtilen fikir ve bilgilere odaklanır ve çıkarımsal anlama, basılı sayfanın ötesine geçen düşünme ve hayal gücü gerektirir. Barrett taksonomisinin birinci ve üçüncü kategorileri, Cleland'ın algılama ve algılama faktörlerindeki benzer beceriler gerektiriyor gibi görünmektedir.

Okuma eyleminin temelini oluşturan anlama, herhangi bir metni okumanın ilk amacı olarak öne çıkmaktadır. Okumayı anlama için birçok strateji geliştirilmesinin yanısıra okuduğunu anlamanın yordanması açısından öğretmenlerin kapsamlı ve kullanışlı yönlemlere ihtiyacı vardır. Barrett Taksonomisi; öğretmenin öğrenciyi, öğrencinin kendisini izlemesi açısından önemlidir. Barrett Taksonomisi, aslen sınıf öğretmenlerinin sınıf içindeki sorgulama

sürecini tasarlaması, okuma ve anlama sorularını geliştirmesine yardımcı olmak üzere tasarlanmıştır (Barrett, 1965; Universitas Negeri Yogyakarta [UNY], 2021).

Barrett, öğretmenlerin okuduğunu anlama öğretim sürecinde karşılaştığı iki farklı kavram yanılığından bahsetmektedir. Bu kavram yanılığları; anlamayı tek bir beceri olarak algılama ve okuduğunu anlamanın yönetilemez ve kontrol edilemez birçok ayrı beceriyi kapsadığını varsaymaktır. Barrett bu kavram yanılıklarını ortadan kaldırmak, anlaşılır ve kontrol edilebilir bir anlama öğretim süreci ortaya koymak adına "Okuduğunu Anlamanın Bilişsel ve Duyuşsal Taksonomisi"ni geliştirmiştir. Bu taksonomide okuduğunu anlama beş farklı kategoriye ayrılmaktadır. Bunlar: (1) basit anlama, (2) yeniden organize etme, (3) derinlemesine anlama (çıkarımsal anlama), (4) değerlendirme ve (5) memnuniyettir. Her bir kategoride Barrett tarafından belirli görevlerle ilgili örnekler sunulmakta ve öğretmenlerin kullanabileceği amaçlar (yeterlilik alanları) sıralanmaktadır (UNY, 2021).

Barrett Taksonomisinin ilk basamağı olan basit anlama düzeyinde okur, metinde açıkça ifade edilmiş olan bilgileri, düşünceleri, olayları ve ayrıntıları ayırt eder. Metindeki ana fikri bulur ya da belirtir. Metindeki olayların sırasını belirler ya da iki nesne, düşünce ve şahıs kadrosunu karşılaştırır. Metinde yer olan olaylara ait sebep ve sonuç ilişkisini belirler. Basit anlama düzeyinde okurlardan beklenen her şey metin içerisinde açıkça ifade edilmiş olmalıdır (Barrett, 1967; UNY, 2021).

Taksonominin ikinci basamağı olan yeniden örgütlemeye yine istenenler metinde açıkça verilmiş olmalıdır. Bu basamakta okuyucuya düşen metindeki bu bilgileri kullanarak yeni bir düzene ulaşmasıdır. Bu basamakta okuyucu metinde açıkça ifade edilmiş kavram, düşünce ve nesnelere sınıflar, metnin ana hatlarını, bölümlerini belirler. Okuduğu metni doğrudan ya da dolaylı alıntılara özetler. Metnin farklı yerlerinde verilmiş olan bilgi, düşünce ve olayları sentezler, birleştirir (UNY, 2021).

Taksonominin üçüncü basamağı çıkarım yapmadır. Okur bu basamağa geldiğinde artık metin içinde doğrudan verilmemiş olan bilgilere yönelik çıkarımlarda bulunur. Metinde açıkça

ifade edilmeyen bilgi, düşünce ve olaylara yönelik çıkarımlarda bulunur. Metinde ifade edilmemiş ana ve yardımcı fikirleri belirler. Metindeki nesne, düşünce ve şahıs kadrosunu kendi çıkarımlarıyla karşılaştırır. Sebep sonuç ilişkisine dair çıkarımlarda bulunur. Şahıs kadrosuna ilişkin metinde açıkça ifade edilmemiş özellikleri belirler. Verilen bilgilerden hareketle sonucu veya verilmeyen bilgiyi eder. Yazarın metinde kullandığı mecazi dile yönelik çıkarımlarda bulunur (UNY, 2021).

Taksonominin dördüncü basamağı olan değerlendirme düzeyi, okurun metinde sunulan fikirleri uzmanlardan veya yazılı kaynaklardan sağlanan bir dış ölçütle karşılaştırmasını gerektirir. Değerlendirme düzeyindeki bir başka önemli kriter de metinde sunulan fikirleri okuyucunun deneyimlerinden, bilgisinden veya değerlerinden gelen içsel bir ölçütle karşılaştırma yapmasını içermektedir. Esas itibarıyla değerlendirme yargılarıyla ilgilenir ve doğruluğun, kabul edilebilirliğin, istekliliğin, miktarın, olma olasılığının niteliklerine odaklanır (Yıldırım, 2012). Bu basamakta okurdan beklenen, metindeki gerçek ve kurguyu; olgu ve görüşü ayırt etmesidir. Yine metinde geçen bilgi, düşünce ve olayların günlük yaşamdaki yeterliğini ve geçerliğini değerlendirmesi beklenmektedir. Metinde verilen bilgilerin düşünce ve olay akışının gerçek hayata uygunluğunu değerlendirirken, okunan metnin değeri, ilgi çekiciliği ve kabul edilebilirliği de değerlendirilmektedir (UNY, 2021).

Barrett Taksonomisinin son basamağı olan takdir/tepki düzeyi daha önce ifade edilen anlamının tüm bilişsel boyutlarını içermektedir. Asıl olarak ulaşılmaması beklenen şey ise metnin okuyucu üzerindeki psikolojik ve estetik etkisidir. Bundan hareketle takdir/tepki basamağında okurdan beklenen, metnin içeriğine ilişkin duygusal tepkimeye bulunmasıdır. Okuduğu metinde geçen olay ve karakterlere yönelik tepkimeye bulunmasıdır. Metnin yazarının kullandığı dile dair bilişsel olgunluğunu kullanarak bir tepkimeye bulunmasıdır (UNY, 2021).

İlgili Araştırmalar

Bu bölümde ilgili araştırmalar ulusal literatürde yer alan çalışmalar ve uluslararası literatürde yer alan çalışmalar olmak üzere iki kategoride incelenecektir.

Ulusal Literatürde Yer Alan Çalışmalar

Çocuk kitapları ile eğitim öğretim alanında yapılmış yüzlerce çalışma vardır. Ancak yapılan çalışmaların hiçbirinde çocuk kitaplarının okunabilirlik seviyeleri üzerine bütüncül bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu sebeple yapılan çalışmalar üç kategoride incelenecektir.

Çocuk Kitaplarının Tasarım İlkeleri Yönünden İncelendiği Çalışmalar.

İbaçoğlu'nun (2019) "İlkokul Öğrencilerine Yönelik Çocuk Kitaplarının İç ve Dış Yapısal Özellikler Açısından İncelenmesi" adlı yüksek lisans tezinde Çanakkale Halk Kütüphanesi'nde ilkokul öğrencilerine yönelik çocukların en çok tercih ettiği 50 kitabın iç ve dış yapısal özelliklerine bakılmıştır. İncelenen kitapların çoğunun kâğıt, harf büyüklüğü, görseller ve içerik yönünden uygun olduğu, ciltleme yönünden dayanıksız olduğu gözlenmiştir.

Ulutaş (2011), "İlköğretim 100 Temel Eser Listesindeki Kitapların Hedef Kitlenin Düzeyine Uygunluğu" adlı yüksek lisans tezinde, 5-8. Sınıf öğrencilerine yönelik söz konusu kitapları boyut, kâğıt kalitesi, sayfa düzeni, görseller, harf büyüklüğü, kapak, ciltleme, yazım ve noktalama, dil ve anlatım, atasözleri ve deyimler, tema, konu, kahramanlar, plan ve çevre yönünden incelemiştir. Ulutaş çalışmasında literatür ve uzmanlarla incelediği 94 kitabın hiçbirinin, eğitsel, sosyolojik açıdan, dil ve basım açısından hedef kitlenin okuma düzeyine bütünüyle uymadığı sonucuna varmıştır.

Erkmen (2017), "Çocuk Kütüphanelerinde En Çok Okunan Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Bağlamında İncelenmesi" adlı yüksek lisans tezinde Ankara ilindeki 19 halk kütüphanesinin çocuk bölümleri ve bir çocuk kütüphanesi olmak üzere 20 kütüphanede en çok okunan çocuk kitaplarından dört alan uzmanı görüşü ile belirlenen 25 kitabı araştırmanın örnekleme olarak belirlemiştir. Belirlenen örneklem, çocuk edebiyatının temel ilkeleri bağlamında incelenmiştir. Ayrıca çocuk kütüphanelerinde en çok okunan kitapların çocuklar tarafından neden tercih edildiğini belirlemek için Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi Çocuk Bölümünde altı ay boyunca gözlem yapılmıştır. Bu gözlem sürecinde anne-baba ve öğrenci olmak üzere 100 kişi ile görüşülmüştür. Yapılan bu çalışmaların sonucunda elde edilen bulgular, çocuk kütüphanelerinde en çok okunan kitapların çocuk edebiyatının temel ilkelerine

göre yeniden gözden geçirilmeye ve düzenlenmeye gereksinimi olduğu düşüncesini ortaya çıkarmıştır.

Çocuk Kitaplarının Okunabilirlik Formülleri ile İncelendiği Çalışmalar. “Türkiye’de Okuma Seferberliği Çerçevesinde Seçilen Kitapların Kelime-Cümle Uzunlukları ve Okunabilirlik Açısından İncelenmesi” adlı çalışmasında Temizyürek (2010), “Millî Eğitim Bakanlığı tarafından ilköğretim düzeyi için tavsiye edilen 100 temel eserden seçilmiş 10 kitabın kelime ve cümle uzunlukları ile okunabilirlik düzeyleri nedir?” sorusuna cevap aramıştır. Çalışmada Ateşman’ın Okunabilirlik Sayısı formülü kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; incelenen 10 kitap arasında özellikle cümle uzunluğu yönüyle dikkate değer farklılıklar olduğu, cümle uzunluklarının 6,07 kelime ile 18,40 kelime arasında değiştiği tespit edilmiştir. Bu eserlerin okunabilirlik açısından da dikkate değer şekilde zor, orta güçlükte ve kolay olarak değişim gösterdiği belirlenmiştir.

Çeçen ve Aydemir’in (2011) “Okul Öncesi Hikâye Kitaplarının Okunabilirlik Açısından İncelenmesi” adlı çalışmasında okul öncesine yönelik 50 hikâye kitabından oluşan kitap seçkisi Ateşman’ın Okunabilirlik Sayısı formülü ile incelenmiştir. Yapılan değerlendirmeler sonucunda incelenen kitapların “çok kolay, kolay ve orta güçlükte” oldukları sonucuna varılmıştır.

Çocuk Kitaplarının Hem Tasarım İlkeleri Hem De Okunabilirlik Formülleri ile İncelendiği Çalışmalar. Güneş (2000), Çocuk Kitaplarında Okunabilirlik İlkeleri adlı makalesinde MEB tarafından 1996 yılında “Çocuk Kitapları Dizisi” çerçevesinde yayınlanan 52 çocuk kitabını dil bilgisi, eğitim, sosyolojik ve basım yönünden incelemiştir. İncelemede 52 kitaptan 40 tanesinin; cümle kelime uzunluğu, ilgi çekici, eğitici mesajları, anlatımı ve basımı yönüyle okunabilirlik ilkelerine uygun olmadığı saptanmıştır.

Teke (2016) Çocuk Edebiyatı Yazarı Hasan Kallimci’nin Öykülerinin Okunabilirlik Açısından Değerlendirilmesi adlı çalışmasında çocuk edebiyatı alanında eserler veren Hasan Kalimci’ye ait öykülerin okunabilirlik düzeyleri değerlendirmiştir. Öncelikle uzman görüşü alınarak yazarın öykülerinden beşinci sınıf seviyesine uygun olduğu düşünülen on öykü belirlenmiştir. Bu öykülere Ateşman (1997) tarafından Türkçe metinler için geliştirilen

okunabilirlik formülü uygulanmıştır. Araştırma sonucunda incelenen tüm öykülerin kolay düzeyde olduğu görülmüştür. Sonuç olarak, yazarın eser verdiği hedef kitleye uygun metinler oluşturduğu görülmektedir.

Ziya (2019) Behiç Ak'ın Çocuk Romanlarının Söz Varlığı ve Okunabilirlik Yönünden Değerlendirilmesi adlı çalışmasında Behiç AK'ın günümüze kadar olan sürede yayımlanmış olan çocuk romanlarını, söz varlığı ve okunabilirlik yönünden incelemiştir. Çalışmada Behiç AK'ın çocuk romanlarının söz varlığı ve okunabilirlik yönünden hangi düzeyde olduklarını belirlemek amacıyla çocuk romanlarının kelime sıklık dizinleri oluşturularak romanların sahip olduğu söz varlığı unsurları incelenmiştir. Son olarak romanların okunabilirlik sayıları ve düzeyleri tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda Behiç AK'ın çocuk romanlarının söz varlığı yönünden yeterince zengin, okunabilirlik yönünden de "orta düzeyde" olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bora (2019) Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Yönünden İncelenmesi adlı çalışmasında ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinleri okunabilirlik yönünden incelemiştir. Çalışmaya sadece düzyazı türündeki okuma parçaları dâhil edilmiştir. Şiir türündeki metinler, sözcük tekrarlarının fazla olması, metin uzunluklarının ve yapılarının farklı olması gibi nedenlerden dolayı verilerin daha doğru hesaplanabilmesi için çalışmaya dâhil edilmemiştir. Farklı okunabilirlik formülleri kullanılarak hece sayıları, kelime sayıları, cümle sayıları, kelime ve cümle uzunlukları değerleri incelenmiştir. Hesaplanan bu değerler, okuma metinlerinin yapısı ve güçlükleri hakkında bilgi vermektedir. Toplamda 100 adet okuma parçası incelenmiştir. Metinler türlerine göre ayrılmıştır ve metinlerin genel olarak "kolay" ve "orta seviye" düzeylerinde olduğu görülmüştür. Bilgi verici metinlerin güçlük seviyelerinin öyküleyici metinlerin güçlük seviyesinden daha fazla olduğu belirlenmiştir. Çalışma sonucunda metinlerin okunabilirlik bakımından zorluk seviyelerinin sınıf düzeylerine göre belirgin şekilde artmadığı tespit edilmiştir. Yani sınıf seviyeleri arttıkça okuma parçalarının seviyeleri artmamıştır.

Çinpolat (2019), Miyase Sertbulut'un Kitaplarının Okunabilirlik Düzeyleri adlı çalışmasında Miyase Sertbarut'un ortaokul düzeyine uygun olduğu belirtilen kitaplarını

okunabilirlik açısından incelemiştir. Tarama modeli ile yürütülen çalışmada Miyase Sertbarut'un 10 kitabı çalışılmıştır. Çalışma grubunu ise Ordu ili merkezinde bulunan bir okulda öğrenim gören 6, 7 ve 8. sınıf 57 ortaokul öğrencisi oluşturmaktadır. Çalışmada okunabilirlik düzeyini belirlemek amacıyla Ateşman (1997) okunabilirlik formülü, Çetinkaya-Uzun (2010) okunabilirlik formülü ve çıkartmalı okunabilirlik uygulaması kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen verilerden hareketle incelenen metinlerin Ateşman okunabilirlik formülüne göre genellikle orta güçlük düzeyinde olduğu; Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre genellikle eğitsel okuma düzeyinde olduğu; çıkartmalı okunabilirlik uygulamasına göre zor düzeyde olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Özcan (2020) Tübitak'ın Yayımladığı Sorun Odaklı Çocuk Kitaplarının Biçim-İçerik ve Okunabilirlik Açısından İncelenmesi adlı çalışmasında sorun odaklı 39 çocuk edebiyatı yapıtının biçim-içerik ve okunabilirlik açısından incelemiştir. Metinlerin biçim ve içerik özelliklerinin belirlenmesinde Demircan'ın geliştirmiş olduğu ölçütler kullanılmıştır. Yapılan incelemeler sonucu kitapların yeterlilik oranı %76 bulunmuştur. Bu verilerin yanısıra aynı kitap seçkisine ATeşman okunabilirlik formülleri de uygulanmıştır. İncelenen 39 kitabın 28'inin okunabilirlik düzeyinin kolay, 11 tanesinin de orta güçlükte olduğu sonucuna varılmıştır.

Rada (2016), Kaan Murat Yanık'ın Uçurma Mevsimi Kitabındaki Öykülerin Okunabilirlik Açısından Değerlendirilmesi adlı çalışmasında Kaan Murat Yanık'ın Uçurtma Mevsimi adlı kitabında bulunan öykülerin okunabilirliğini değerlendirmiştir. Bu kitapta bulunan otuz öykü, okutmanlar tarafından okunmuştur. Okutmanlar tarafından on öykü araştırılmaya uygun görülmüştür. Bu on öykünün cümle, kelime ve hece sayıları saptanmıştır. Bu aşamadan sonra öykülerin, hece olarak ortalama kelime uzunluğu ve kelime olarak ortalama cümle uzunluğu belirlenip Ateşman'ın Okunabilirlik Formülü uygulanmıştır. Bu süreçten sonra öykülerin okunabilirlik düzeyleri belirlenmiştir. Uçurtma Mevsimi adlı kitaptan incelenen on öyküden birinin kolay, sekizinin orta güçlükte ve birinin zor güçlükte olduğu tespit edilmiştir.

Koçağan (2012), İlköğretim "4-5." Sınıf İçin Hazırlanan Öyküleyici Çocuk Kitaplarının Okunabilirlik ve Değerler Yönünden İncelenmesi adlı çalışmasında 4-5. sınıf yaş grubu için

kaleme alınan çocuk edebiyatı eserleri görsellik, okunabilirlik ve değer bağlamında incelemiştir. Araştırmanın örneklemini, 9-12 yaş grubu için hazırlanan çocuk edebiyatı kitapları içerisinde seçilmiş 50 adet kitap oluşturmaktadır. Çalışma, nitel verilere dayanan betimsel bir araştırmadır. Araştırma verilerine ulaşmak için Doküman İnceleme Tekniği kullanılmıştır. Araştırmada söz konusu yöntem ile elde edilen veriler için içerik analizi yapılmıştır. Araştırma sonucunda: 4-5. sınıflar için hazırlanan 50 çocuk edebiyatı kitabı görsel tasarım ve içerik özellikleri açısından yeterli düzeydedir. 4-5. sınıflar için hazırlanan 50 çocuk edebiyatı kitabı temel değerleri işleme sıklıkları açısından yeterlidir bulunmamıştır. Çünkü 50 kitaptan 30'u değer kullanımı açısından %49'un altında kalmıştır.

Zorbaz (2007), Türkçe Ders Kitaplarındaki Masalların Kelime-Cümle Uzunlukları ve Okunabilirlik Düzeyleri Üzerine Bir Değerlendirme adlı çalışmasında ilköğretim Türkçe ders kitaplarındaki masalların kelime ve cümle uzunluklarının sınıflara göre değişimi ve metinlerin okunabilirlik düzeyleri incelemiştir. Çalışmada metinlerin okunabilirlik düzeylerinin belirlenmesinde, Ateşman'ın Türkçe için Flesch'ten uyarladığı, kelime ve cümle uzunluğunu temel alan formül kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; ders kitaplarına alınan masalların kelime ve özellikle cümle uzunluklarının, öğrencilerin sınıf düzeylerine göre düzenli bir artış göstermediği, cümle uzunluğu ve okunabilirlik açısından metinlerde altıncı sınıfa geçişte bir değişiklik olduğu, bunun dışında sınıflara göre belirli bir değişimin olmadığı ortaya konulmuştur. Genel olarak ilköğretimde, metinlerin okunabilirlik düzeyi kolaydır. Yapılan t-testi sonucunda cümle uzunluğu ve okunabilirlik yönüyle, yalnızca kademeler arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.

Çeçen (2011) Okul Öncesi Hikâye Kitaplarının Okunabilirlik Açısından İncelenmesi adlı çalışmasında okul öncesine yönelik Öykü Yağmur setinden 50 hikâye kitabının kelime ve cümle uzunlukları ile okunabilirlik düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Metinlerin okunabilirlik düzeylerinin belirlenmesinde Ateşman'ın Türkçe için Flesch'ten uyarladığı, kelime ve cümle uzunluğunu temel alan formül kullanılmıştır. Kitaplardaki öykülerin kelime ve cümle

uzunlukları esas alınarak okunabilirlik düzeyini belirlemek amacıyla yapılan bu çalışma betimsel niteliktedir. Yapılan değerlendirmeler sonucunda hikâye kitaplarının okunabilirlik düzeyinin Ateşman tarafından Türkçeye uyarlanmış Flesch formülüne göre çok kolay, kolay, orta güçlükte olarak değişim gösterdiği belirlenmiştir.

Uluslararası Literatürde Yer Alan Çalışmalar

Okunabilirlik çalışmaları yirminci yüzyılın başından beri kullanılmaktadır. Güncel çalışmalara bakıldığında çocuk kitaplarının yanında sağlık, teknoloji ve bilgilendirme metinlerinin de okunabilirliklerine bakıldığı görülmekte ancak yine de okuma seviyeleri popülerliğini korumaktadır.

De Belder ve Moens'in (2010) "Çocuklar İçin Metni Kolaylaştırma" adlı çalışmaları üç bileşenden oluşmaktadır. İlk iki bileşen metnin sözcüksel (anlamsal) ve sözdizimsel olarak basitleştirilmesinden; üçüncü bileşen ise ilk iki bileşenin sonucunda ortaya çıkan doğru basitleştirme setini seçmekle ilgilidir.

Puurtinen (1998), "Çocuk Edebiyatında Sözdizimi, Okunabilirlik ve İdeoloji" adlı çalışmasında orijinal Fince, orijinal İngilizce ve İngilizceden Finceye çeviriden oluşan çocuk kitaplarını okunabilirliğin bir ölçüsü olan bitimsiz fiiller yönünden incelemiştir. Araştırma, orijinal İngilizce, orijinal Fince ve İngilizce'den çevrilmiş Fince'yi temsil eden birleşik bir bütüncüyü kullanır. Bu araştırmanın ilk odak noktası, çocuk kitaplarının okunabilirliğinin bir ölçüsü olarak alınan sonlu olmayan yapıların analizidir. Nihai olarak amacı, külliyatta ortaya çıkan sözlük-dilbilgisel kalıpların yorumlanması yoluyla, İngiliz ve Fin çocuk romanlarının edebi sistemlerinde hüküm süren ideolojik normları çıkarmaktır.

Ismail and Yusof (2016) "Malezya'daki İkinci Dili İngilizce olan Resimli Çocuk Kitaplarının Okunabilirliği" adlı çalışmalarında İngilizce çocuk hikâye kitaplarının hesaplama aracı olan Coh-Metrix Common Core Text Ease Readability Assessor (anlatım, sözdizimsel sadelik, kelime somutluğu, referans uyumu ve derin uyum) hakkındaki okunabilirliğini araştırmayı amaçlamıştır. Çalışmada on yerel İngilizce çocuk hikâye kitabı örnek olarak

seçilmiştir. Örneklerin çoğunun yüksek anlatı, sözdizimsel sadelik ve kelime somutluğuna sahip olduğu, ancak ortalama referans uyumu ve derin uyumu olduğu bulunmuştur. Sonuç, çocuk hikâye kitaplarında uyum yönüne dikkat edilmediğini ortaya konulmuştur.

Carmen Sanchez Castillo (2003), Genç Okuyucular İçin İspanyolca Okuma Materyallerine Uygulanan Üç Okunabilirlik Endeksinn Niteliği adlı çalışmada 1. ve 2. Sınıflar için okuma parçalarından elde edilen kelime listesi indekslerinin (WLI'ler) iki tür değişkenle sayılabilir cümle ve kelime uzunluğu göstergeleri; sözlü okuma akıcılığı, doğruluk ve anlama öğrenci okuma performansı puanları arasında ilişkili olup olmadığını bulmaya amaçlamıştır. Bulgular, bu çalışmanın elde etmeyi amaçladığı ince ayrımcılığın (yani, sınırlı WLI aralığına sahip pasajlar arasında), seçilen kelime listesi yaklaşımının tahmin gücünü destekleyen sonuçlar üretmediğini göstermiştir.

Green (2000), Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Basit ve Çıkarımsal Okuduğunu Anlama: Okunabilirliğin Etkileri ve Cevap Formatı adlı çalışmasındaki amacı Okumanın amacımnetnin okunabilirlik düzeyi ve farklı cevap biçimlerinin kullanılması gibi iki değişkenin dördüncü sınıf okuyucularının okuma sırasında gerçek ve çıkarımsal anlam kazanma becerileri üzerindeki etkilerini incelemektir. Çalışmaya normal başarıdaki altmış dördüncü sınıf öğrencisi katılmıştır. Öğrencilerin tamamlaması beklenen görevler, okunabilirlik düzeyine göre değişen (sınıf düzeyine göre uygun sınıf düzeyine göre) parçalardan ve maddelerden ve yanıt biçimine göre değişen öğelerden (çoktan seçmeli ve kısa yanıtlı) oluşmaktadır. Çıkarımsal sorular öğrenciler tarafından tamamladıktan sonra, maddeler puanlanmıştır ve bu çalışmada karşılaştırma için kullanılan ölçekler yeniden düzenlenmiştir. Okunabilirlik ve cevap formatının basit ve çıkarımsal anlama performansı üzerindeki etkilerini incelemek için 3 faktörlü tekrarlanan bir varyans analizi kullanıldı. Katılımcılar hem gerçek hem de çıkarımsal anlamada ve her iki yanıt biçiminde de sınıf seviyesinin altındaki okunabilirlik düzeylerinde tutarlı bir şekilde daha iyi performans gösterdiler. Ayrıca, farklı okunabilirlik seviyelerinde cevap formatının basit anlama performansı üzerinde farklı etkileri vardı. Sınıf seviyesinin altındaki basit alt ölçeklerde, katılımcının basit sorular üzerindeki performansı çoktan seçmeli formatta önemli ölçüde daha

iyiydi: ancak sınıfa uygun bir okunabilirlik düzeyinde, katılımcının basit sorulardaki performansı kısa cevaplı formatta önemli ölçüde daha iyiydi. Cevap formatı, çıkarımsal sorulardaki performansı önemli ölçüde etkilemedi. Bu sonuçlar hem okunabilirliğin hem de cevap formatının, gerçek ve çıkarımsal anlama performansının değerlendirilmesini etkilediğini ve doğru bir değerlendirme yapılacaksa dikkate alınması gerektiğini göstermektedir.

Foslwe-Lussier ve Lofthus (2012) Erken İlköğretim Çocuk Edebiyatı İçin Sıralamaya Dayalı Okunabilirlik Değerlendirmesi adlı bir çalışma yayınlamışlardır. Araştırmacılar bu çalışmada çocuk kitaplarının okuma düzeylerini belirlemek amacıyla 36 çocuk kitabını pdf formatında tarayarak hem metin okunabilirliği hem de görsel unsurlarla birlikte bir sıralamaya tabi tutmuşlardır. Sınıflandırma ve regresyon teknikleri olarak değil de sınıflandırma olarak işlem yürütüldüğünde nasıl bir sonuç alacaklarını araştırmışlardır. Sıralamanın, ayrıntılı tesviye görevinde sınıflandırmadan çok daha iyi performans gösterdiğini ve bir kitabın görsel düzeninden türetilen özelliklerin, seviyenin standart metin özellikleri kadar tahmin edici olduğu bulmuşlardır. Her iki özellik grubunu da dahil ederek, küçük bir çocuk kitapları topluluğu üzerinde okuma düzeyini zamanın %83'üne kadar tahmin edebileceklerini bildirmişlerdir.

Imperial ve Ong (2020) Filipince Okunabilirliğin Geliştirilmesine Yönelik Sözlüksel Özelliklerin Uygulanması Çocuk Edebiyatının Belirlenmesi adlı çalışmalarında çocukların okuma materyallerinin sınıf düzeylerinin doğru belirlenmesini amaçlamışlardır. Bu çalışmada Filipince yazılmış çocuk kitaplarının okunabilirlik tanımlamasının gelişimini geliştirmeye yönelik sözcüksel özelliklerin kullanımını araştırmışlardır. Sonuçlar, tür-belirteç oranı, sözcük yoğunluğu, sözcük çeşitliliği, yabancı sözcük sayısından oluşan sözcüksel özelliklerin (LEX), önceki çalışmalarda kullanılan cümle uzunluğu, ortalama hece uzunluğu, çok heceli sözcükler, sözcük, cümle gibi geleneksel özelliklerle (TRAD) birleştirilmesinin ve tümcecik sayıları okunabilirlik modellerinin performansını neredeyse %5'lik bir farkla artırdığını belirtmişlerdir (%42'den %47,2'ye).

Vogel ve Washburne (1928), Çocukların Okuma Materyallerinin Sınıflandırılmasında Objektif Bir Metod adlı çalışmalarında Winnetka Graded Book List içerisinde yer alan 152

kitapla çalışmışlardır. Kitapların kelime zorlukları Thorndike'in Kelime Listesi göz önünde bulundurulmuş ve analiz edilmiştir. Bunun yanı sıra cümle zorlukları, zarflar, edatlar; deyimler vb de incelenmiştir. Aynı şekilde metinlerin kelime puntoları, sözcükler arası boşlukları, bir sayfaya düşen kelime miktarı gibi özellikler dikkate alınmıştır. Paragraf anlamları Stanford Anlama Testine göre değerlendirilmiştir. Elde edilen tüm nicel veriler değerlendirilerek bir listeleme ortaya çıkarılmıştır.

Lexile ölçüleri. Lexile ölçüleri, okur ile onun okuma seviyesine uygun kitapları buluşturmak için; okuduğunu anlama, düzyazının anlamsal ve sözdizimsel bileşenlerine dayalı olarak Stenner ve Smith (1989) tarafından geliştirilmiştir. Kuramın açıklama gücünü test etmek için, Lexiles'te rapor edilen, ulusal normlara uygun dokuz adet okuma anlama testinin madde güçlükleri ile bilgisayar kaynaklı güçlükler arasında korelasyonlar yapılmıştır. Lexile okuma ölçüsü ve Lexile metin ölçüsü olmak üzere toplam iki çeşit Lexile ölçüsü vardır (Lexile, 2022).

Lexile Okuma Çerçevesinin ana fikri; bir öğrencinin ne kadar iyi okuyabildiği ve seçili bir kitabı anlamının ne kadar zor olduğu bilinirse, o öğrencinin o kitabı muhtemelen ne kadar iyi anlayacağını tahmin edilebilir olduğudur. Bu anafikirden yola çıkarak öğrenciler, belirli dönemlerde kendi okuma seviyelerini belirlemek için bir okuma testi veya programından Lexile ölçümlerini öğrenirler. Aynı şekilde onbinlerce kitabın ve metnin Lexile metin ölçüleri MetaMetrics tarafından analiz edilmekte ve veri havuzunda yer almaktadır. Öğrenciler, aldıkları Lexile puanlarına göre uygun metinlerle eşleşirler (Lexile, 2022).

Bölüm 3

Yöntem

İlkokul düzeyindeki kitapların seviyelerinin belirlenmeye çalışıldığı bu araştırma, bir temel nitel araştırmadır. Veri analizinde dokümanlardan, kontrol listelerinden, betimsel analiz ve betimsel istatistik tekniklerinden yararlanılmıştır.

Merriam (2009), temel nitel araştırmayı felsefi olarak inşacılık, fenomenoloji ve sembolik etkileşimden türetilmiş, insanların deneyimlerini nasıl yorumladıkları, kendi deneyimlerini nasıl inşa ettikleri ile ilgilenen araştırmacılar tarafından kullanıldığı şeklinde tanımlamaktadır. Eğitimle ilgili yapılan araştırmalarda kullanılan temel nitel yaklaşımın, etkili eğitim süreçleri hakkında derinlemesine bir anlayış elde etmek için uygun olduğu ifade edilmektedir.

Çalışma Materyalleri ve Çalışma Grubu

Çalışma Materyalleri

Okuma; çocukların okudukları bir yazıyı anlamaları, okuduklarından çıkarımlar yaparak düşünceleri, değerlendirmeleri, eleştirmeleri ve beceri geliştirmeleri ile anlaşılan bir süreçtir. Bu amaçları gerçekleştirmek için kitap seçimine dikkat edilmeli ve çocuğun okuma ilgisine dönük kitaplar seçilmelidir (Güneş, 2017). Bu çalışmada ilköğretim düzeyindeki okurların ilgi alanlarına yönelik kitaplar bir akademisyen ve bir ilkokul öğretmeni ile tartışılmıştır. Tartışmaların sonucunda çocuk kitapları alanında ödül almış, toplumca kabul görmüş yazar temelli bir seçkiye gidilmesine karar verilmiştir. Seçilecek yazar isimleri için danışılan akademisyen ve ilkokul öğretmeninden yazar listesi istenmiş, ortak yazarlara öncelik verilmiştir. Araştırmacının önerdiği liste üzerinde tekrar uzman görüşüne başvurulmuş ve yazar adları listesine son şekli verilmiştir.

Belirlenen yazarlara ait kitaplar araştırmacı tarafından kitabevlerine gidilerek okunmuş ve incelenmiştir. İncelemelerde yaşa göre buldukları rafları, türleri, baskı sayıları, sayfa sayıları gibi kriterler de dikkate alınmıştır. İncelemeler sonucunda ilköğretim düzeyine uygun

olduğu düşünölen kitaplara listede yer verilerek tekrar uzman görüşüne başvurulmuş ve listenin son hali oluşturulmuştur.

Araştırmada kullanılan kitap seçkisi 10 yerli ve 10 yabancı yazara ait olmak üzere toplam 20 çocuk kitabıdır. Kitap seçkisine ait tablo ve kitaplara ait künyeler aşağıda alfabetik olarak verilmiştir.

Tablo 3

Kitap Seçkisi

Yerli Çocuk Kitapları		Yabancı Çocuk Kitapları	
Yazar Adı	Eser	Yazar Adı	Eser
İzgü	Muzaffer Anneannem Hayvanlar Arasında	Le Clezio	Ağaçlar Ülkesine Yolculuk
Gürmen	Aysel Aşık Veysel Uzun İnce Bir Yol	Jack London	Beyaz Diş
Sevim Ak	Çilekli Dondurma	Ronald Dahl	Charlie'nin Çikolata Fabrikası
Aytül Akal	En Eğlenceli Şeyler	R. Louis Stevenson	Define Adası
Feridun Oral	Farklı Ama Aynı	Lev Tolstoy	Erik Çekirdeği
Yalvaç Ural	Figüran Aslan ile Tahta Eşek	Jonathan Swift	Gulliver'in Gezileri
Rıfat Ilgaz	Öksüz Cıvcıv	Anna Kemp	Köpekler Bale Yapamaz
Hikmet	Nazım Sarayda	Samed Behrengi	Küçük Kara Balık
Zarifoğlu	Cahit Serçekuş	Antoine de Saint Exupery	Küçük Prens
Yener	Mavisel Zeki'nin Zekâsı Kaçtı	L. Frank Baum	Oz Büyücüsü

Ağaçlar Ülkesine Yolculuk. Kitabın Künyesi: Yazarı 2008 Nobel Edebiyat Ödülü'nün sahibi olan Fransız yazar ve çevirmen Jean Marie Gustave Le Clezio'dur. Kitabın yayınevi

Yapı Kredi Yayınları, basım yılı ise 2015'tir. Kitabın çizeri Henri Galeron ve çevireni Orçun Türkay'dır. Kitapta yazar, çizer, çeviren hakkında bilgi ve kitapla ilgili tanıtıcı yazı yer almaktadır.

Anneannem Hayvanlar Arasında. *Kitabın Künyesi:* En başarılı çocuk kitabı ve çeşitli gülmece ödülleri bulunan Muzaffer İzgü'nün Anneannem serisinin kitaplarından biridir. Kitabın yayınevi Bilgi Yayınevi, basım yılı ise 2018'dir. Kitabın çizeri Murat Sayın'dır. Kitapta yazar hakkında bilgi yer almaktadır ancak çizer hakkında bir bilgi yer almamaktadır. Kitapla ilgili tanıtıcı yazı yer almaktadır.

Aşık Veysel Uzun İnce Bir Yol. *Kitabın Künyesi:* Çocuk ve Gençlik Yayınları Derneği Yılın En iyi Okulöncesi Resimli Kitap ödülü ve Dünya Kitap Altın Sayfa İlkgençlik Edebiyatı gibi ödüllere sahip olan Aysel Gürmen'e ait resimli kitaptır. Kitabın yayınevi Pan Yayıncılık, basım yılı ise 2015'tir. Kitabın çizeri Saadet Ceylan'dır. Kitapta yazar hakkında bilgi yer almaktadır ancak çizer hakkında bir bilgi yer almamaktadır. Kitapla ilgili tanıtıcı yazı yer almaktadır.

Beyaz Diş. *Kitabın Künyesi:* Yazarı Amerikan edebiyatının önemli isimlerinden Jack London'dır. Kitabın çalışmada kullanılan çevirisin yayınevi İş Bankası Yayınları, basım yılı ise 2020'dir. Kitabın çizeri hakkında bir bilgiye kitapta rastlanmamıştır. Kitabın çevireni Bülent O. Doğan'dır. Kitapta yazar ve çeviren hakkında bilgi ve kitapla ilgili tanıtıcı yazı yer almaktadır.

Charlie'nin Çikolata Fabrikası. *Kitabın Künyesi:* Çok satan kitaplar listesinde sıkça gördüğümüz Roald Dahl'ın sevilen kitaplarından. Kitabın çalışmada kullanılan çevirisin yayınevi Can Yayınları, basım yılı ise 2019'dur. Kitabın çizeri Quentin Blake, çevireni ise Celal Üster'dir. Kitapta yazar hakkında bilgi ve kitaba ait tanıtıcı bilgi yer almaktadır.

Çilekli Dondurma. *Kitabın Künyesi:* Yazarı Sevim Ak olan kitabın yayınevi Can yayınevi ve basım yılı 2019'dur. Kitabın çizimlerini Behiç Ak yapmıştır. Kitapta yazara ve kitapla ilgili tanıtıcı yazıya yer verilmiştir.

Define Adası. *Kitabın Künyesi:* Eserleri en çok başka dile çevrilen yazarlar listesinde yer alan İskoç yazar Robert Louis Stevenson'a aittir. Kitabın çizeri George Roux, kitabı

Türkçeye uyarlayan Sevgi Altıhan'dır. Çalışmada kullanılan kitabın yayınevi İş Bankası Yayınları, basım yılı ise 2019'dur. Kitapta yazara ve kitapla ilgili tanıtıcı yazıya yer verilmiştir.

En Eğlenceli Şeyler. Kitabın Künyesi: Kitabın yazarı Aytül Akal, çizeri ise Oğuz Demirdir. Çalışmada kullanılan kitabın yayınevi Bilgi Çocuk, basım yılı ise 2019'dur. Kitapta yazara ait bilgi yer almamıştır ancak kitapla ilgili tanıtıcı yazıya yer verilmiştir.

Erik Çekirdeği. Kitabın Künyesi: Kitabın yazarı Lev Tolstoy'dur. Kitabın çizeri An Su Aksoy, kitabı Türkçeye uyarlayan Kezban Akçali'dir. Çalışmada kullanılan kitabın yayınevi Can Yayınları, basım yılı ise 2020'dir. Kitapta yazara ve kitapla ilgili tanıtıcı yazıya yer verilmiştir.

Farklı Ama Aynı. Kitabın Künyesi: Kitabın yazarı ve çizeri Feridun Oral'dır. Çalışmada kullanılan kitabın yayınevi Yapı Kredi Yayınları, basım yılı ise 2019'dur. Kitapta yazara ait bilgiye ve kitapla ilgili tanıtıcı yazıya yer verilmiştir.

Figüran Aslan ile Tahta Eşek. Kitabın Künyesi: Kitabın yazarı Yalvaç Ural, çizeri ise Erdoğan Oğultekin'dir. Çalışmada kullanılan kitabın yayınevi Yapı Kredi Yayınları, basım yılı ise 2018'dir. Kitapta yazara ve çizere ait bilgiye ve kitapla ilgili tanıtıcı yazıya yer verilmiştir.

Gulliver'in Gezileri. Kitabın Künyesi: Kitabın yazarı Jonathan Swift'dir. Kitabı Türkçeye uyarlayan Elif Dinçer'dir. Çalışmada kullanılan kitabın yayınevi İş Bankası Yayınları, basım yılı ise 2019'dur. Kitapta yazara ve kitapla ilgili tanıtıcı yazıya yer verilmiştir.

Köpekler Bale Yapmaz. Kitabın Künyesi: Kitabın yazarı Anna Kemp'dir. Kitabın çizeri Sara Ogilvie, kitabı Türkçeye uyarlayan Gülbin Baltacıoğlu'dur. Çalışmada kullanılan kitabın yayınevi Pearson, basım yılı ise 2019'dur. Kitapta yazara ya da çizere ait bilgi yer almamaktadır ancak kitapla ilgili tanıtıcı yazıya yer verilmiştir.

Küçük Kara Balık. Kitabın Künyesi: Kitabın yazarı Samed Behrengi'dir. Kitabın çizeri Mehmet Sönmez, kitabı Türkçeye uyarlayan Haşim Hüsrevşahi'dir. Çalışmada kullanılan kitabın yayınevi Can Çocuk, basım yılı ise 2020'dir. Kitapta yazara ve kitapla ilgili tanıtıcı yazıya yer verilmiştir.

Küçük Prens. Kitabın Künyesi: Kitabın yazarı ve çizeri Antoine de Saint Exupery'dir. Kitabı Türkçeye uyarlayanlar Cemal Süreyya ve Tomris Uyar'dır. Çalışmada kullanılan kitabın yayınevi Can Yayınları, basım yılı ise 2015'tir. Kitapta yazara ve kitapla ilgili tanıtıcı yazıya yer verilmiştir.

Oz Büyücüsü. Kitabın Künyesi: Kitabın yazarı Lyman Frank Baum ve çizeri Cemalettin Güzeloğlu'dur. Kitabı Türkçeye uyarlayan Ali Aydoğan'dır. Çalışmada kullanılan kitabın yayınevi Arkadaş Yayınevi, basım yılı ise 2019'dur. Kitapta yazara ait bilgi yer almamaktadır ancak kitapla ilgili tanıtıcı yazıya yer verilmiştir.

Öksüz Cıvciv. Kitabın Künyesi: Kitabın yazarı Rıfat Ilgaz'dır. Çalışmada kullanılan kitabın yayınevi Çınar Yayınları, basım yılı ise 2018'dir. Kitapta yazara ait bilgiye ve kitapla ilgili tanıtıcı yazıya yer verilmiştir.

Sarayda. Kitabın Künyesi: Kitabın yazarı Nazım Hikmet, çizeri ise Ayşe İnan'dır. Çalışmada kullanılan kitabın yayınevi Yapı Kredi Yayınları, basım yılı ise 2017'dir. Kitapta yazara ve çizere ait bilgiye ve kitapla ilgili tanıtıcı yazıya yer verilmiştir.

Serçekuş. Kitabın Künyesi: Kitabın yazarı Cahit Zarifoğlu, çizeri ise Ender Dankul'dur. Çalışmada kullanılan kitabın yayınevi Beyan Yayınları, basım yılı ise 2015'tir. Kitapta yazara ait bilgiye ve kitapla ilgili tanıtıcı yazıya yer verilmiştir.

Zeki'nin Zekâsı Kaçtı. Kitabın Künyesi: Kitabın yazarı Mavisel Yener, çizeri ise Murat Sayın'dır. Çalışmada kullanılan kitabın yayınevi Bilgi Yayınevi, basım yılı ise 2017'dir. Kitapta yazara ait bilgiye ve kitapla ilgili tanıtıcı yazıya yer verilmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın katılımcıları belirlenirken yapılan görüşmeler ve değerlendirmeler sonucunda pandemi şartları göz önünde bulundurularak okul yönetiminin ve öğretmenlerinin yeniliklere açık ve araştırmanın yürütülmesinde istekli olması dikkate alınarak araştırmanın gerçekleştirileceği ortalama düzeyde bir okul belirlenmiştir. Belirlenen okuldaki öğretmenlerle görüşülmüş, çalışmanın içeriği anlatılmıştır. Çalışmaya dahil olmak isteyen öğretmenler,

öğrencileri ve velileriyle görüşülmüştür. Görüşmeler sonucunda 1/E sınıfı, 2/C sınıfı, 3/A sınıfı ve 4/A sınıfı öğrencileri çalışma grubunun katılımcılarını oluşturmuştur.

Araştırmanın çalışma grubunu her sınıf seviyesinden toplam 94 ilkokul öğrencisini kapsamaktadır. Çalışma grubu, araştırmanın yapıldığı Batıkent Kent Koop İlkokulundan çalışmaya gönüllü katılan ilkokul öğrencilerinden oluşmaktadır. Birinci sınıflardan 24, ikinci sınıflardan 25, üçüncü sınıflardan 22, dördüncü sınıflardan 23 öğrenci ile çalışma tamamlanmıştır.

Araştırmacının Rolü

Nitel araştırmalarda araştırmacı olay ve olguları yakından izleyen, katılımcı bir tavır geliştiren kişidir. Araştırmacı öznel bir bakış açısına sahiptir ve empatiktir. Nitel araştırmacı veri toplama sürecinde katılımcılarla yakın iletişim kuran kişidir (Yıldırım, A. & Şimşek, Y., 2011, s. 64).

Araştırmacı uygulamalar öncesinde çocuk kitaplarında bulunması gereken ve okunabilirliği etkileyen görsel tasarım ve içerik özelliklerine ait "Çocuk Kitaplarını Değerlendirme Formu"nu derlemiş, uygulamada kullanılacak kitap seçkisini belirlemiş, çalışmanın ikinci aşamasında kullanılacak kitaplara ait Barrett Taksonomisi temelli Okuduğunu Anlama Formlarını geliştirmiştir. Çalışmanın ikinci aşamasında araştırmaya katılan tüm öğrencilere dağıtılacak olan kitapların tedarikini sağlamış ve veri toplama sürecini aşamalandırarak kitapları ve formları kademeli olarak zarflamış ve öğrencilere ulaşımını sağlamıştır.

Araştırmacı çevrimiçi toplantıların tamamına katılmıştır. Araştırmada uygulamaların yürütülmesi, araştırmanın kaydedilmesi araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı öğrencilerin uygulama aşamasındaki tüm sorularını yanıtlamış ve onları çalışmaya hazır hale getirmiştir.

Araştırmanın Geçerliliği ve Güvenirliği

Nitel araştırmada geçerlik ölçme aracının ölçmeyi amaçladığı olguyu doğru ölçmesi ile yakından ilişkilidir. Nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenilirlik kavramları araştırmacının yaptığı gözlemler ve elde ettiği veriler için geçerlidir. Nitel araştırmalarda geçerlilik, araştırmacıların özellikle topladıkları verilere dayanarak yaptıkları çıkarımların uygunluğu, anlamlılığı ve kullanılabilirliği anlamına gelmektedir. Nitel araştırmalarda güvenilirlik ise bu çıkarımların zaman, yer ve koşullar üzerindeki tutarlılığını ifade etmektedir (Frankel, J. R., Wallen, N., E., & Hyun, H., H., 2011, s. 458)

Araştırmada İç ve Dış Geçerlilik

Çocuk Kitaplarını Değerlendirme Formu. (EK-1) Araştırmadan elde edilen verilerin kavramsal çerçeve ve kuramlarla uyumlu olması iç geçerliliği etkilemektedir (Yıldırım, A. & Şimşek, Y., 2011, s. 257). Araştırmanın ilk bölümünde kullanılan veri toplama araçlarından biri olan “Çocuk Kitaplarını Değerlendirme Formu” derlenirken, literatürden yararlanılmıştır. Formun ilk hali çocuk edebiyatı alanında çalışan bir akademisyen ve bir ilköğretim öğretmene elektronik posta yoluyla gönderilmiştir. Uzmanlardan Çocuk Kitaplarını Değerlendirme Formunun ilk hali için “uygun/uygun değil ve düzeltilmeli” şeklinde açıklama yaparak görüş bildirmeleri istenmiştir. Uzmanlar soruları incelemiş, görüş ve önerilerini bildirmişlerdir. Uzmanların ifadeleri doğrultusunda formda yer alan bazı maddelerin ifade edilişleri değiştirilmiş, forma yeni bir madde eklenmemiştir.

Ateşman Okunabilirlik Sayısı Formülü. Seçkideki kitaplara Ateşman Okunabilirlik Sayısı Formülü uygulanırken, kitabın hacmi ve ilk ölçüm sonuçlarından yola çıkılarak çoklu ölçümler yapılmıştır.

Barrett Taksonomisi Temelli Okuduğunu Anlama Formları. Araştırmanın ikinci aşamasında kullanılan kitaplara ait okuduğunu anlama formları hazırlanırken uzman görüşünden faydalanılmış, her sınıf düzeyinde her basamağa eşit derecede yer verilmiştir. Veri analizinde ise puanların tutarlılığı için her sorudan beklenen cevaplar kademeli olarak önceden cevap kağıdına tanımlanmıştır (EK-1).

Araştırma bulgularının benzer ortamlarda test edilebilir olması dış geçerliliği oluşturmaktadır (Yıldırım, A. & Şimşek, Y., 2011, s. 258). Araştırmada kullanılan veri toplama araçları başka araştırmacılar tarafından test edilebilir özelliktedir.

Araştırmada İç ve Dış Güvenirlik

Çocuk Kitaplarını Değerlendirme Formu. Nitel araştırmalarda bir olgu ya da olayı aynı zaman diliminde birden fazla araştırmacının gözlemlemesi iç güvenirlik olarak tanımlanmaktadır (Kirk ve Miller, 1986 akt. Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 260). Çocuk Kitaplarını Değerlendirme Formu oluşturulduktan sonra çalışmada kullanılmak üzere seçilmiş olan kitaplara yönelik formlar, hem araştırmacı hem de çocuk edebiyatı alanından bir akademisyen tarafından ayrı ayrı doldurulmuştur. Elde edilen veriler için araştırmacı ve uzman bir araya gelmiştir.

Verileri değerlendirmek için yapılan toplantılarda araştırmacı ve uzman; kitaplarla ilgili doldurulan verileri karşılıklı okumuş ve birbiri ile çelişen değerlendirme olup olmadığına bakmışlardır. Çocuk Kitaplarını Değerlendirme Formunun biçimsel kısmında daha nicel ölçütler yer aldığı için fikir ayrılıkları doğmamıştır. Çocuk Kitaplarını Değerlendirme Formuna ait iç yapı özellikleriyle ilgili “Kitapta evrensel ahlaki değerlere aykırı tutum var mı?” maddesi üzerinde durulmuş ve literatür göz önüne alınarak ortak bir fikirde birleşilmiştir.

Araştırmanın ikinci aşaması pandemi nedeniyle çevrimiçi oturumlar şeklinde gerçekleştirilmiştir. Her katılımcıya bir adet A3 zarfın içinde 1, 2 ve 3 rakamları ile numaralandırılmış üç adet A5 zarf ve okuyacakları kitap ağzı kapalı bir şekilde teslim edilmiştir. 1 numaralı A5 zarfın içinde “Okunabilirliği Değerlendirme Rubriği”, 2 numaralı A5 zarfın içinde ilgili kitaba ait “Okuduğunu Anlama Formu” yer almaktadır ve her iki zarf kapalıdır. 3 numaralı A5 zarf ise verilerin içerisinde saklanması amacıyla açık ve boşdur. Böylelikle öğrencilerin zarfları aynı anda çevrimiçi oturumlarda açmaları araştırmacı tarafından sağlanmıştır. Önceden açılan zarflar geçersiz sayılmıştır.

Okuduğunu Anlama Formları katılımcılar tarafından doldurulurken, kameranın öğrencilerin masalarını geniş açıdan göreceği şekilde ayarlanması araştırmacı tarafından sağlanmıştır.

Araştırmada kullanılan yöntemler ve aşamalar; veri toplama, veriyi işleme, veriyi analiz etme, yorumlama ve sonuçlar da araştırmacı tarafından detaylı ve anlaşılır şekilde açıklanmıştır. Araştırmadan elde edilen verilerin ham halleri dosyalanmış, yapılan çevrimiçi görüşmeler kayıtlandırılmıştır.

Araştırmanın Etik Boyutu

Bilimsel araştırmalarda etik birkaç farklı boyutta incelenmektedir. Araştırmacıların çalışmalarında kullandıkları kaynakları, verileri doğru işlemesi; uyguladıkları prosedürlerin mevzuata uygunluğu etiğin bir boyutudur. Bilimsel araştırmalarda etiğin bir diğer boyutu ise katılımcılarla ilgilidir. Katılımcıların çalışmaya katılımı gönüllülük esasına dayanmalıdır. Çalışma süresince ve çalışma sonunda hiçbir katılımcı fiziksel ya da psikolojik zarar görmemelidir. Aynı şekilde katılımcıların kimlikleri gizli tutulmalıdır (Frankel, J. R., Wallen, N., E., & Hyun, H., H., 2011, s. 438)

Araştırmanın gerçekleştirilmesi için Hacettepe Üniversitesi Etik Kuruluna başvurularak gerekli izin alınmıştır. Gerekli izinler alındıktan sonra araştırmanın yapılacağı okulla görüşmeler yapılmış, okul müdürü ve öğretmenlerle tanışılmıştır. Çalışmanın amacı ilköğretim kademesindeki tüm öğrencilere ve velilerine anlatılmıştır. Çalışmanın gönüllülük esasına dayalı olduğu vurgulanmış, öğrencilerin diledikleri zaman çalışmadan ayrılacakları ifade edilmiştir.

Okulun bir bölümüne veri toplama üssü kurulmuş ve Gönüllü Katılım Formunu (EK-2) doldurarak çalışmaya katılmaya gönüllü olan öğrenciler ilk kitaplara ait kapalı zarflarını teslim almışlardır. Çevrimiçi buluşmaların tamamında öğrencilere diledikleri zaman çalışmadan ayrılacakları hatırlatılmış, çalışmanın sonuçlarının kimseyle paylaşılmayacağı

vurgulanmıştır. Öğrencilerin kimliklerinin gizli tutulacağı bilgisi araştırmacı tarafından aktarılmıştır.

Veri Toplama Süreci

Çocuk edebiyatı eserlerinde bulunması gereken kriterlere göre araştırmacı tarafından geliştirilmiş Çocuk Kitaplarını Değerlendirme Formu ve Ateşman Okunabilirlik Sayısı Formülü veri toplama sürecinin ilk aşamasını oluşturmaktadır. Öğrencilerle çalışma sonucu elde edilen “Okunabilirliği Değerlendirme Rubriği” ve “Okuduğunu Anlama Formu” verileri ise çalışmanın ikinci aşaması olarak değerlendirilmiştir.

Birinci Aşama

Çalışmanın birinci aşaması seçkideki kitaplara “Çocuk Kitaplarını Değerlendirme Formları”nın uygulanması ve Ateşman Okunabilirlik Sayısı Formüllerinin Uygulanmasını kapsamaktadır.

Çocuk Kitaplarını Değerlendirme Formu. Kitapların okunabilirliğini etkileyecek 19 biçimsel ve 29 içerik özelliğine ait toplam 48 sorudan oluşan Çocuk Kitaplarını Değerlendirme Formu araştırmacı tarafından literatürdeki kriterler göz önünde bulundurularak derlenmiştir. Çocuk Kitaplarını Değerlendirme Formu derlenirken uzman görüşüne başvurulmuştur. Literatürde yer alan okunabilirliği etkileyen tüm kriterlerin formda yer almasına ve kapsam geçerliliğine dikkat edilmiştir.

Çocuk Kitaplarını Değerlendirme Formu'nun son hali seçkideki tüm kitaplara hem araştırmacı hem de alandan bir akademisyen tarafından uygulanmıştır. Verilerin tutarlı olup olmadığını anlamak için yapılan değerlendirmeler birbiri ile karşılaştırılmıştır. Elde edilen veriler tablolatırılmış ve kitaplar literatür göz önüne alınarak bir ön sınıflamaya tabi tutulmuştur.

Ateşman Okunabilirlik Sayısı Formülü. Çalışmaya ait bir diğer veri, kitap seçkisine uygulanan Ateşman (1997)'in Okunabilirlik Sayısı Formülü'dür. Bu aşamada kitapların ilk 100 kelimesine Ateşman Okunabilirlik Formülü uygulanmıştır. Çocuk Kitaplarını Değerlendirme Formu sonucunda literatüre dayandırılarak yapılan sınıflamaya ters düşen okunabilirlik sayısı puanı alan kitaplar; kitaptan rastgele seçilen bir sayfada yer alan 100 kelimeyle ikinci defa

ölçülmüştür. Aynı şekilde sayfa sayısı fazla olan kitaplarda da ikinci bir Ateşman Okunabilirlik Formülü ölçümüne gidilmiş ve iki değerin ortalaması alınmıştır. Elde edilen sonuçlara göre kitap seçkisi ikinci bir sınıflamaya tabi tutulmuştur.

Çocuk Kitaplarını Değerlendirme Formu ve Ateşman Okunabilirlik Formülü uygulanmış olan kitaplar; konuları, sayfa sayıları, bir cümlede yer alan ortalama kelime sayıları ve Ateşman Okunabilirlik Sayılarına göre literatürden yararlanılarak sınıflandırılmıştır. Çocuk edebiyatı alanında çalışan bir akademisyen ile tablolar incelenmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda kitaplar, çalışmanın ikinci aşamasında kullanılmak üzere 8'e indirilmiştir. Seçilen kitapların dördü yerli yazarlı, dördü ise yabancı yazarlıdır. Her sınıf düzeyine bir yerli bir yabancı yazarlı kitap denk gelecek şekilde olması tasarlanmıştır.

İkinci Aşama

Çalışmanın ikinci aşamasındaki veri toplama süreci 2021 Eğitim Öğretim Yılı Bahar Dönemi'nin sonunda üç hafta sürmüştür. Çalışmanın dönem sonunda yapılmasının sebebi, birinci sınıfların uzaktan eğitim sürecinde okuma yazmaya mutlaka geçmiş olacağının düşünülmesidir. Pandeminin geliştirdiği şartlar yüzünden veri toplama süreci yüz yüze olmamış, öğrencilerle çevrimiçi toplantılar üzerinden çalışma yürütülmüştür.

Çalışmada kullanılmak üzere öğrencilere 1 büyük kapalı zarf içinde 3 küçük zarf ve bir adet de kitap okullara bırakılmıştır. Gönüllülük Formu'nu dolduran öğrenciler kendi sınıf düzeylerine ait olan kapalı zarfı alıp evlerine götürmüşlerdir.

İlk Çevrimiçi Buluşma. Çevrimiçi toplantılarda öğrenciler odalarında yalnız ve kameraları masalarını geniş açıda görececek şekilde ayarlanmıştır. Sınıf ile belirlenen çevrimiçi toplantı saatinde büyük zarflar öğrenciler tarafından açılmış ve içlerinden çıkan yerli kitap incelenmiştir. Kitapları incelemek için öğrencilere sınıf düzeyine göre 2 ila 5 dakika arasında bir süre tanınmıştır. Belirlenen dakikanın sonunda öğrencilerden, içinde "Okunabilirliği Değerlendirme Rubriği" olan 1 Numaralı kapalı zarfın açılması istenmiştir. Zarfı açan öğrenciler, araştırmacının rubriği açıklamaları eşliğinde Okunabilirliği Değerlendirme Rubriğini

doldurmuşlar ve büyük zarfın içinden çıkan 3 numaralı boş zarfın içine koymuşlardır. Daha sonra öğrencilerle birlikte “Bu kitabı okumak içine ne kadar süre sizin için yeterli olur?” sorusuyla beraber ikinci buluşma süresine karar verilmiştir.

İkinci Çevrimiçi Buluşma. Çalışmaya katılan öğrencilerle gerçekleşen ikinci çevrimiçi buluşmaya öğrencilerin tamamı kitaplarını okuyarak gelmişlerdir. Tüm öğrencilerin oturuma katılmasıyla birlikte araştırmacının yönlendirmesi ile büyük zarftan çıkan ve içinde ilgili kitaba ait Okuduğunu Anlama Formu bulunan 2 numaralı kapalı zarf açılmıştır. Öğrenciler soruları cevaplandırarak kağıtlarını 3 numaralı zarfın içine koyup zarfı kapatmışlardır. Zarfını kapatan öğrenci oturumu sonlandırmıştır. Okuduğunu Anlama Formu’nun cevaplandırılmasına ilişkin süre sınırlaması yoktur. İki çevrimiçi buluşmanın sonunda “Okunabilirliği Değerlendirme Rubriği” ve ilgili kitaba ait “Okuduğunu Anlama Formu” 3 numaralı zarfın içine konulmuş, zarf kapatılmış ve zarfın üzerine öğrencilerin adı ve sınıfı yazılmıştır. Öğrenciler 3 numaralı zarfı okula teslim ederek imza karşılığı ikinci çalışmaya ait olan büyük zarflarını almışlardır.

Üçüncü Çevrimiçi Buluşma. Birinci çevrimiçi buluşmadaki sürecin aynısı ikinci kitap için de gerçekleştirilmiştir. Öğrenciler büyük zarftan çıkan yabancı kitabı incelemişler ve Okunabilirliği Değerlendirme Rubriğini doldurmuşlardır. Doldurdıkları rubriği 3 numaralı zarfa koymuşlardır. Kitaplarını okumak üzere oturumu sonlandırmışlardır.

Dördüncü Çevrimiçi Buluşma. Çalışmaya katılan öğrenciler araştırmacı eşliğinde 2 numaralı zarfı açarak ilgili kitaba ait Okuduğunu Anlama Formunu doldurmuşlar ve 3 numaralı zarfın içine koymuşlardır. Öğrencilere çalışmaya katıldıkları için teşekkür edilmiş ve güzel dileklerle çalışmaya son verilmiştir.

Öğrenciler ikinci kitaba ait Okunabilirliği Değerlendirme Rubriği ve Okuduğunu Anlama Formunu 3 numaralı zarfın içine koymuş, zarfı kapatmış ve zarfın üzerine ad ve sınıflarını yazarak okula teslim etmişlerdir.

Tüm zarfların okula teslim edilmesinden sonra araştırmacı, öğrencilerle çalışılan 8 kitaba ait olan zarfları okuldan teslim almıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada kullanılan veri toplama araçları “Çocuk kitaplarını Değerlendirme Formu”, “Ateşman Okunabilirlik Sayısı Formülü”, “Okunabilirliği Değerlendirme Formu” ve “Okuduğunu Anlama Formu”dur. Kullanılan her veri toplama aracı, araştırmanın alt sorularından birinin cevabını bulmak için kullanılmıştır.

Tablo 4
Veri Toplama Araçları

Araştırma Alt Soruları	Veri Toplama Aracı
Soru 1 Belirlenen çocuk kitaplarının biçimsel yapısı hangi yaş düzeyine uygundur?	Çocuk Kitaplarını Değerlendirme Formu
Soru 2 Belirlenen çocuk kitaplarının içerik özellikleri hangi yaş düzeyine uygundur?	Çocuk Kitaplarını Değerlendirme Formu
Soru 3 Belirlenen çocuk kitaplarına uygulanan okuma formülleri sonuçları nelerdir?	Ateşman Okunabilirlik Sayısı Formülü
Soru 4 Belirlenen çocuk kitaplarına, öğrenciler tarafından uygulanan okunabilirlik rubriğinin sonuçları nelerdir?	Okunabilirliği Değerlendirme Formu
Soru 5 Belirlenen çocuk kitaplarını okuyan öğrencilere uygulanan okuduğunu anlama testlerinin sonuçları nasıldır?	Okuduğunu Anlama Formu

Çocuk Kitaplarını Değerlendirme Formu

Çocuk kitaplarını Değerlendirme Formu araştırmacı ve çocuk edebiyatı alanında uzman ve bir sınıf öğretmenin görüşü alınarak, kuramsal çerçeve ve literatüre uygun şekilde araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Çocuk Kitaplarını Değerlendirme Formu on dokuz adet biçimsel, yirmi dokuz adet içerik özelliklerine ait toplam kırk sekiz maddeden oluşmaktadır.

Ateşman Okunabilirlik Sayısı Formülü

Ateşman'ın (1997) geliştirdiği "Okunabilirlik Sayısı Formülü" araştırmacı tarafından seçkideki kitaplardan veri toplamak için kullanılmıştır. Ateşman Okunabilirlik Sayısı Formülü, kitabın ilk yüz kelimesinin ölçüldüğü hece olarak sözcük uzunluğu ve sözcük olarak cümle uzunluğuna dayanan bir formüldür.

$$O.S: 198,825 - (40,175x_1 - 2,610x_2)$$

O.S : okunabilirlik sayısı

x_1 : hece olarak sözcük uzunluğu

x_2 : Sözcük olarak cümle uzunluğu

Okunabilirliği Değerlendirme Rubriği

Ateş, Çetinkaya ve Yıldırım (2014) tarafından geliştirilmiştir ve araştırmada kullanılmak üzere gerekli izinleri alınmıştır (EK-3). Okunabilirliği Değerlendirme Rubriği, araştırmacının ikinci aşamasında, kitapları henüz okumayan öğrencilerin inceleme ve yargıları hakkında bilgi edinmek üzere kullanılmıştır. Okunabilirliği Değerlendirme Rubriği ilgi/motivasyon, ön bilgi, sayfa sayısı, kelime, akıcılık, cümle yapısı, imla kullanımı, anlaşılabilirlik ve sunum olmak üzere 9 faktörden oluşmaktadır. Okur, kitaba yönelik değerlendirmelerinde 1, 2 ya da 3 puanlarını vermektedir. Okunabilirliği Değerlendirme Rubriğinden alınabilecek en yüksek puan 27, en düşük puan ise dokuzdur. Okunabilirliği Değerlendirme Rubriğinden elde edilecek sonuçlar 22-27 arasında ise kitabın okuyucu için uygun olduğu söylenebilmektedir. Rubrikten alınan toplam puan 15-21 arasında ise öğrencinin cevaplarından 3 tam puan almış maddeler incelenir. Rubrikteki üç maddeden 3 tam puan almış ise kitap okuyucu için uygundur ancak okurun kitabı okurken zorlanacağı söylenebilmektedir. Rubrikten alınan toplam puan 14 ve altında ise, kitabın okuyucu seviyesinde olmadığı söylenebilir.

Okuduğunu Anlama Formu

Barrett Taksonomisini temel alan Okuduğunu Anlama Formlarının oluşturulmasında uzman görüşü alınarak kapsam geçerliliği dikkate alınmıştır. Birinci sınıflarda kullanılmak üzere seçilen kitaplar için (Farklı Ama Aynı ve Köpekler Bale Yapamaz) araştırmacı tarafından hazırlanan Okuduğunu Anlama Formu'nda toplam beşer soru vardır. Her bir formda yer alan 3 soru Basit Anlama Düzeyi, 1 soru Yeniden Örgütleme Düzeyi ve 1 soru da Çıkarım Yapma Düzeyidir. Her sınıf düzeyinde formdaki soruların Barrett Taksonomisinde karşılıklarının eş sayıda olmasına dikkat edilmiştir.

İkinci sınıflarda kullanılmak üzere seçilen kitaplar için (Aşık Veysel Uzun İnce Bir Yol ve Ağaçlar Ülkesine Yolculuk) araştırmacı tarafından hazırlanan Okuduğunu Anlama Formu'nda toplam altışar soru vardır. Her bir formda yer alan 2 soru Basit Anlama Düzeyi, 2 soru Yeniden Örgütleme Düzeyi ve 2 soru da Çıkarım Yapma Düzeyidir.

Üçüncü sınıflarda kullanılmak üzere seçilen kitaplar için (Öksüz Cıvciv ve Küçük Kara Balık) araştırmacı tarafından hazırlanan Okuduğunu Anlama Formu'nda toplam sekizer soru vardır. Öksüz Cıvciv için hazırlanan formda 2 soru Basit Anlama Düzeyi, 3 soru Yeniden Örgütleme Düzeyindedir. Küçük Karabalık'ın hikâye akışına uygun olarak hazırlanan sorularda 3 soru Basit Anlama Düzeyinde ve 2 soru Yeniden Örgütleme Düzeyinde yer almaktadır. Her bir formda yer alan 2 soru Çıkarım Yapma Düzeyi, 1 soru da Değerlendirme Düzeyindedir.

Dördüncü sınıflarda kullanılmak üzere seçilen kitaplar için (Anneannem Hayvanlar Arasında ve Charlie'nin Çikolata Fabrikası) araştırmacı tarafından hazırlanan Okuduğunu Anlama Formu'nda toplam onar soru vardır. Her bir formda yer alan 4 soru Basit Anlama Düzeyi, 2 soru Yeniden Örgütleme Düzeyi, 1 soru Çıkarım Yapma Düzeyi, 1 soru Değerlendirme Düzeyi ve 2 soru Tepki Düzeyindedir.

Aşağıda her kitap için hazırlanmış olan Okuduğunu Anlama Formun'da yer alan soruların Barrett Taksonomisinde denk geldiği karşılık yer almaktadır.

Tablo 5
Sınıf Düzeyine Göre Barrett Taksonomi Basamaklarına Denk Gelen Sorular

Barrett Taksonomi Basamaklarına Denk Gelen Soru Sayıları						
Sınıf Düzeyi	Kitap Adı	Basit Anlama Düzeyi	Yeniden Örgütlenme Düzeyi	Çıkarım Yapma Düzeyi	Değerlendirme Düzeyi	Tepkide Bulunma Düzeyi
1	Farklı Ama Aynı	1., 2. Ve 3. Soru	5. Soru	4. Soru		
1	Köpekler Yapamaz	Bale 1., 2. Ve 4. soru	5. Soru	3. Soru		
2	Aşık Veysel Uzun İnce Bir Yol	2. ve 3. Soru	4. ve 6. Soru	1. ve 5. Soru		
2	Ağaçlar Ülkesine Yolculuk	1.ve 3. Soru	2. ve 6. Soru	4. ve 5. Soru		
3	Öksüz Cıvciv	2.ve 5. soru	4., 6., ve 8. Soru	1.ve 3. Soru	7.Soru	
3	Küçük Kara Balık	1.,3. ve 6. Soru	5.ve 8. Soru	2.ve 4. Soru	7. Soru	
4	Anneannem Hayvanlar Arasında	1.,2.,5. Ve 9. Soru	6.ve 8. Soru	3 Soru	7.Soru	4., ve 10. Soru
4	Charlie'nin Çikolata Fabrikası	4., 6., 8. ve 10 Soru	2.ve 3. Soru	1. Soru	9. Soru	5.ve 7 Soru

Verilerin Analizi

Verilerin analizi için üç yol öneren Wolcott (1994), ilk yol olarak, toplanan verinin formuna mümkün olduğu kadar sadık kalarak ve gerektiğinde araştırmaya katılan bireylerin söylediklerinden doğrudan alıntı yaparak betimsel bir yaklaşımla verileri okuyucuya sunmak olduğunu söylemektedir. Bu yolda veriler ve ulaşılan sonuçlar birbirine anlatım olarak oldukça yakındır. Wolcott'ın önerdiği ikinci yol, ilk yaklaşımı içerecek şekilde, bazı nedensel ve açıklayıcı sonuçlara ulaşmak amacıyla "sistemik analiz" yapmaktır. İkinci yolda toplanan veriler betimsel bir yaklaşımla okura sunulur ve buna ek olarak belirlenen bazı temalar ve temalar arası ilişkiler belirlenir. Bu yaklaşımda araştırmacılar, veri analizini bir adım öteye götürür ve okuyucuya yardımcı olacak bazı ek analizler yapar. Verilerin analizi için önerilen üçüncü yaklaşım ise araştırmacının birinci ve ikinci yaklaşımı temel alarak veri analizi sürecine

kendi yorumlarını dâhil etmesidir. Üçüncü yaklaşımda araştırmacının katılımcı ve öznel yönü daha çok ön plana çıkar. Veri toplamanın yanı sıra veri analizinde de kendi yorumları ve anlayışı ile araştırmacı daha etkin bir rol üstlenir.

Bu çalışmanın verilerin analizinde İçerik Analizi, Betimsel Analiz ve Betimsel İstatistik kullanılmıştır.

Araştırmanın ilk aşamasında kullanılan “Çocuk Kitaplarını Değerlendirme Formu”nda betimsel kontrol listeleri kullanılarak veriler elde edilmiştir.

Betimsel Analiz

Walcott’ın önerdiği yaklaşımların ilkinin ve bir ölçüde ikincisini kapsamaktadır. Betimsel analizde veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Veriler araştırma sorunlarının ortaya koyduğu temalara göre düzenlenebileceği gibi veri toplama süreçlerinde kullanılan sorular ya da boyutlar da dikkate alınarak sunulabilir. Betimsel analizde amaç elde edilen verilerin, önce okuyucuya sistematik ve açık bir biçimde betimlenmesidir. Ardından ise bu betimlemeler açıklanır ve yorumlanır.

Çalışmanın ilk aşamasında kullanılan “Ateşman Okunabilirlik Sayısı Formülü”ne göre kitaplardan elde edilen verilerde Betimsel Analizden yararlanılmıştır.

Betimsel İstatistik

Betimsel istatistik, sayısal verilerinin derlenmesi, toplanması, özetlenmesi ve analiz edilmesi ile ilgili istatistiktir. Nitel araştırmalarda elde edilen verilerin istatistik olarak gösterilmesi sıklıkla karşılaşılan bir durumdur (Frankel, J. R., Wallen, N., E., & Hyun, H., H., 2011). Çalışmanın ikinci aşamasında kullanılan “Okunabilirliği Değerlendirme Rubriği”ve “Okuduğunu Anlama Formu”ndan elde edilen sonuçlar betimsel istatistikten yararlanılarak sunulmuştur.

Tablo 6
Veri Toplama Araçlarına Uygun Veri Analizi Yöntemleri

Araştırma Soruları	Alt	Veri Toplama Aracı	Veri Analizi Yöntemi
Soru 1		Çocuk Kitaplarını Değerlendirme Formu	Betimsel Kontrol Listeleri
Soru 2		Çocuk Kitaplarını Değerlendirme Formu	Betimsel Kontrol Listeleri
Soru 3		Ateşman Okunabilirlik Sayısı Formülü	Betimsel Analiz
Soru 4		Okunabilirliği Değerlendirme Formu	Betimsel İstatistik
Soru 5		Okuduğunu Anlama Formu	Betimsel İstatistik

Bölüm 4

Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde araştırmanın analizinden elde edilen bulgular ve yorumları yer almaktadır. Araştırmanın alt soruları başlıklar halinde verilmiş ve elde edilen sonuçlara ait bulgular ve kitaplara göre alfabetik olarak sıralanmıştır.

Çocuk Kitaplarının Biçimsel Yapısı ve Yaş Düzeyine Uygunluğu

Belirlenen çocuk kitaplarının biçimsel yapısının hangi yaş düzeyine uygun olup olmadığı ile ilgili bir değerlendirme yapabilmek için seçilen kitaplarda okunabilirliği etkileyecek biçimsel (görsel) ilkelere bakılmıştır. Veriler, araştırmacı tarafından oluşturulan “Çocuk Kitaplarını Değerlendirme Formu”nda yer alan maddelere göre incelenmiştir.

Tablo 7 **Çocuk Kitaplarının Biçimsel Yapısı ile İlgili Veriler**

Okunabilirliği Görsel İlkeler	Etkileyebilecek	Anneannem Hayvanlar Arasında	Aşık Veysel	Çilekli Dondurma	En Eğlenceli Şeyler	Farklı Ama Aynı
Tutuş ergonomik mi?		Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Dış tasarımı ilginç mi?		Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Okunuşu kolay mı?		Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Ciltleme		Tutkalla yapıştırma	Tel ile dikiş.	Tutkalla yapıştırma	İple dikilmiş	İple dikilmiş
Kapak		Karton kapak	Karton kapak	Karton kapak	Karton Kapak	Sert mukavva kapak
Kâğıt- yazı rengi		Evet	Evet	Evet	Yazılar resimlerin üzerine; yeşil, bej zemin üzerine siyah ya da siyah ve kırmızı zemin üzerine beyaz mürekkeple yazılmıştır.	Evet
Metin- resim konumu uygun mu?	Evet		Evet	Evet	Evet	Evet
Kitapta farklı anlamlara gelen çağrışımlar yapabilen resimler kullanılmış mı?	Hayır		Kitaptaki her resmin orijininde irisi çağrıştıran bir imge yer almaktadır. Bu imgenin Aşık Veysel'in görmesiyle ilgili bir bağlantısının olup olmadığıyla ilgili kitapta bir açıklamaya rastlanmamıştır.	Hayır	Hayır	Keçinin hayal kurduğu görseller daha soluk çizilmiştir.
Sayfanın üzerine notlar alınabilecek uygun boşluklar var mı?	Evet		Evet	Evet	Açık zeminler not almaya müsait. Koyu renkli resimlerin olduğu sayfalarda beyaz bir kalem kullanmak gerekecektir. Uygun boşluk vardır.	Evet
Kâğıt silinebilir mi?	Evet		Evet	Evet	Evet	Evet
Kâğıt mat mı?	Evet		Evet	Evet	Evet	Evet
Kâğıt kaliteli mi?	Evet		Evet	Evet	Evet	Evet
Resimler ilgi çekici mi?	Resimler renkli, detaylı ve anlaşılır.	ve	Kitaptaki karakterler gerçekçi çizilmiştir. Renkler gerçek renklere uygundur. Ancak çerçeve fotoğrafları detaysızdır.	Canlı renkler kullanılmış ve resimler sadedir.	Resimler gerçekçi, çizimler büyük ve renkler canlıdır.	Çizimler gerçeğe uygundur, parlak ve canlı renkler kullanılmıştır.
Resim yazı oranı nedir?	Ortalama 7 sayfa metinden sonra bir tam sayfa resim gelmektedir.		Bir sayfa yazı bir sayfa resim şeklindedir.	Ortalama iki sayfada bir resim yer almaktadır.	Sayfa başına düşen yazı resim oranı ¼ ya da 1/8'dir.	1/8 oranındadır. Bir sayfa tamamen resim ike diğer sayfanın dörtte biri yazıdır.
Kapak- içerik uyumlu mu?	Evet		Evet	Evet	Evet	Evet
Resimler metni açıklayıcı ya da tamamlayıcı mı?	Evet		Resimle metinler uyumludur ancak bazı tasvirler resim kullanıldığı halde betimsel özellik taşımamaktadır.	Evet	Evet	Evet

Okunabilirliği Etkileyebilecek Görsel İlkeler	Figüran Aslan ile Tahta Eşek	Öksüz Cıvciv	Sarayda	Serçekuş	Zeki'nin Zekâsı Kaçtı
Tutuş ergonomik mi?	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Dış tasarımı ilginç mi?	Evet	Evet	Evet	Kısmen	Evet
Okunuşu kolay mı?	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Ciltleme	Tutkalla yapıştırma	Tutkalla yapıştırma	İple dikilmiş	Tutkalla yapıştırma	Tutkalla yapıştırma
Kapak	Karton kapak	Karton kapak	Sert mukavva kapak	Karton kapak	Karton kapak
Kâğıt- yazı rengi	Evet	Evet	Yazıların tamamı resim üzerindedir. Açık sarı ya da açık yeşil bazen de kırmızı üzerine siyah mürekkep kullanılmıştır.	Evet	Evet
Metin- resim konumu uygun mu?	Evet	Resim yoktur.	Evet	Evet ancak bazen resim, tasvirten iki sayfa sonra görülüyor.	Evet
Kitapta farklı anlamlara gelen çağrışımlar yapabilen resimler kullanılmış mı?	Hayır	-	Hayır	Hayır	Hayır
Sayfanın üzerine notlar alınabilecek uygun boşluklar var mı?	Evet	Evet	Resimlerin açık renkli yerleri dışında uygun bir boşluk yok.	Evet	Evet
Kâğıt silinebilir mi?	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Kâğıt mat mı?	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Kâğıt kaliteli mi?	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Resimler ilgi çekici mi?	Parlak renkli ve detaylı çizimler yer almaktadır.	-	Resimlerde cüceler ön planda, mekanlar ve yapılanlar bazen anlaşılır değil. Renkler canlı ve parlak.	Resimler siyah beyazdır.	Resimler siyah beyazdır.
Resim yazı oranı nedir?	Ortalama üç metin sayfasından sonra bir tam sayfa resim yer almaktadır.	-	Yazı resim oranı 1/8 oranındadır.	Ortalama 10 sayfa metinden sonra 1 sayfa resim gelmektedir.	Ortalama üç sayfa metinden sonra bir sayfa resim gelmektedir.
Kapak- içerik uyumlu mu?	Evet	Evet	Konuyla ilgili ancak konuyu kapsayıcı değildir.	Hayır	Evet
Resimler metni açıklayıcı ya da tamamlayıcı mı?	Evet	-	Metinde tasvir edilen bazı olaylar resimlerde küçük ayrıntı olarak resmedilmiş, bazen ise resmedilmemiştir. Ya da anlaşılır değildir.	Kısmen	Evet

Okunabilirliği Etkileyebilecek Görsel İlkeler	Ağaçlar Ülkesine Yolculuk	Beyaz Diş	Charlie'nin Çikolata Fabrikası	Define Adası	Erik Çekirdeği
Tutuş ergonomik mi?	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Dış tasarımı ilginç mi?	Evet	Hayır	Kısmen	Kısmen	Kısmen
Okunuşu kolay mı?	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Ciltleme	İple dikilmiş	Tutkalla yapıştırma	Tutkalla yapıştırma	Tutkalla yapıştırma	Tutkalla yapıştırma
Kapak	Karton kapak	Karton kapak	Karton kapak	Karton kapak	Karton kapak
Kâğıt- yazı rengi	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Metin- resim konumu uygun mu?	Evet	Kitapta resim yoktur.	Evet	Evet	Evet
Kitapta farklı anlamlara gelen çağrışımlar yapabilen resimler kullanılmış mı?	Evet	-	Hayır	Hayır	Hayır
Sayfanın üzerine notlar alınabilecek uygun boşluklar var mı?	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Kâğıt silinebilir mi?	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Kâğıt mat mı?	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Kâğıt kaliteli mi?	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Resimler ilgi çekici mi?	Resimlerde ağaçlar sembolik bir şekilde kuş, baykuş ve insan yüzleri şekline bürünmüşler. Renkler canlı.	-	Resimler siyah beyaz ve küçüktür.	Resimler siyah beyaz ve biraz karanlık	Resimler siyah beyaz ve detaylı değil.
Resim yazı oranı nedir?	Genel olarak bir sayfa resim bir sayfa yazı şeklindedir.	-	Genel olarak 2-3 metin sayfasından sonra yarım sayfa resim gelmektedir.	Ortalama 5 sayfa metinden sonra 1 tam sayfa resim gelmektedir.	Kitapta her öyküye ait bir resim bulunmaktadır.
Kapak- içerik uyumlu mu?	Evet	-	Evet	Evet	Evet
Resimler metni açıklayıcı ya da tamamlayıcı mı?	Evet	-	Evet	Evet	Kısmen

Okunabilirliği Etkileyebilecek Görsel İlkeler	Gulliver'in Gezileri	Köpekler Bale Yapamaz	Küçük Kara Balık	Küçük Prens	Oz Büyücüsü
Tutuş ergonomik mi?	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Dış tasarımı ilginç mi?	Hayır	Evet	Kısmen	Evet	Kısmen
Okunuşu kolay mı?	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Ciltleme	Tutkalla yapıştırma	İple dikilmiş	Tutkalla yapıştırma	Tutkalla yapıştırma	Tutkalla yapıştırma
Kapak	Karton kapak	Karton kapak	Karton kapak	Karton kapak	Karton kapak
Kâğıt- yazı rengi	Evet	Evet. Kitap genellikle beyaz zemin üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır. Bir iki istisna olarak açık mavi zemin üzerine siyahla yazılmıştır ve okunabilir.	Evet	Evet	Evet
Metin- resim konumu uygun mu?	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Kitapta farklı anlamlara gelen çağrışımlar yapabilen resimler kullanılmış mı?	Hayır	Evet. Bale sınıfında farklı ırklardan çocuklar var. Aynı zamanda albino bir çocuk da kitapta resmedilmiştir.	Evet. Sayfa 15, cepleri paralı ağızları purulu balıklar vardır.	Evet	Hayır
Sayfanın üzerine notlar alınabilecek uygun boşluklar var mı?	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Kâğıt silinebilir mi?	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Kâğıt mat mı?	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Kâğıt kaliteli mi?	Evet	Evet	Kısmen	Evet	Evet
Resimler ilgi çekici mi?	Kitaptaki resimler siyah beyaz, küçük ve karanlıktır.	Çizimler gerçeğe uygundur. Canlı renkler kullanılmıştır.	Resimler küçük ve siyah beyazdır.	Evet	Resimler az ve siyah beyazdır.
Resim yazı oranı nedir?	Ortalama 4 sayfaya bir resim düşmektedir. Resimlerin boyutu ise bir sayfanın 1/4'ü ya da 1/8'i kadardır.	1/4 ya da 1/8 oranında değişen yazı resim oranı vardır.	Resim yazı oranı 1/4 ya da 1/2'dir. Yazılar çoğunluktadır.	Ortalama üç sayfada bir açıklayıcı resim yer almaktadır.	Ortalama 12 sayfada 1 resim yer almaktadır.
Kapak- içerik uyumlu mu?	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Resimler metni açıklayıcı ya da tamamlayıcı mı?	Evet	Evet	Kısmen. Bazı resimler metinden iki sayfa sonra geliyor.	Evet	Evet

Belirlenen çocuk kitaplarında okunabilirliği etkileyebilecek görsel ilkeler incelendiğinde; seçkide yer alan kitapların biçiminin tutuş için ergonomik olup olmaması ağırlık, boy, en ve hacim olarak incelenmiştir. Seçkideki tüm kitapların ergonomik bir tutuşa sahip olduğu söylenebilir.

Seçkide yer alan kitapların dış tasarımlarının okurda okuma motivasyonu oluşturacak şekilde ilgi çekici olup olmadığı sorusunun cevabını ararken, kapağın kitaptaki öyküyle uyumlu olması ve hedef yaş grubunun canlı, parlak, gerçekçi ve fazla renkten hoşlandığı göz önünde bulundurulmuştur. Yapılan incelemelere göre Charlie'nin Çikolata Fabrikası, Define Adası, Erik Çekirdeği, Küçük Karabalık, Serçekuş ve Oz Büyücüsü için sorunun cevabı kısmen; Gulliver'in Gezileri ve Beyaz Diş için "ilgi çekici değil" yönündedir. Diğer tüm kitapların dış tasarımları okuma motivasyonu oluşturacak şekilde ilgi çekici olarak değerlendirilmiştir. Gulliver'in Gezileri, Beyaz Diş ve Define Adası kitaplarının dış tasarımları aynı yayınevinden (aynı seriden) olduğu için benzer niteliklere sahiptir. Üç kitapta da kapak tasarımı bir rengin üzerine lacivert ile silüet çizilmesi şeklindedir. Gulliver'in Gezileri; kırmızı zemin üzerine mavi bir dev Gulliver silüeti, Beyaz Diş; Sarı bir zemin üzerine lacivert kurt silüeti, Define Adası ise pembe bir zemin üzerine yine lacivert bir korsan gemisi silüeti şeklindedir. Define Adası'nın dış tasarımında yer alan korsan bayrağı okurlar tarafından "kısmen" ilgi çekici olabileceği için diğer iki kitaptan farklı değerlendirilmiştir.

Kapak Örnekleri:

Kitabın dış tasarımı okuma motivasyonu oluşturacak şekilde ilgi çekici mi?

Evet

Kısmen

Hayır

İncelenen kitap kapaklarının tamamı anlatılan konular ile ilgilidir. Çocuk kitaplarında bulunması gereken görsel tasarım ilkelerine göre okurun kitapla karşılaştığı ilk yer kitabın kapağıdır. Çocuk kitaplarında kapak hikâyeyi kapsayıcı, ilgi çekici ve anlaşılır olmalıdır. Soyut ve tek düze renkler ilkokul düzeyindeki okurlar için ilgi çekici olmamaktadır (Şimşek, T. 2020). Seçkideki kitaplar incelendiğinde, Sarayda ve Beyaz Diş kitaplarının kapakları ise anlatılan metinleri yeterince kapsayıcı olmadığı görülmüştür.

Kitap seçkinde incelenen okunabilirliği etkileyebilecek görsel ilkelerden bir diğeri de kitabın okunuş kolaylığına sahip olup olmamasıdır. Bu kriterde kitaplardaki yazıların sağa, sola, ortaya yaslı olup olmadığı ya da farklı bir tasarımda okura sunulup sunulmadığıdır. Köpekler Bale Yapmaz ve En Eğlenceli Şeyler kitaplarında bir cümledeki kelimeleri satır atlatarak yazma tasarımı kullanılsa da, sayfanın geneline bakıldığında okunabilirliğe olumsuz bir etkisi olduğu düşünülmemektedir.

Kitap seçkisinin ciltlemesine bakıldığında; on dört kitapta tutkalla yapıştırma, beş kitapta ipele dikiş ve bir kitapta da telle dikiş görülmektedir. Kullanılan tekniklerin tamamının literatür incelendiğinde yaş düzeyine uygun olduğu görülmektedir.

Çocuk kitaplarında okunabilirliği etkileyen görsel ilkelerden biri de kapak seçimidir. Kitap kapağının kalın ve ağır olması ya da dayanıksız olması ilköğretim yaş grubu için tercih edilmemektedir (Şimşek, T., 2021). Seçkideki kitapların on sekizinde karton kapak, iki tanesinde sert mukavva kapak kullanılmıştır. Kullanılan kapak malzemeleri yaş grubu için uygundur.

Okunabilirliği etkileyebilecek görsel ilkelerden bir tanesi de zemin ve mürekkebin (kâğıt ve yazı rengi) uyumlu zıtlığıdır. Kitap seçkisi, zemin ve mürekkep açısından incelendiğinde çoğu kitapta beyaz ya da krem rengi zemin üzerine siyah yazı mürekkebi kullanıldığı görülmektedir. Resimli olan üç kitap bu bulgu için istisna oluşturmaktadır. En Eğlenceli Şeyler kitabında yazılar çoğunlukla resimlerin üzerindedir. Metin, yeşil ve bej renklerin oluşturduğu zemin üzerine siyah mürekkeple ya da siyah ve kırmızı renklerin oluşturduğu zemin üzerine beyaz mürekkeple yazılmıştır. Köpekler Bale Yapmaz kitabında ise kitap seçkisinin genelinde

olduğu gibi çoğunlukla beyaz zemin üzerine siyah mürekkeple yazı yazılmasına rağmen bir iki yerde açık mavi üzerine siyah mürekkeple yazılmış metinler yer almaktadır.

Sarayda kitabı incelendiğinde ise yazıların tamamının resimler üzerinde olduğu görülmektedir. Metin, açık sarı, açık yeşil bazen de kırmızı üzerine siyah renklerle yazılmıştır. Açık sarı ve açık yeşil üzerinde kullanılan siyah yazı mürekkebi okunabilirlikte bir sorun yaratmasa da, kırmızı zemin üzerinde kullanılan siyah yazı mürekkebi okura olumsuz bir okunabilirlik deneyimi sunabilmektedir.

Okunabilirliği etkileyebilecek görsel ilkelerden biri de metin ve resimlerin uygun konumlandırılıp konumlandırılmadığıdır. Seçkide yer alan resim içeren kitaplar incelendiğinde Küçük Kara Balık ve Serçekuş'ta bazı resimlerin metinden iki sayfa sonra geldiği görülmektedir. Metni açıklamak ya da tamamlamak için kullanılan resimlerin metinden iki sayfa sonra gelmesi istenen bir durum olmamaktadır.

Kitaplardaki resim yazı oranlarına baktığımızda Köpekler Bale Yapmaz, Farklı Ama Aynı, En Eğlenceli Şeyler ve Sarayda kitaplarında yazı resim oranı $1/8$ ya da $1/4$ oranında değişmektedir. Sayfalar resim ağırlıklıdır. Ağaçlar Ülkesine Yolculuk ve Aşık Veysel Uzun İnce Bir Yol kitabında bir sayfa yazı bir sayfa resim; Çilekli Dondurma'da ortalama iki sayfada bir resim; Charlie'nin Çikolata Fabrikası, Figüran Aslan ve Tahta Eşek, Zeki'nin Zekası Kaçtı ile Küçük Prens kitabında ortalama 3 sayfada bir resim; Gulliver'in Gezileri kitabında 4 sayfada bir resim; Define Adası kitabında ortalama 5 metin sayfasından sonra bir tam sayfa resim; Anneannem Hayvanlar Arasında kitabında ortalama 7 sayfada bir resim, Serçekuş kitabında 10 metin sayfasından sonra bir resim, Oz Büyücüsü kitabında ise ortalama 12 sayfada bir resim yer almaktadır. Erik Çekirdeği kitabında ise her öykü için bir resim yer almaktadır.

Kitaplarda yer alan resimlerin metni açıklamak ya da tamamlamak dışında başka görevleri de vardır. Okurlara verilmek istenen ikincil bir mesaj ya da hayal güçlerini harekete geçirecek görseller kitaplarda yer alabilmektedir. Kitap seçkisine uygulanan okunabilirliği etkileyebilecek görsel ilkelere dahil olan bir soru da kitapta farklı anlamlara gelen çağrışımlar yapabilen (üç boyutlu, çok anlamlı) resimlerin kullanılıp kullanılmadığıdır. Aşık Veysel Uzun

İnce Bir Yol kitabında her resmin orijini irisi çağrıştıran bir imge yer almaktadır. Bu imgelerin varlığının Aşık Veysel'in görme yetisine bir atıf olup olmadığına dair açıklama kitapta yer almamaktadır. Ancak imgelerin okurda görme ve göze vurgu yapıldığı şeklinde yorumlanma ihtimali yüksektir.

Ağaçlar Ülkesine Yolculuk kitabında yer alan resimler, ağaçlara atfedilen özelliklerle birleştirilerek çizilmiştir. Örneğin ağaç yapraklarının rüzgârda çıkardığı seslerin kuş sesi sanıldığını anlattığı sayfada, ağaç yaprakları serçe şeklinde çizilmiştir. Farklı Ama Aynı kitabında ise küçük keçinin hayal kurduğu görseller daha soluk çizilmiştir. Köpekler Bale Yapmaz kitabında ise bale sınıfında -hikâyede bir kahraman olmamasına rağmen- albino bir kız çocuğu yer almaktadır.

Seçkideki kitaplarda aranan bir diğer özellik de kitapta kullanılan resimlerin ilgi çekici olup olmamasıdır. Ağaçlar Ülkesine Yolculuk, Anneannem Hayvanlar Arasında, Aşık Veysel Uzun İnce Bir Yol, Çilekli Dondurma, En Eğlenceli Şeyler, Farklı Ama Aynı, Figüran Aslan ile Tahta Eşek, Köpekler Bale Yapmaz, Küçük Prens ve Sarayda kitaplarında yer alan resimlerde kullanılan renkler parlak, canlı ve gerçeğe uygundur. Figürler de gerçekçi çizilmiştir. Charlie'nin Çikolata Fabrikası, Define Adası, Erik Çekirdeği, Gulliver'in Gezileri, Küçük Kara Balık, Oz Büyücüsü, Serçekuş, Zeki'nin Zekâsı Kaçtı kitaplarında yer alan resimler siyah beyaz ve küçüktür. Hatta bazı resimler karanlık ve detayları anlaşılamayacak şekildedir. Beyaz Diş ve Öksüz Cıvıv kitaplarında hiç resim yer almamaktadır.

Okunabilirliği etkileyebilecek görsel ilkelere sayfanın kalitesi, matlığı, üzerine not almanın ve silmenin elverişli olup olmadığı da seçkideki kitaplarda incelenen kriterlerden bazılarıdır. Küçük Kara Balık kitabının sayfaları kısmen, geri kalan tüm kitapların sayfaları ise kalitelidir. Tüm kitapların sayfalarında ışığı yansıtmayan mat kâğıt kullanmış ve kullanılan kâğıtların hepsi silinmeye uygundur. Seçkideki tüm kitaplarda okurun not alabileceği boşluklar varken En Eğlenceli Şeyler ve Sarayda kitaplarında yazı yazılabilecek boşluklar; resimlerin açık renkteki yerlerine yazılabilir.

Çalışmada kullanılan kitapların sayfa sayıları 24 ila 205 arasında değişmektedir.

Yirmi dört sayfa ile Farklı Ama Aynı sayfa sayısı en az olan kitaptır. Köpekler Bale Yapmaz kitabı 28, Aşık Veysel Uzun İnce Bir Yol 29, Sarayda 32, En Eğlenceli Şeyler 34, Ağaçlar Ülkesine Yolculuk 38, Küçük Kara Balık 52, Zeki'nin Zekâsı Kaçtı 61, Gulliver'in Gezileri 65, Erik Çekirdeği 68, Beyaz Diş 75, Figüran Aslan ile tahta Eşek 85, Define Adası 87, Serçekuş 96, Anneannem Hayvanlar Arasında 106, Küçük Prens 107, Öksüz Cıvcıv 108, Oz Büyücüsü 118, Çilekli Dondurma 120 ve Charlie'nin Çikolata Fabrikası 205'tir.

Çocuk Kitaplarının İçerik Yapısı ve Yaş Düzeyine Uygunluğu

Belirlenen çocuk kitaplarının içerik yapısının hangi yaş düzeyine uygun olup olmadığı ile ilgili bir değerlendirme yapabilmek için seçilen kitaplarda okunabilirliği etkileyecek iç yapı ilkelerine bakılmıştır. Veriler, araştırmacı tarafından oluşturulan "Çocuk Kitaplarını Değerlendirme Formu"nda yer alan maddelere göre incelenmiştir.

Tablo 8 **Çocuk Kitaplarının İçerik Yapısı ile İlgili Veriler**

Okunabilirliği Etkileyen İç Yapı	Anneannem Hayvanlar Arasında	Aşık Veysel	Çilekli Dondurma	En Eğlenceli Şeyler	Farklı Ama Aynı
Kitabın türü	Öykü	Biyografik öykü	Öykü	Kurmaca öykü	Öykü
İşlenen tema	İnsan, günlük yaşam	İnsan	İnsan, günlük yaşam	Okul, eğlence	Hayvan, Engelliler
Kurgu orijinal mi?	Evet	-	Evet	Evet	Evet
Konu akla yatkın ve tutarlı mı?	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Okur yaşantı uyumu	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Ana karakterin okur yaş uyumu	Evet	Evet	Evet	Evet	Hayır
Ön bilgi ihtiyacı	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır
Zaman doğrusal mı?	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Giriş gelişme sonuç var mı?	Evet	Kısmen	Evet	Evet	Evet
Bölmelere ayrılmış mı?	Evet	-	Evet	-	-
Fikirler birbiriyle çelişiyor mu?	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır
Ahlaki değerlere aykırılık var mı?	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır
Mizahi öğeler var mı?	Evet	Hayır	Kısmen	Evet	Hayır
Karakterlerin güçlü ve zayıf yönleri görülüyor mu?	Evet	Evet	Evet	Hayır	Hayır
Kitaptaki çevre anlaşılabilir mi?	Evet	<i>Sosyolojik çevreye yönelik ipuçları var. Görme engelli bir bireye yapılan akran zorbalığı ve gelecek kaygısından bahsedilmiş. Ancak fiziki çevreyle ilgili çok ipucu olmadığı gibi resimlerle de çevre desteklenmemiş</i>	Evet	Evet	Evet
Tasvir-resimle desteklenme	Evet	Kısmen	Evet	Evet	Evet
Farklı anlatım teknikleri	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Ortalama kelime uzunluğu:	8,9	4,5	7	7,35	7,85
Ortalama hece uzunluğu:	2,3	2,43	2,7	2,55	2,86
Karşılaşılması zor kelimeler	Umar, tef, kuşüzümü, küynar	Aşık, belletmen, köy odası, saz, bağlama, deyiş, enstitü (köy enstitüsü), mahzun	<i>Balıksırtı, pötikare, kaşmir, ilik, Miken, ortanca, gündüzsefası, şive, doludizgin, seğırtmek, hasbelkader, pepe, trençkot, Koyun Dolly, dağarcık, zenci, reverans, çala kaşık, mahzen, hırpani, kodaman, ekose, bedbin.</i>	<i>Parende, trambolin, hulahop</i>	<i>Yamaç, ağıl, kaval, heybe. Ancak yamaç dışında diğer bütün kelimeler görsellerle desteklenmiş ve sözlüğe ihtiyaç duyulmuyor.</i>
Yöresel kelimeler var mı?	Ütmek, üttüm, küynar	Kendini eğlemek, elinde sanatı olmak	Hayır	Hayır	Hayır
Yerli eserlerde atasözü deyim ikileme var mı?	Dillenmek, kör olasıca, yüreği ağzına getirmek, sıfırı tüketmek, eski toprak	Kulun kölen olayım, hayrı dokunmak, kışın bastırması, gözüne perde inmesi, diline dolanmak, kulak vermek.	<i>Kılı kırk yarmak, salkım saçak, kap kacak, badi badi, sırta kadem basmak, kımıl kımıl, sırtını yaslamak, pabuç bırakmamak, kirli çıkı, talan etmek, dişine göre, hin hin, başında kavak yelleri esmek, keramik, horul</i>	<i>Kan ter içinde, itiş kakış, yere kapaklanmak.</i>	Hayır

horul, göz hapsine almak, ayak işi, şapırdata şapırdata, döke saça, eski püskü, bit yeniği, pabucu dama atılmak,

Devrik cümle sayısı azlığı	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Sözlük verilmiş mi?	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır
Noktalama işaretleri	Evet	Evet	<i>Evet. Ancak Sy 117. Kesti yerine keti yazılmış.</i>	Evet	Evet

---

Okunabilirliği Etkileyen İç Yapı	Figüran Aslan ile Tahta Eşek	Öksüz Cıvciv	Sarayda	Serçekuş	Zeki'nin Zekâsı Kaçtı
Kitabın türü	Fabl, öykü	Öykü	Kurmaca öykü	Öykü	Öykü
İşlenen tema	Hayvanlar	Doğa, hayvanlar	Kurgusal macera	Yaşam-ölüm	İnsanlar
Kurgu orijinal mi?	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Konu akla yatkın ve tutarlı mı?	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Okur yaşantı uyumu	Evet	Evet	Evet	Hayır	Evet
Ana karakterin okur yaş uyumu	Evet	Evet	Evet	Hayır	Evet
Ön bilgi ihtiyacı	Evet: <i>Andersen, Kurşun Asker, Ayı oynatıcılığı, Truva atı, Bremen Mızıkacıları.</i>	Hayır	Hayır	Kısmen	Hayır
Zaman doğrusal mı?	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Giriş gelişme sonuç var mı?	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Bölgümlere ayrılmış mı?	Evet	Evet	-	Evet	Evet
Fikirler birbiriyle çelişiyor mu?	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır
Ahlaki değerlere aykırılık var mı?	Evet	Hayır	Hayır	Kısmen	Hayır
Mizahi öğeler var mı?	Evet	Evet	Hayır	Hayır	Evet
Karakterlerin güçlü ve zayıf yönleri görülüyor mu?	Evet	Evet	Hayır	Evet	Evet
Kitaptaki çevre anlaşılabilir mi?	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Tasvir-resimle desteklenme	Evet	Evet	Kısmen	Evet	Evet
Farklı anlatım teknikleri	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Ortalama kelime uzunluğu:	11	5,2	11,11	9	9,16
Ortalama hece uzunluğu:	2,5	2,4	2,81	2,7	2,54
Karşılaşılması zor kelimeler	<i>Protez, porsuk, piercing, taksit, topuz, yarıdakçı, kalas, palet, nida, ikon, gut hastalığı</i>	<i>Batum, Cide, şose, katırtırnağı, Barok çiçeği, kuluçka, us, yalı, buyrultu, Legorn, dibek, yonga, istif, öksüz, karayel</i>	<i>Sırma, yıldız, avize, atlas perde, billur, nevi, zeybek, Fokstrot, mızıka, istirahat, ceviz karyola, somya, tımar, sergüzeşt, uşak, inilti.</i>	<i>Funda, külfet, nur, çavkırış, sütte, miflon, meyilli, seccade, döş, sacayağı, kalay, destur, süyük, kaim, tufan, kavis, gaffet, ağdalı, zibillik, gaile, helezon, yıvışık, esvap, boyunduruk, sası.</i>	<i>İkinci hikayeden almaç; üçüncü hikayeden: duyumsamak, tünemek, ebemkuşağı; dördüncü hikayeden: conta, umarsızlık,</i>
Yöresel kelimeler var mı?	Hayır	Külük, Ayşekadın	Hayır	Hayır	Entari, almaç

Yerli eserlerde atasözü deyim ikileme var mı?	<i>Elinden geleni ardına koyma, kurda kuşa yem olmak, dilin kemiği yok, eşeğini dövmeyen dizini döver, delidir ne yapsa yeridir, kendi kazdığı kuyuya düşmek, aptal dostun olacağına akıllı düşmanın olsun, her şeye kulp bulmak</i>	Seke seke, taze taze, ölenle ölünmez, çulu çıkmak, sinsi sinsi, akıllı akıllı, kökü kazınmak, kıkır kıkır, kapı dışarı etmek, avuç avuç, kardeş kardeş,	<i>Karınca üşüşmüş gibi, cümbür cemaat, ter ter tepinmek, pırıl pırıl.</i>	<i>Pırıl pırıl, sinsi sinsi, ipiri, ölgün ölgün, göz açıp kapayıncaya kadar, süklüm püklüm, alacalı bulacalı, öbek öbek, çıkar ağızındaki baklayı, devenin pabucu</i>	<i>Kulak misafiri olmak, zeka küpü, kasım kasım kasılmak, çıt çıkarmamak</i>
Devrik cümle sayısı azlığı	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Sözlük verilmiş mi?	Hayır	Hayır	Evet	Hayır	Hayır
Noktalama işaretleri	Evet	<i>Sayfa 87: Bir cümle komple boşluk bırakılmadan yazılmış. Sy 101: yanına yerine yanma yazılmış. Hava kararı vermiş yazılmış.</i>	Evet	Evet	Evet

Okunabilirliği Etkileyen iç Yapı	Ağaçlar Ülkesine Yolculuk	Beyaz Diş	Charlie'nin Fabrikası	Çikolata	Define Adası	Erik Çekirdeği
Kitabın türü	Öykü	Öykü	Öykü	Öykü	Öykü	Öykü
İşlenen tema	Ağaçlar	Doğa, hayvan	İnsan	İnsan	İnsan	İnsan
Kurgu orijinal mi?	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Konu akla yatkın ve tutarlı mı?	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Okur yaşantı uyumu	Evet	Bilmediği bir coğrafya	Evet	Hayır	Hayır	Kısmen
Ana karakterin okur yaş uyumu	Evet	Hayır	Evet	Evet	Evet	Kısmen
Ön bilgi ihtiyacı	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır
Zaman doğrusal mı?	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Giriş gelişme sonuç var mı?	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Bölmelere ayrılmış mı?	-	Evet	Evet	Evet	Evet	-
Fikirler birbiriyle çelişiyor mu?	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır
Ahlaki değerlere aykırılık var mı?	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır	Definecilikle ilgili yoruma açık	Hayır
Mizahi öğeler var mı?	Hayır	Hayır	Evet	Hayır	Hayır	Kısmen

Karakterlerin güçlü ve zayıf yönleri görülüyor mu?	Hayır	Evet	Evet	Kismen	Kismen
Kitaptaki çevre anlaşılabilir mi?	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Tasvir-resimle desteklenme	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Farklı anlatım teknikleri	Evet	Evet	Evet	Evet	Kismen
Ortalama kelime uzunluğu:	10,9	8,3	8,2	9,2	7,7
Ortalama hece uzunluğu:	2,38	2,5	2,3	2,3	2,3
Karşılaşılması zor kelimeler	<i>Ufuk, biçare, okalıptüs vb ağaç isimleri.</i>	Hayır	<i>Tirit, tekmil, lapacı, illet, cumbul cumbul, hakikatli, avurt, balmumu, burgaç, cicoz, firdolayı, kobay</i>	<i>Pejmürde, piriç (sft), peni, güverte, istif, kama, sulh hâkimi, yağmalamak, tropik, muşamba, sikke, şilin, tulumba, şövalye, malikane, kamarot, manevra, rıhtım, taverna, kış, barut, fıçı, filika, korugan, hırpani, seren</i>	Seren, kadı
Yöresel kelimeler var mı?	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır
Devrik cümle sayısı azlığı	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Çeviri uygun mu?	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Sözlük verilmiş mi?	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır
Yabancı adların okunuşu var mı?	-	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır
Noktalama işaretleri	Evet	Evet	Evet	Evet. Sy 81: Gidelim yerine güdelim yazılmış.	Evet

Okunabilirliği Etkileyen İç Yapı	Gulliver'in Gezileri	Köpekler Yapamaz	Bale ve	Küçük Kara Balık	Küçük Prens	Oz Büyücüsü
Kitabın türü	Öykü	Kurmaca	ve	Öykü	Öykü	Kurmaca
İşlenen tema	Gezi	Hayvanlar stereotipler		Merak, cesaret	Dostluk	Değerler
Kurgu orijinal mi?	Evet	Evet		Evet	Evet	Evet
Konu akla yatkın ve tutarlı mı?	Evet	Evet		Evet	Evet	Evet
Okur yaşantı uyumu	Hayır	Evet		Kismen	Kismen	Kismen
Ana karakterin okur yaş uyumu	Hayır	Evet		Evet	Evet	Evet
Ön bilgi ihtiyacı	Hayır	Hayır		Hayır	Hayır	Hayır
Zaman doğrusal mı?	Evet	Evet		Evet	Evet	Evet
Giriş gelişme sonuç var mı?	Evet	Evet		Evet	Evet	Evet
Bölmelere ayrılmış mı?	Evet	-		-	Evet	Evet
Fikirler birbiriyle çelişiyor mu?	Hayır	Hayır		Hayır	Hayır	Hayır
Ahlaki değerlere aykırılık var mı?	Hayır	Hayır		Hayır	Hayır	Hayır
Mizahi öğeler var mı?	Evet	Evet		Hayır	Evet	Evet
Karakterlerin güçlü ve zayıf yönleri görülüyor mu?	Evet	Evet		Evet	Evet	Evet

Kitaptaki çevre anlaşılabilir mi?	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Tasvir-resimle desteklenme	Evet	Evet	Kısmen	Evet	Evet
Farklı anlatım teknikleri	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Ortalama kelime uzunluğu:	13	7,14	11,11	6	13
Ortalama hece uzunluğu:	2,7	2,25	2,5	2,5	2,75
Karşılaşılması zor kelimeler	<i>Filika, cüret, talim, yüksük, panayır, maskaralık,</i>	Tütü, orkestra, figür	<i>Hasret, bastıbacak, düzenbaz,</i>	<i>balçık, soy sop,</i>	<i>Boa yılanı, briç, golf, Fes, baobab, alık, uyruk, buyruk, mutlak, ihtilal, saltanat arabası, romatizma, berat, kâşif, kervan, ayin, makasçı, sırça, örselenmek, çıkrık.</i>
Yöresel kelimeler var mı?	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır
Devrik cümle sayısı azlığı	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Çeviri uygun mu?	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Sözlük verilmiş mi?	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır
Yabancı adların okunuşu var mı?	Hayır	-	-	Hayır	Hayır
Noktalama işaretleri	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet

Çalışmada kullanılan kitapların türleri öykü, biyografik öykü, kurgu öykü ve fabl olarak listelenmiştir. İlköğretim yaş düzeyi için uygun olan bu kategorilerde anlatılanlara bakıldığında; insan teması işleyen kitapların günlük yaşam, okul, stereotipler ve farklılıklar, ölüm ve yaşam konularını ele aldıkları görülmektedir. Doğa temasının işlendiği kitaplarda ağaçlar, hayvan yaşamları, av-avcı ilişkileri gibi konular göze çarpmaktadır.

Biyografik öykü olan Aşık Veysel Uzun İnce Bir Yol kitabı dışında tüm kurgular orijinaldir. Seçkideki kitapların tamamındaki konular akla yatkın ve tutarlıdır. Beyaz Diş kitabındaki coğrafya, Serçekeş kitabındaki av avcı yaşantısı göreceli olarak okurun yaşantısı ile uyumlu olabilir.

Kitaptaki karakterlerin yaşı çoğunlukla çocuğun yaşı ile uyumludur. Beyaz Diş, Gulliver'in Gezileri, Serçekeş kitaplarındaki insan karakterlerin yetişkin olduğunu söyleyebiliriz. Erik Çekirdeği kitabındaki bazı öykülerde de karakterler yetişkindir. Farklı Ama Aynı kitabında ise ana karakter olan keçi, bir zamanlar çocuktur. Fakat öyküdeki insan karakter çoban yetişkindir.

Seçkideki kitaplara sorulan sorulardan bir diğeri kitabın anlaşılması için okurun belli bir ön bilgiye sahip olup olmaması gerekliliğidir. Serçekeş kitabında av ve avcılık üzerine bir hikâye anlatıldığı için, okurun yorumu için kısmen ön bilgiye ihtiyaç duyulması gerekebilir. Figüran Aslan ile Tahta Eşek kitabında, Andersen masallarına, Kurşun Asker, Bremen Mızıkacıları gibi öyküleri okurun önceden biliyor olması, metni anlamlandırmada ve metinlerarası ifadeleri yakalamaları için gereklidir. Truva Atı ve ayı oynatıcılığı konuları da ön bilgiye ihtiyaç duyulmayı gerektirebilir.

7-9 yaş gelişim düzeyindeki çocuklar için hazırlanan çocuk kitaplarında kurgu, olaylar neden sonuç ilişkisi ile gelişmeli ve zaman doğrusal olarak ilerlemeli, kronolojik algıları henüz tam olarak oturmadığı için kurguda geri dönüşlere yer verilmemesi beklenmektedir. (Şimşek, 2020, s.104). Aşık Veysel Uzun İnce Bir Yol kitabında zaman geçişleri çok keskin değildir ancak doğrusaldır. Seçkideki kitapların geri kalanında ise olaylar neden sonuç ilişkisi içerisinde, fikirler birbiri ile çelişmemekte ve zamanlar ile doğrusal ilerlemektedir.

Piaget'e göre çocuk 6-11 yaştaiken dışsal kurallara bağlı bir ahlak anlayışı geliştirmeye başlar. Bu sebeple seçkideki kitaplarda evrensel ahlaki değere ait tutumların olup olmadığı araştırılmıştır. Define Adası'nda "definecilik"; Serçekuş kitabındaki "avcılık" tartışmaya açıktır.

Çocuk kitaplarında olay örgüsüne şekil veren karakterlerin güçlü ve zayıf yönlerinin metinlerde görünüyor olması inandırıcılık açısından tercih edilmektedir (Şimşek, T. 2021). Araştırmada elde edilen bulgular incelendiğinde seçkideki kitaplarda yer alan karakterlerin davranışlarının tutarlı olduğu, güçlü ve zayıf yönlerinin görüldüğü söylenebilir. Ancak En Eğlenceli Şeyler kitabındaki tembel çocuğa dair olumlu bir özelliğe değinilmediği görülmektedir.

Şüphesiz ki kitaplarda çeşitli söz sanatlarının, deyim ve atasözlerinin kullanılması ve metinde yer alan -seviyeye uygun- bilinmeyen kelimelerin olması söz varlığının gelişimi açısından okur için kıymetlidir. Ancak anlamı bilinmeyen kelimelerin sayısının fazla olması okuduğunu anlamayı zorlaştıracaktır.

Anneannem Hayvanlar Arasında kitabında, tahmini bilinmeyen kelime sayısı dört olarak tespit edilmiştir: *umar, tef, kuşüzümü, küynar*. Kitapta geçen yöresel kelimeler: *ütmek, üttüm; deyim, atasözü, ikilemeler ise: dillenmek, kör olasıca, yüreği ağızına getirmek, sıfırı tüketmek, eski toprak'tır*.

Aşık Veysel Uzun İnce Bir Yol kitabında yer alan *aşık, belletmen, köy odası, saz, bağlama, deyiş, enstitü, mahzun* kelimeleri de okur kitlenin yaş düzeyine göre bilinmesinin güç olduğu varsayılmıştır. Kitapta geçen yöresel deyişlere *kendini eğlemek, elinde sanatı olmak*; atasözü, deyim ve ikileme olarak da *kulun kölen olayım, hayrı dokunmak, kışın bastırması, gözüne perde inmesi, diline dolanmak, kulak vermek* tespit edilmiştir.

Çilekli Dondurma kitabında yer alan bilinmesi güç varsayılan kelimeler ise: *balıksırtı, pötikare, kaşmir, ilik, Miken, ortanca, gündüzsefası, şive, doludizgin, seğirtmek, hasbelkader, pepe, trençkot, Koyun Dolly, dağarcık, zenci, reverans, çala kaşık, mahzen, hırpani, kodaman,*

ekose ve bedbindir. Kitapta yer alan atasözü, deyim ve ikilemeler ise şöyle listelenmiştir: *kılı kırk yarmak, salkım saçak, kap kacak, badi badi, sırta kadem basmak, kımıl kımıl, sırtını yaslamak, pabuç bırakmamak, kirli çıkı, talan etmek, dişine göre, hin hin, başında kavak yelleri esmek, keramik, horul horul, göz hapsine almak, ayak işi, şapırdada şapırdada, döke saça, eski püskü, bit yeniği, pabucu dama atılmak.*

En Eğlenceli Şeyler kitabında yer alan tahmini bilinmeyen kelimeler *parende, trambolin* ve *hulahoptur*. Kitapta yer alan atasözü, deyim ve ikilemeler incelendiğinde ise; *kan ter içinde, itiş kakış, yere kapaklanmak* listelenmiştir. Farklı Ama Aynı kitabında ise *yamaç, ağıl, kaval, heybe* kelimeleri anlamı tahminen bilinmeyen kelimeler olarak listelenmişse de, *kaval, ağıl* ve *heybe* kelimeleri görsellerle desteklenmiştir.

Figüran Aslan ile Tahta Eşek kitabında *protez, porsuk, piercing, taksit, topuz, yardakçı, kalas, palet, nida, ikon* ve *gut hastalığı* tahmini bilinmeyen kelimeler olarak işaretlenmiştir. Eserde geçen atasözü, deyim ve ikilemelere bakıldığında: *elinden geleni ardına koyma, kurda kuşa yem olmak, dilin kemiği yok, eşeğini dövmeyen dizini döver, delidir ne yapsa yeridir, kendi kazdığı kuyuya düşmek, aptal dostun olacağına akıllı düşmenin olsun, her şeye kulp bulmak*'tır.

Öksüz Cıvıv kitabında *Batum, Cide, şose, katırtırnağı, Barok çiçeği, kuluçka, us, yalı, buyruktu, Legom, dibek, yonga, istif, öksüz, karayel* kelimeleri bilinmeyen kelimeler olarak listelenmiştir. *Külük* ve *Ayşekadın* yöresel kelimeler olarak tespit edilmişken; *seke seke, taze taze, ölenle ölümez, çulu çıkmak, sinsi sinsi, akıllı akıllı, kökü kazınmak, kapı dışarı etmek, avuç avuç, kardeş kardeş* atasözü, deyim ve ikilemeler listesine eklenmiştir.

Sarayda kitabı, araştırmada kullanılan kitapların içindeki sözlüğe sahip olan tek kitaptır. *Bahriye Mektebi, sırma, yıldız, avize, atlas perde, billur, nevi, zeybek, Fokstrot, mızıka, istirahat, ceviz karyola, somya, tımar, sergüzeşt, uşak* ve *inilti* kelimelerinin bilinmediği varsayılmıştır. Okur düzeyine göre varsayılan bilinmeyen kelimelerden *sırma, yıldız, avize, zeybek, mızıka, somya, uşak, inilti* kitapta verilen sözlükte yer almamaktadır. Kitapta yer alan

atasözü, deyim ve ikileme listesine eklenen kelimeler ise *karınca üşüşmüş gibi, cümbür cemaat, ter ter tepinmek, pırıl pırıl*'dir.

Serçekuş kitabında yer alan ve tahmini anlamı bilinmeyen kelimeler ise *funda, külfet, nur, çavkırış, sütre, miflon, meyilli, seccade, döş, sacayağı, kalay, destur, süyük, kaim, tufan, kavis, gaflet, ağdalı, zibillik, gaile, helezon, yivışık, esvap, boyunduruk, sası* olarak listelenmiştir. Atasözü, deyim ve ikileme listesinde ise *pırıl pırıl, sinsi sinsi, ipiri, ölgün ölgün, göz açıp kapayıncaya* kadar yer almıştır.

Zeki'nin Zekâsı Kaçtı kitabında ise ikinci hikâyede *almaç*; üçüncü hikâyeden *duyumsamak, tünermek* ve *ebem kuşağı*; dördüncü hikâyeden *conta* ve *umarsızlık* varsayılan anlamı bilinmeyen kelimeler olarak listelenmiştir. Yöresel kelimeler olarak *entari* ve *almaç*; atasözü, deyim ve ikileme olarak *kulak misafiri olmak, zekâ küpü, kasım kasım kasılmak, çıt çıkarmamak* listede yer almıştır.

Yabancı yazarlı, çeviri kitapları incelediğimizde ise Ağaçlar Ülkesine Yolculuk kitabında *ufuk, biçare* gibi kelimelerin yanında *okalıptüs* vb ağaç isimlerinin yer aldığı görülmektedir. Beyaz Diş kitabında anlamın bilinmesinin zor olduğu düşünülen bir kelimeye rastlanmamıştır. Charlie'nin Çikolata Fabrikası kitabı için listelenen kelimeler ise *tirit, teknil, lapacı, illet, Cumbul Cumbul, hakikatli, avurt, balmumu, burgaç, cicoz, firdolayı* ve *kobay*'dir.

Define Adası kitabında yer alan *pejmürde, piriñç (sıfat), peni, güverte, istif, kama, sulh hâkimi, yağmalamak, tropik, muşamba, sikke, şilin, tulumba, şövalye, malikane, kamarot, manevra, rıhtım, taverna, kış, barut, fıçı, filika, korugan, hırpani* ve *seren* kelimeleri anlamı bilinmediği varsayılan kelimeler listesine eklenmiştir. Erik Çekirdeği kitabında ise bu listeye sadece *seren* ve *kadı* girmiştir.

Gulliver'in Gezileri kitabında yer alan *filika, cüret, talim, yüksük, panayır, maskaralık*; Köpekler Bale Yapmaz kitabında yer alan *tütü, orkestra, figür*; Küçük Kara Balık kitabında yer alan *hasret, balıkçıl, bastıbacak, soy sop, düzenbaz* kelimeleri anlamı bilinmediği varsayılan kelimeler listesine eklenmiştir.

Küçük Prens kitabında yer alan boa yılanı, briç, golf, fes, boabab, alık, uyruk, buyruk, mutlak, ihtilal, saltanat arabası, romatizma, berat, kâşif, kervan, ayin, makasçı, sırça, örselenmek, çıkrık kelimeleri; Oz Büyücüsü kitabında yer alan kasırğa, baraka, hortum, hendek, lapa, muhafız, yakut, zümrüt, lehim, şarlattan, vantrilog kelimeleri listede yerini almıştır.

Çalışmada yer alan tüm kitaplarda kurallı cümle sayısı devrik cümlelere göre daha fazladır. Bu da okunabilirliği olumlu etkilemektedir.

Seçkide yer alan yabancı kitapların hiçbirinde yabancı isimlerin okunuşları verilmemiştir.

Sayfa sayısı çok kitapların okunabilirliğini etkileyen iç etkenlerinden birisi de kitabın bölümlere ayrılıp ayrılmamasıdır. Anneannem Hayvanlar Arasında, Çilekli Dondurma, Figüran Aslan ile Tahta Eşek, Öksüz Cıvcıv, Serçekuş, Zeki'nin Zekâsı Kaçtı, Beyaz Diş, Charlie'nin Çokolata Fabrikası, Define Adası, Gulliver'in Gezileri, Küçük Prens ve Oz Büyücüsü kitapları bölümlere ayrılmıştır. Seçkide yer alıp bölümlere ayrılmayan kitapların sayfa sayıları azdır.

Çocuk Kitaplarına İlişkin Okuma Formülleri Bulguları

Araştırmanın bu bölümünde çocuk kitaplarına ilişkin okuma formülleri alfabetik olarak verilmiş, elde edilen bulgular tüm değerlendirmelerden sonra tablolaştırılmış ve yorumlanmıştır.

Okunabilirlik formülü kitapların okunabilirlikleri ile ilgili fikir veren, hece ve cümle uzunluğuna göre hesaplanan ve sıkça kullanılan yöntemlerdendir. Kitap seçkisindeki her kitabın ilk 100 kelimesine Ateşman'ın Okunabilirlik Sayısı Formülü uygulanmıştır. Ancak kitap seçkisindeki sayfa sayısı fazla olan eserlere ya da okunabilirlik sayısı tahmin edilenden düşük çıkan kitaplara, kitabın farklı bir sayfasından seçilen 100 kelimelik bölümüne bir kere daha Okunabilirlik Sayısı formülü uygulanmış ve iki ölçümün ortalaması dikkate alınmıştır.

$$\text{Okunabilirlik Sayısı (O.S)} = 198,825 - 40,175x_1 - 2,610 x_2$$

x_1 = Hece olarak ortalama kelime uzunluğu

x_2 = Kelime olarak ortalama cümle uzunluğu

Bu formüle göre okunabilirlik sayısını bulmak için incelenen metinde yer alan ilk 100 sözcük değerlendirmeye alınır. Değerlendirmeye alınan 100 sözcüğün toplamda hece uzunluğu 100'e bölünerek x_1 , 100 sözcüğün oluşturduğu cümle sayısına bölünmesiyle de x_2 sayısı bulunur. Bu değerler formüllerdeki yerlerine yazılarak metnin okunabilirlik sayısı elde edilir.

Tablo 9
Okunabilirlik Sayısı Denkliği

	Okunabilirlik Sayısı
Çok kolay	90-100
Kolay	70-89
Orta güçlükte	50-69
Zor	30-49
Çok zor	1-29

Aşağıda çalışmada yer alan kitapların Okunabilirlik Sayıları ve denklikleri alfabetik olarak verilmiştir.

Ağaçlar Ülkesine Yolculuk

Ağaçlar Ülkesine Yolculuk kitabının ilk 109 kelimelik kısmı 10 cümle ve 260 heceden oluşmaktadır. Uygulanan ölçüme göre kitaptaki bir kelimenin ortalama hece uzunluğu 2,38; bir cümledeki ortalama kelime uzunluğu ise 10,9'dur. Kitabın Ateşman Okunabilirlik Sayısı formülü 74,75'tir.

x_1 : 2,38

x_2 : 10,9

Okunabilirlik Sayısı (O.S) = $198,825 - 40,175(2,38) - 2,610(10,9)$

Okunabilirlik Sayısı: 74,75

Anneannem Hayvanlar Arasında

Anneannem Hayvanlar Arasında kitabının ilk 107 kelimelik kısmı 12 cümle ve 255 heceden oluşmaktadır. Uygulanan ölçüme göre kitaptaki bir kelimenin ortalama hece uzunluğu 2,3831; bir cümledeki ortalama kelime uzunluğu ise 8,916'dır. Kitabın Ateşman Okunabilirlik Sayısı ilk ölçüm puanı 79,8131'dir. Kitabın rastgele açılmış (sayfa 61) bir başka bölümünden yapılan 108 kelimelik ölçümde ise 14 cümle ve 285 hece vardır. İkinci ölçümdeki bir kelimenin ortalama hece uzunluğu 2,6388; bir cümledeki ortalama kelime uzunluğu ise 7;714'tür. Kitabın Ateşman Okunabilirlik Sayısı formülü ikinci ölçüm puanı 76, 245385'tir.

Anneannem Hayvanlar Arasında kitabının Ateşman Okunabilirlik Sayısı Ortalaması: 76,245385'tir.

İlk Ölçüm:

x_1 : 2,3831

x_2 : 8,916

$$\text{Okunabilirlik Sayısı (O.S)} = 198,825 - 40,175(2,3831) - 2,610(8,916)$$

Okunabilirlik Sayısı: 79,8131

İkinci Ölçüm:

x_1 : 2,6388

x_2 : 7,714

$$\text{Okunabilirlik Sayısı (O.S)} = 198,825 - 40,175(2,6388) - 2,610(7,714)$$

Okunabilirlik Sayısı: 72,67767

Aşık Veysel Uzun İnce Bir Yol

Aşık Veysel Uzun İnce Bir Yol kitabının ilk 101 kelimelik kısmı 22 cümle ve 243 heceden oluşmaktadır. Uygulanan ilk ölçüme göre kitaptaki bir kelimenin ortalama hece uzunluğu 2,43;

bir cümledeki ortalama kelime uzunluğu ise 4,5909'dur. Kitabın Ateşman Okunabilirlik Sayısı formülü 89,2175'tir.

x_1 : 2,43

x_2 : 4,5909

$$\text{Okunabilirlik Sayısı (O.S)} = 198,825 - 40,175(2,43) - 2,610(4,5909)$$

Okunabilirlik Sayısı: 89,2175

Beyaz Diş

Beyaz Diş kitabının ilk 109 kelimelik kısmı 13 cümle ve 282 heceden oluşmaktadır. Uygulanan ölçüme göre kitaptaki bir kelimenin ortalama hece uzunluğu 2,5871; bir cümledeki ortalama kelime uzunluğu ise 8,3846'dır. Kitabın Ateşman Okunabilirlik Sayısı formülü 73,00'tir.

x_1 : 2,5871

x_2 : 8,3846

$$\text{Okunabilirlik Sayısı (O.S)} = 198,825 - 40,175(2,5871) - 2,610(8,3846)$$

Okunabilirlik Sayısı: 73,00

Charlie'nin Çikolata Fabrikası

Charlie'nin Çikolata Fabrikası kitabının ilk 108 kelimelik kısmı 13 cümle ve 238 heceden oluşmaktadır. Uygulanan ilk ölçüme göre kitaptaki bir kelimenin ortalama hece uzunluğu 2,203; bir cümledeki ortalama kelime uzunluğu ise 8,307'dir. Kitabın Ateşman Okunabilirlik Sayısı formülü ilk ölçüm puanı 88,6382'tir. Kitabın rastgele açılmış (sayfa 97) bir başka bölümünden yapılan 104 kelimelik ölçümde ise 13 cümle ve 255 hece vardır. İkinci ölçümdeki bir kelimenin ortalama hece uzunluğu 2,4519; bir cümledeki ortalama kelime uzunluğu ise 8'dir. Kitabın Ateşman Okunabilirlik Sayısı formülü ikinci ölçüm puanı 79,4399'dur.

Charlie'nin Çikolata Fabrikası kitabının Ateşman Okunabilirlik Sayısı Ortalaması:
84,03905'tir.

İlk Ölçüm:

x_1 : 2,203

x_2 : 8,307

$$\text{Okunabilirlik Sayısı (O.S)} = 198,825 - 40,175(2,203) - 2,610(8,307)$$

Okunabilirlik Sayısı: 88,6382

İkinci Ölçüm:

x_1 : 2,4519

x_2 : 8

$$\text{Okunabilirlik Sayısı (O.S)} = 198,825 - 40,175(2,4519) - 2,610(8)$$

Okunabilirlik Sayısı: 79,4399

Çilekli Dondurma

Çilekli Dondurma kitabının ilk 106 kelimelik kısmı 15 cümle ve 287 heceden oluşmaktadır. Uygulanan ölçüme göre kitaptaki bir kelimenin ortalama hece uzunluğu 2,707; bir cümledeki ortalama kelime uzunluğu ise 7,066'dır. Kitabın Ateşman Okunabilirlik Sayısı formülü 71,6290'dır.

x_1 : 2,707

x_2 : 7,066

$$\text{Okunabilirlik Sayısı (O.S)} = 198,825 - 40,175(2,707) - 2,610(7,066)$$

Okunabilirlik Sayısı: 71,6290

Define Adası

Define Adası kitabının ilk 102 kelimelik kısmı 11 cümle ve 240 heceden oluşmaktadır. Uygulanan ölçüme göre kitaptaki bir kelimenin ortalama hece uzunluğu 2,35; bir cümledeki

ortalama kelime uzunluğu ise 9,2727'dir. Kitabın Ateşman Okunabilirlik Sayısı formülü 80,212'dir.

$x_1: 2,35$

$x_2: 9,2727$

$$\text{Okunabilirlik Sayısı (O.S)} = 198,825 - 40,175(2,35) - 2,610(9,2727)$$

Okunabilirlik Sayısı: 80,212

En Eğlenceli Şeyler

En Eğlenceli Şeyler kitabının ilk 103 kelimelik kısmı 14 cümle ve 263 heceden oluşmaktadır. Uygulanan ölçüme göre kitaptaki bir kelimenin ortalama hece uzunluğu 2,5533; bir cümledeki ortalama kelime uzunluğu ise 7,3571'dir. Kitabın Ateşman Okunabilirlik Sayısı formülü 77,0441415'tir.

$x_1: 2,5533$

$x_2: 7,3571$

$$\text{Okunabilirlik Sayısı (O.S)} = 198,825 - 40,175(2,5533) - 2,610(7,3571)$$

Okunabilirlik Sayısı: 77,0441415

Erik Çekirdeği

Erik Çekirdeği kitabının ilk 108 kelimelik kısmı 14 cümle ve 258 heceden oluşmaktadır. Uygulanan ölçüme göre kitaptaki bir kelimenin ortalama hece uzunluğu 2,3888; bir cümledeki ortalama kelime uzunluğu ise 7,7142'dir. Kitabın Ateşman Okunabilirlik Sayısı formülü 82,7530'dur.

$x_1: 2,3888$

$x_2: 7,7142$

$$\text{Okunabilirlik Sayısı (O.S)} = 198,825 - 40,175(2,388) - 2,610(7,7142)$$

Okunabilirlik Sayısı: 82,7530

Farklı Ama Aynı

Farklı Ama Aynı kitabının ilk 110 kelimelik kısmı 14 cümle ve 315 heceden oluşmaktadır. Uygulanan ilk ölçüme göre kitaptaki bir kelimenin ortalama hece uzunluğu 2,8626; bir cümledeki ortalama kelime uzunluğu ise 7,857142'dir. Kitabın Ateşman Okunabilirlik Sayısı ilk puanı 63,2727'dir. Kitabın rastgele açılmış (sayfa 16) bir başka bölümünden yapılan 101 kelimelik ölçümde ise 17 cümle ve 277 hece vardır. İkinci ölçümdeki bir kelimenin ortalama hece uzunluğu 2,7425; bir cümledeki ortalama kelime uzunluğu ise 5,9411'dir. Kitabın Ateşman Okunabilirlik Sayısı formülü ikinci ölçüm puanı 73,1387915'tir.

Farklı Ama Aynı kitabının Ateşman Okunabilirlik Sayısı Ortalaması: 68,2057'dir.

İlk Ölçüm:

x_1 : 2,8636

x_2 : 7,857142

Okunabilirlik Sayısı (O.S) = 198,825-40,175(2,8636)- 2,610(7,857142)

Okunabilirlik Sayısı: 63,2727

İkinci Ölçüm:

x_1 : 2,7425

x_2 : 5,9411

Okunabilirlik Sayısı (O.S) = 198,825-40,175(2,7425)- 2,610(5,9411)

Okunabilirlik Sayısı: 73,1387915

Figüran Aslan ile Tahta Eşek

Figüran Aslan ile Tahta Eşek kitabının ilk 100 kelimelik kısmı 9 cümle ve 257 heceden oluşmaktadır. Uygulanan ölçüme göre kitaptaki bir kelimenin ortalama hece uzunluğu 2,57; bir

cümledeki ortalama kelime uzunluğu ise 11,11111'dir. Kitabın Ateşman Okunabilirlik Sayısı formülü 66,5752'tir.

x_1 : 2,57

x_2 : 11,1111

$$\text{Okunabilirlik Sayısı (O.S)} = 198,825 - 40,175(2,57) - 2,610(11,1111)$$

Okunabilirlik Sayısı: 66,5752

Gulliver'in Gezileri

Gulliver'in Gezileri kitabının ilk 103 kelimelik kısmı 8 cümle ve 274 heceden oluşmaktadır. Uygulanan ilk ölçüme göre kitaptaki bir kelimenin ortalama hece uzunluğu 2,66; bir cümledeki ortalama kelime uzunluğu ise 12,875'tir. Kitabın Ateşman Okunabilirlik Sayısı formülü ilk ölçüm puanı 55,35575'tir. Kitabın rastgele açılmış (sayfa 44) bir başka bölümünden yapılan 120 kelimelik ölçümde ise 8 cümle ve 329 hece vardır. İkinci ölçümdeki bir kelimenin ortalama hece uzunluğu 2,741; bir cümledeki ortalama kelime uzunluğu ise 12,875'tir. Kitabın Ateşman Okunabilirlik Sayısı formülü ikinci ölçüm puanı 49,55'tir.

Gulliver'in Gezileri kitabının Ateşman Okunabilirlik Sayısı Ortalaması: 53,952875'tir.

İlk Ölçüm:

x_1 : 2,66

x_2 : 12,875

$$\text{Okunabilirlik Sayısı (O.S)} = 198,825 - 40,175(2,66) - 2,610(12,875)$$

Okunabilirlik Sayısı: 58,35575

İkinci Ölçüm:

x_1 : 2,741

x_2 : 15

$$\text{Okunabilirlik Sayısı (O.S)} = 198,825 - 40,175(2,741) - 2,610(15)$$

Okunabilirlik Sayısı: 49,55

Köpekler Bale Yapamaz

Köpekler Bale Yapmaz kitabının ilk 100 kelimelik kısmı 14 cümle ve 255 heceden oluşmaktadır. Uygulanan ölçüme göre kitaptaki bir kelimenin ortalama hece uzunluğu 2,25; bir cümledeki ortalama kelime uzunluğu ise 7,14285714'tür. Kitabın Ateşman Okunabilirlik Sayısı formülü 89,7883929'dur.

$x_1: 2,25$

$x_2: 7,14285714$

$$\text{Okunabilirlik Sayısı (O.S)} = 198,825 - 40,175(2,25) - 2,610(7,14285714)$$

Okunabilirlik Sayısı: 89,7883929

Küçük Kara Balık

Küçük Kara Balık kitabının ilk 100 kelimelik kısmı 9 cümle ve 250 heceden oluşmaktadır. Uygulanan ölçüme göre kitaptaki bir kelimenin ortalama hece uzunluğu 2,5; bir cümledeki ortalama kelime uzunluğu ise 11,1111'dir. Kitabın Ateşman Okunabilirlik Sayısı formülü 69,3904'tür.

$x_1: 2,5$

$x_2: 11,1111$

$$\text{Okunabilirlik Sayısı (O.S)} = 198,825 - 40,175(2,5) - 2,610(11,1111)$$

Okunabilirlik Sayısı: 69,3904

Küçük Prens

Küçük Prens kitabının ilk 103 kelimelik kısmı 13 cümle ve 261 heceden oluşmaktadır. Uygulanan ilk ölçüme göre kitaptaki bir kelimenin ortalama hece uzunluğu 2,533; bir cümledeki ortalama kelime uzunluğu ise 7,92'dir. Kitabın Ateşman Okunabilirlik Sayısı formülü ilk ölçüm puanı 76,39'dur. Kitabın rastgele açılmış (sayfa 77) bir başka bölümünden yapılan 101 kelimelik ölçümde ise 25 cümle ve 253 hece vardır. İkinci ölçümdeki bir kelimenin ortalama

hece uzunluğu 2,533; bir cümledeki ortalama kelime uzunluğu ise 7,92'dir. Kitabın Ateşman Okunabilirlik Sayısı formülü ikinci ölçüm puanı 87,682'dir.

Küçük Prens kitabının Ateşman Okunabilirlik Sayısı Ortalaması: 82,036'dır.

İlk Ölçüm:

x_1 : 2,533

x_2 : 7,92

$$\text{Okunabilirlik Sayısı (O.S)} = 198,825 - 40,175(2,533) - 2,610(7,92)$$

Okunabilirlik Sayısı: 76,39

İkinci Ölçüm:

x_1 : 2,504

x_2 : 4,04

$$\text{Okunabilirlik Sayısı (O.S)} = 198,825 - 40,175(2,504) - 2,610(4,04)$$

Okunabilirlik Sayısı: 87,682

Oz Büyücüsü

Oz Büyücüsü kitabının ilk 103 kelimelik kısmı 7 cümle ve 258 heceden oluşmaktadır. Uygulanan ilk ölçüme göre kitaptaki bir kelimenin ortalama hece uzunluğu 2,50; bir cümledeki ortalama kelime uzunluğu ise 14,7'dir. Kitabın Ateşman Okunabilirlik Sayısı formülü ilk ölçüm puanı 60,0205'dir. Kitabın rastgele açılmış (sayfa 75) bir başka bölümünden yapılan 102 kelimelik ölçümde ise 8 cümle ve 307 hece vardır. İkinci ölçümdeki bir kelimenin ortalama hece uzunluğu 3,009; bir cümledeki ortalama kelime uzunluğu ise 12,75'tir. Kitabın Ateşman Okunabilirlik Sayısı formülü ikinci ölçüm puanı 44,66'dır.

Oz Büyücüsü kitabının Ateşman Okunabilirlik Sayısı Ortalaması: 52,34025'dir.

İlk Ölçüm:

x_1 : 2,50

x_2 : 14,7

$$\text{Okunabilirlik Sayısı (O.S)} = 198,825 - 40,175(2,5) - 2,610(14,7)$$

Okunabilirlik Sayısı: 60,0205

İkinci Ölçüm:

x_1 : 3,009

x_2 : 12,75

Okunabilirlik Sayısı (O.S) = 198,825-40,175(3,009)- 2,610(12,75)

Okunabilirlik Sayısı: 44,66

Öksüz Cıvcıv

Öksüz Cıvcıv kitabının ilk 104 kelimelik kısmı 20 cümle ve 258 heceden oluşmaktadır. Uygulanan ölçüme göre kitaptaki bir kelimenin ortalama hece uzunluğu 2,480; bir cümledeki ortalama kelime uzunluğu ise 5,2'dir. Kitabın Ateşman Okunabilirlik Sayısı formülü 85,619'dur.

İlk 104 kelime, 20 cümle ve 258 heceden oluşmaktadır.

x_1 : 2,480

x_2 : 5,2

Okunabilirlik Sayısı (O.S) = 198,825-40,175(2,480)- 2,610(5,2)

Okunabilirlik Sayısı: 85,619

Sarayda

Sarayda kitabının ilk 100 kelimelik kısmı 9 cümle ve 281 heceden oluşmaktadır. Uygulanan ilk ölçüme göre kitaptaki bir kelimenin ortalama hece uzunluğu 2,81; bir cümledeki ortalama kelime uzunluğu ise 11,1111'dir. Kitabın Ateşman Okunabilirlik Sayısı formülü ilk ölçüm puanı 56,933279'dur. Kitabın rastgele açılmış (sayfa 14) bir başka bölümünden yapılan 107 kelimelik ölçümde ise 12 cümle ve 278 hece vardır. İkinci ölçümdeki bir kelimenin ortalama hece uzunluğu 2,5981; bir cümledeki ortalama kelime uzunluğu ise 8,91'dir. Kitabın Ateşman Okunabilirlik Sayısı formülü ikinci ölçüm puanı 71,1912325'dir.

Sarayda kitabının Ateşman Okunabilirlik Sayısı Ortalaması: 64,0622558'dir.

İlk Ölçüm:

x_1 : 2,81

x_2 : 11,1111

$$\text{Okunabilirlik Sayısı (O.S)} = 198,825 - 40,175(2,81) - 2,610(11,1111)$$

Okunabilirlik Sayısı: 56,933279

İkinci Ölçüm:

x_1 : 2,5981

x_2 : 8,91

$$\text{Okunabilirlik Sayısı (O.S)} = 198,825 - 40,175(2,5981) - 2,610(8,91)$$

Okunabilirlik Sayısı: 71,1912325

Serçekuş

Serçekuş kitabının ilk 114 kelimelik kısmı 14 cümle ve 320 heceden oluşmaktadır. Uygulanan ilk ölçüme göre kitaptaki bir kelimenin ortalama hece uzunluğu 2,807; bir cümledeki ortalama kelime uzunluğu ise 8,142'dir. Kitabın Ateşman Okunabilirlik Sayısı formülü ilk ölçüm puanı 64,803'dür. Kitabın rastgele açılmış (sayfa 61) bir başka bölümünden yapılan 103 kelimelik ölçümde ise 10 cümle ve 284 hece vardır. İkinci ölçümdeki bir kelimenin ortalama hece uzunluğu 2,757; bir cümledeki ortalama kelime uzunluğu ise 10,3'dir. Kitabın Ateşman Okunabilirlik Sayısı formülü ikinci ölçüm puanı 61,17'dir.

Serçekuş kitabının Ateşman Okunabilirlik Sayısı Ortalaması: 62,987'dir.

İlk Ölçüm:

x_1 : 2,807

x_2 : 8,142

$$\text{Okunabilirlik Sayısı (O.S)} = 198,825 - 40,175(2,807) - 2,610(8,142)$$

Okunabilirlik Sayısı: 64,803

İkinci Ölçüm:

x_1 : 2,757

x_2 : 10,3

$$\text{Okunabilirlik Sayısı (O.S)} = 198,825 - 40,175(2,757) - 2,610(10,3)$$

Okunabilirlik Sayısı: 61,17

Zeki'nin Zekâsı Kaçtı

Zeki'nin Zekâsı Kaçtı kitabının ilk 110 kelimelik kısmı 12 cümle ve 280 heceden oluşmaktadır. Uygulanan ölçüme göre kitaptaki bir kelimenin ortalama hece uzunluğu 2,5454; bir cümledeki ortalama kelime uzunluğu ise 9,166'dir. Kitabın Ateşman Okunabilirlik Sayısı formülü 72,6402'dir.

x_1 : 2,5454

x_2 : 9,166

$$\text{Okunabilirlik Sayısı (O.S)} = 198,825 - 40,175(2,5454) - 2,610(9,166)$$

Okunabilirlik Sayısı: 72,6402

Tablo 10
Seçkideki Kitapların Ateşman Okunabilirlik Sayısı Değerleri ve Denklikleri

Kitabın Adı	İlk 100 Kelime	2. Ölçüm	Ortalama	Okunabilirlik Sayısı Denkliği
Ağaçlar Ülkesine Yolculuk	74,75	-	74,75	Kolay
Anneannem Hayvanlar Arasında	79,81	72,67	76,24	Kolay
Aşık Veysel Uzun İnce Bir Yol	89,21	-	89,21	Kolay
Beyaz Diş	73,00	-	73,00	Kolay
Charlie'nin Çikolata Fabrikası	88,63	79,43	84,03	Kolay
Çilekli Dondurma	71,62	-	71,62	Kolay
Define Adası	80,21	-	80,21	Kolay
En Eğlenceli Şeyler	77,04	-	77,04	Kolay
Erik Çekirdeği	82,75	-	82,75	Kolay

Farklı Ama Aynı	63,27	73,13	68,20	Orta Güçlükte
Figüran Aslan İle Tahta Eşek	66,57	-	66,57	Orta Güçlükte
Gulliver'in Gezileri	58,35	49,55	53,95	Orta Güçlükte/Zor
Köpekler Bale Yapamaz	89,78	-	89,78	Kolay
Küçük Kara Balık	69,39	-	69,39	Orta Güçlükte
Küçük Prens	76,39	87,68	82,03	Kolay
Oz Büyücüsü	60,02	44,66	52,34	Orta Güçlükte/Zor
Öksüz Cıvıv	85,61	-	85,61	Kolay
Sarayda	56,93	71,19	64,06	Orta Güçlükte
Serçekuş	64,80	61,17	62,98	Orta Güçlükte
Zeki'nin Zekâsı Kaçtı	72,64	-	72,64	Kolay

Araştırma için seçilen yirmi kitabın tamamına Ateşman Okunabilirlik Sayısı Formülü uygulanmıştır. Elde edilen bulgulara göre on üç kitap kolay düzeyde, beş kitap orta düzeyde, iki kitap ise orta güçlükte/zor düzeyde çıktığı görülmektedir. Kitapevlerinin okul öncesi reyonlarında yer alan Farklı Ama Aynı ve Sarayda kitaplarının orta güçlükte çıkması manidardır. Seçkideki sayfa sayısı en yüksek olarak Charlie'nin Çikolata Fabrikası kitabı ise Ateşman Okunabilirlik Sayısı bulgularına göre araştırmadaki en kolay kitaplardan biridir.

Çocuk Kitaplarına İlişkin Okunabilirlik Rubriği Bulguları

Çalışmada kullanılan yirmi çocuk kitabı, fiziki (görsel) ve iç yapı ilkeleri olarak incelenmiş; hece ve cümle uzunluklarına göre Ateşman Okunabilirlik Sayısı formülleri hesaplanmıştır. Değerlendirmeler sonucunda; her sınıf düzeyinde uygulanmak üzere bir yerli bir yabancı yazarlı eser olmak üzere sekiz kitap seçilmiştir.

Birinci sınıf düzeyinde çalışılan yerli yazarlı kitap Farklı Ama Aynı, yabancı yazarlı kitap ise Köpekler Bale Yapamaz'dır. İkinci sınıf düzeyinde çalışılan yerli kitap Aşık Veysel Uzun İnce Bir Yol, yabancı yazarlı kitap Ağaçlar ülkesine yolculuk; üçüncü sınıf düzeyinde çalışılan yerli kitap Öksüz Cıvcıv, yabancı yazarlı kitap Küçük Kara Balık'tır. Dördüncü sınıf düzeyinde Anneannem Hayvanlar Arasında yerli yazarlı kitap, Charlie'nin Çikolata Fabrikası ise yabancı yazarlı kitap kategorisinde çalışılmıştır.

Tablo 11

Birinci Sınıf Düzeyinde Çalışılan Kitaplara Uygulanan Okunabilirliği Değerlendirme Rubriği Sonuçları

Faktörler	Farklı Ama Aynı	Köpekler Bale Yapmaz
İlgi/ Motivasyon	2,70 65/24	2,71 57/21
Ön bilgi	2,54 61/24	2,47 52/21
Sayfa sayısı	2,78 67/24	2,90 61/21
Kelime	2,54 61/24	2,61 55/21
Akıcılık	2,54 61/24	2,52 53/31
Cümle yapısı	2,58 62/24	2,80 59/21
İmla kullanımı	2,45 59/24	2,61 55/21
Anlaşılabilirlik	2,66 64/24	2,71 57/21
Sunum	2,83 68/24	2,90 61/21
Toplam puan	2,629	2,698
	568/24/9	510/21/9

Çalışmaya gönüllü katılan birinci sınıf öğrencileriyle yapılan çevrimiçi toplantıda, içinde kitap ve Okunabilirliği Değerlendirme Rubriği olan kapalı zarf eş zamanlı açılmıştır. Öğrencilerden verilen süre içerisinde kitabı incelemeleri istenmiştir. Farklı Ama Aynı kitabını inceleyen 24 birinci sınıf öğrencisinden 9 maddelik Okunabilirliği Değerlendirme Rubriğini doldurmaları istenmiştir. Rubrikteki her madde üçlü likert tipinde olup, her maddenin alabileceği en yüksek puan 3; rubrikten bir kitabın alabileceği en yüksek puan ise 27'dir. Farklı Ama Aynı kitabı; birinci sınıf öğrencilerinin değerlendirmesi sonucu İlgi ve Motivasyon maddesinden 2,70; Ön Bilgi maddesinden 2,54; Sayfa Sayısı maddesinden 2,78; Kelime maddesinden 2,54; Akıcılık maddesinden 2,54; Cümle Yapısı maddesinden 2,58, İmla Kullanımı maddesinden 2,45; Anlaşılabilirlik maddesinden 2,66 ve Sunum maddesinden 2,83 puan almıştır. Kitabın

Okunabilirliği Değerlendirme Ölçeği puanı 3 üzerinden 2,629'dur. Kitap, 27 tam puan üzerinden 23,66 puan almıştır.

Birinci sınıf düzeyindeki ikinci çalışmadaki gönüllü öğrenci sayısı 21'dir. Çalışılan ikinci kitap olan Köpekler Bale Yapmaz; İlgî ve Motivasyon maddesinden 2,71; Ön Bilgi maddesinden 2,47; Sayfa Sayısı maddesinden 2,90; Kelime maddesinden 2,61; Akıcılık maddesinden 2,52; Cümle Yapısı maddesinden 2,80; İmla Kullanımı maddesinden 2,61; Anlaşılabilirlik maddesinden 2,71 ve Sunum maddesinden 2,90 puan almıştır. Kitabın Okunabilirliği Değerlendirme Ölçeği puanı 3 üzerinden 2,698'dir. Kitap, 27 tam puan üzerinden 24,28 puan almıştır.

Tablo 12

İkinci Sınıf Düzeyinde Çalışılan Kitaplara Uygulanan Okunabilirliği Değerlendirme Rubriği Sonuçları

Faktörler	Aşık Veysel Uzun İnce Bir Yol	Ağaçlar Ülkesine Yolculuk
İlgî/ Motivasyon	2,68 67/25	2,5 60/24
Ön bilgi	2,2 55/25	2,20 53/24
Sayfa sayısı	2,8 70/25	2,75 66/24
Kelime	2,76 69/25	2,5 60/24
Akıcılık	2,64 66/25	2,375 57/24
Cümle yapısı	2,52 63/25	2,5 60/24
İmla kullanımı	2,6 65/25	2,45 59/24
Anlaşılabilirlik	2,8 70/25	2,33 56/24
Sunum	2,625 63/24	2,79 67/24
Toplam puan	2,626 (525/25 + 63/24):9	2,490 538/24/9

Aşık Veysel Uzun İnce Bir Yol kitabını inceleyen 25 ikinci sınıf öğrencisinden 9 maddelik Okunabilirliği Değerlendirme Rubriğini doldurmaları istenmiştir. Aşık Veysel Uzun İnce Bir Yol kitabı; ikinci sınıf öğrencilerinin değerlendirmesi sonucu İlgî ve Motivasyon maddesinden 2,68; Ön Bilgi maddesinden 2,2; Sayfa Sayısı maddesinden 2,8; Kelime maddesinden 2,76; Akıcılık maddesinden 2,64; Cümle Yapısı maddesinden 2,52, İmla Kullanımı maddesinden 2,6; Anlaşılabilirlik maddesinden 2,8 ve Sunum maddesinden 2,625 puan almıştır. Kitabın

Okunabilirliği Değerlendirme Ölçeği puanı 3 üzerinden 2,626'dır. Kitap, 27 tam puan üzerinden 23,625 puan almıştır.

İkinci sınıf düzeyindeki ikinci çalışmadaki gönüllü öğrenci sayısı 24'tür. Çalışılan ikinci kitap olan Ağaçlar Ülkesine Yolculuk; İlgi ve Motivasyon maddesinden 2,5; Ön Bilgi maddesinden 2,20; Sayfa Sayısı maddesinden 2,75; Kelime maddesinden 2,5; Akıcılık maddesinden 2,375; Cümle Yapısı maddesinden 2,5; İmla Kullanımı maddesinden 2,45; Anlaşılabilirlik maddesinden 2,33 ve Sunum maddesinden 2,79 puan almıştır. Kitabın Okunabilirliği Değerlendirme Ölçeği puanı 3 üzerinden 2,490'dır. Kitap, 27 tam puan üzerinden 22,41 puan almıştır.

Tablo 13

Üçüncü Sınıf Düzeyinde Çalışılan Kitaplara Uygulanan Okunabilirliği Değerlendirme Rubriği Sonuçları

Faktörler	Öksüz Cıvciv	Küçük Kara Balık
İlgi/ Motivasyon	2,77 61/22	2,8 56/20
Ön bilgi	1,5 34/22	2,4 48/20
Sayfa sayısı	2,77 61/22	2,95 59/20
Kelime	2,81 62/22	2,9 58/20
Akıcılık	2,81 62/22	2,85 57/20
Cümle yapısı	2,90 64/22	2,85 57/20
İmla kullanımı	2,77 61/22	2,9 58/20
Anlaşılabilirlik	2,86 63/22	2,85 57/20
Sunum	2,68 59/22	2,85 57/20
Toplam puan	2,66 527/22/9	2,816 507/20/9

Öksüz Cıvciv kitabını inceleyen 22 üçüncü sınıf öğrencisinden 9 maddelik Okunabilirliği Değerlendirme Rubriğini doldurmaları istenmiştir. Öksüz Cıvciv kitabı; üçüncü sınıf öğrencilerinin değerlendirmesi sonucu İlgi ve Motivasyon maddesinden 2,77; Ön Bilgi maddesinden 1,5; Sayfa Sayısı maddesinden 2,77; Kelime maddesinden 2,81; Akıcılık maddesinden 2,81; Cümle Yapısı maddesinden 2,90, İmla Kullanımı maddesinden 2,77; Anlaşılabilirlik maddesinden 2,86 ve Sunum maddesinden 2,68 puan almıştır. Kitabın

Okunabilirliği Değerlendirme Ölçeği puanı 3 üzerinden 2,66'dır. Kitap, 27 tam puan üzerinden 23,954 puan almıştır.

Üçüncü sınıf düzeyindeki ikinci çalışmadaki gönüllü öğrenci sayısı 20'dir. Çalışılan ikinci kitap olan Küçük Kara Balık; İlgi ve Motivasyon maddesinden 2,8; Ön Bilgi maddesinden 2,4; Sayfa Sayısı maddesinden 2,95; Kelime maddesinden 2,9; Akıcılık maddesinden 2,85; Cümle Yapısı maddesinden 2,85; İmla Kullanımı maddesinden 2,9; Anlaşılabilirlik maddesinden 2,85 ve Sunum maddesinden 2,85 puan almıştır. Kitabın Okunabilirliği Değerlendirme Ölçeği puanı 3 üzerinden 2,816'dır. Kitap, 27 tam puan üzerinden 25,35 puan almıştır.

Tablo 14

Dördüncü Sınıf Düzeyinde Çalışılan Kitaplara Uygulanan Okunabilirliği Değerlendirme Rubriği Sonuçları

Faktörler	Anneannem Hayvanlar Arasında	Charlie'nin Çikolata Fabrikası
İlgi/ Motivasyon	2,69 62/23	2,73 52/19
Ön bilgi	2,36 52/22	2,52 48/19
Sayfa sayısı	3 69/23	2,73 52/19
Kelime	2,60 60/23	2,73 52/19
Akıcılık	2,69 62/23	2,73 52/19
Cümle yapısı	2,60 60/23	2,57 49/19
İmla kullanımı	2,91 67/23	2,84 54/19
Anlaşılabilirlik	2,69 62/23	2,84 54/19
Sunum	2,73 63/23	3 57/19
Toplam puan	(505:23:8) = 2,74 2,70	2,74 470

Anneannem Hayvanlar Arasında kitabını inceleyen 23 dördüncü sınıf öğrencisinden 9 maddelik Okunabilirliği Değerlendirme Rubriğini doldurmaları istenmiştir. Anneannem Hayvanlar Arasında kitabı; dördüncü sınıf öğrencilerinin değerlendirmesi sonucu İlgi ve Motivasyon maddesinden 2,69; Ön Bilgi maddesinden 2,36; Sayfa Sayısı maddesinden 3; Kelime maddesinden 2,60; Akıcılık maddesinden 2,69; Cümle Yapısı maddesinden 2,60; İmla Kullanımı maddesinden 2,91; Anlaşılabilirlik maddesinden 2,69 ve Sunum maddesinden 2,73

puan almıştır. Kitabın Okunabilirliği Değerlendirme Ölçeği puanı 3 üzerinden 2,70'dir. Kitap, 27 tam puan üzerinden 24,320 puan almıştır.

Dördüncü sınıf düzeyindeki ikinci çalışmadaki gönüllü öğrenci sayısı 19'dur. Çalışılan ikinci kitap olan Charlie'nin Çikolata Fabrikası; İlgil ve Motivasyon maddesinden 2,73; Ön Bilgi maddesinden 2,52; Sayfa Sayısı maddesinden 2,73; Kelime maddesinden 2,73; Akıcılık maddesinden 2,73; Cümle Yapısı maddesinden 2,57; İmla Kullanımı maddesinden 2,84; Anlaşılabilirlik maddesinden 2,84 ve Sunum maddesinden 3 puan almıştır. Kitabın Okunabilirliği Değerlendirme Ölçeği puanı 3 üzerinden 2,74'tür. Kitap, 27 tam puan üzerinden 24,73 puan almıştır.

Çocuk Kitaplarına İlişkin Okuduğunu Anlama Formu Bulguları

Araştırmanın ikinci aşamasında, öğrenciler okudukları kitapla ilgili soruların yer aldığı Barrett Taksonomisine göre yapılandırılmış "Okuduğunu Anlama Formlarını" çözmüşlerdir. Çalışmanın bulguları sınıf düzeylerine ve önce yerli yazarlı kitaptan başlayarak verilmiştir. Bulgular verilirken ilgili kitaba ait Okuduğunu Anlama Formlarının cevap anahtarları tablolaştırılarak çalışmaya eklenmiştir.

Tablo 15

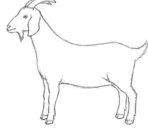
Birinci Sınıf / Farklı Ama Aynı Kitabına Ait Okuduğunu Anlama Formu Verileri

Farklı Ama Aynı Taksonomik Soruları	Barrett Taksonomisinde Eş Geldiği Basamak	Sorunun Puan Değeri	Öğrencilerden Alınan Ortalama Puan
1. Küçük oğlak neden arkadaşları gibi koşup oynamıyordu?	Basit Anlama	1 PUAN	0,95 PUAN 23/24
2. Çoban küçük oğlağın hangi hareketine çok gülüyordu?	Basit Anlama	1 PUAN	0,66 PUAN 16/24
3. Aşağıdaki olayları oluş sırasına göre numaralandır. *Keçi doğduğu günden beri ilk kez arka ayaklarının üstünde duruyordu.	Basit Anlama	3 PUAN	2 PUAN 48/24

*Çoban ona bir bisiklet
yaptı.

*Melemeleri o kadar
yüksekti ki herkes
uyanmıştı.

4. Küçük oğlağın sağlıklı olan ayaklarını boya.

Çıkarım Yapma

1 PUAN

0,91 PUAN

22/24

5. Okuduğın metni özetle.

Yeniden Örgütleme

4 PUAN

1,8 PUAN

44/24

TOPLAM PUAN %63,75

10 PUAN

6,375 PUAN

Ad Soyad:

FARKLI AMA AYNI

1. Küçük oğlak neden arkadaşları gibi koşup oynamıyordu?

Küçük oğlak arkadaşları gibi koşup oynamıyordu çünkü bacakları güçsüzdü, hastaydı, tutmuyordu; yürüyemiyordu. 1 Puan

2. Çoban küçük oğlağın hangi hareketine çok gültüyordu?

Çoban küçük oğlağın "inatçı keçi taklidine" çok gültüyordu. 1 puan

3. Aşağıdaki olayları oluş sırasına göre numaralandır.

2 Keçi doğduğu günden beri ilk kez arka ayaklarının üstünde duruyordu.

1 Çoban ona bir bisiklet yaptı.

3 Melemeleri o kadar yüksekti ki herkes uyanmıştı.

Her doğru sıralanmış madde için 1 puan, toplamda 3 puan.

4. Küçük oğlağın sağlıklı olan ayaklarını boya.

*Oğlağın arka bacaklarının boyanması
1 puan.*

5. Okuduğın metni özetle.

- *Oğlağın yürüyememesi,*
- *Çobanın ona bisiklet yapması,*
- *Erkek keçiyle tanışması,*
- *Bebek oğlakların doğması ama anneleri ile aynı renkte olmamaları gibi işaret olayların her biri için 1 puan.*

Birinci sınıflarda çalışılan

ilk kitap olan Farklı Ama Aynı

kitabının Okuduğunu Anlama

Formu'nda beş soru vardır. İlk üç

soru Barrett Taksonomisinde

Basit Anlama düzeyine denk

gelmektedir. Cevap anahtarına

göre Basit Anlama Düzeyinde

yer alan ilk sorunun puan değeri

1; ikinci sorunun puan değeri 1;

üçüncü sorunun puan değeri ise

3'tür. 24 öğrenciden alınan

cevaplar sonucunda birinci

sorunun aldığı ortalama puan 1

üzerinden 0,95; ikinci sorunun aldığı ortalama puan 1 üzerinden 0,66; üçüncü sorunun aldığı

ortalama puan 3 üzerinden 2'dir.

Farklı Ama Aynı kitabına ait Okuduğunu Anlama formunun dördüncü sorusunun Barrett Taksonomisindeki karşılığı Çıkarım Yapma Düzeyi'dir. Sorunun cevap anahtarındaki puan değeri 1; öğrencilerin değerlendirmeleri sonucunda aldığı ortalama puan 0,91'dir.

Farklı Ama Aynı kitabına ait Okuduğunu Anlama formunun beşinci sorusunun Barrett Taksonomisindeki karşılığı Yeniden Örgütlenme Düzeyi'dir. Sorunun cevap anahtarındaki puan değeri 4; öğrencilerin değerlendirmeleri sonucunda aldığı ortalama puan 1,8'dir.

Farklı Ama Aynı kitabının Okuduğunu Anlama Toplam Puanı 10 üzerinden 6,375 puan almıştır.

Tablo 16

Birinci Sınıf / Köpekler Bale Yapamaz Kitabına Ait Okuduğunu Anlama Formu Verileri

Köpekler Bale Yapamaz Taksonomik Soruları	Barrett Taksonomisinde Eş Geldiği Basamak	Sorunun Puan Değeri	Öğrencilerden Alınan Ortalama Puan
1. Köpeğin diğer köpeklerden farklı olan özelliklerini işaretle. ☐ Tuvaletten su içmez. ☐ Dizi izlemeye bayılır. ☐ Kedileri kovalamaz. ☐ Terlikleri ısırır.	Basit Anlama	2 PUAN	1,74 PUAN 37/21
2. Bale öğretmeni "Köpekler bale yapamaz" dedikten sonra köpek ne yaptı? Üç tanesini yaz. Aşağıdaki maddelerden 3 tanesi yazılacak.	Basit Anlama	3 PUAN	1,90 PUAN 40/21
3. Köpeğin kişilik özellikleri hakkında ne söyleyebilirsin? İki tanesini yaz	Çıkarım Yapma	2 PUAN	0,23 PUAN 5/21
4. Bale yapan köpeği izleyen baba ve kızın duygularını yaz.	Basit Anlama	2 PUAN	1,42 PUAN 30/21

5. Okuduğun metni özetle.	Yeniden Örgütleme	4 PUAN	1,66 PUAN
			35/21
TOPLAM PUAN %53,84		13 PUAN	7 PUAN

Birinci sınıflarda çalışılan ikinci kitap olan Köpekler Bale Yapamaz kitabının Okuduğunu Anlama Formu'nda beş soru vardır. Birinci, ikinci ve dördüncü sorular Barrett Taksonomisinde Basit Anlama düzeyine denk gelmektedir. Cevap anahtarına göre Basit Anlama Düzeyinde yer alan ilk sorunun puan değeri 2; ikinci sorunun puan değeri 3; üçüncü sorunun (dört numaralı) puan değeri ise 2'dir. 21 öğrenciden alınan cevaplar sonucunda birinci sorunun aldığı ortalama puan 2 üzerinden 1,74; ikinci sorunun aldığı ortalama puan 3 üzerinden 1,90; dördüncü sorunun aldığı ortalama puan 2 üzerinden 1,42'dir.

Köpekler Bale Yapamaz kitabına ait Okuduğunu Anlama formunun üçüncü sorusunun Barrett Taksonomisindeki karşılığı Çıkarım Yapma Düzeyi'dir. Sorunun cevap anahtarındaki puan değeri 2; öğrencilerin değerlendirmeleri sonucunda aldığı ortalama puan 0,23'tür.

Köpekler Bale Yapamaz kitabına ait Okuduğunu Anlama formunun beşinci sorusunun Barrett Taksonomisindeki karşılığı Yeniden Örgütleme Düzeyi'dir. Sorunun cevap anahtarındaki puan değeri 4; öğrencilerin değerlendirmeleri sonucunda aldığı ortalama puan 1,66'dır.

Köpekler Bale Yapamaz kitabının Okuduğunu Anlama Toplam Puanı 13 üzerinden 7 puan almıştır.

Tablo 17

İkinci Sınıf / Aşık Veysel Uzun İnce Bir Yol Kitabına Ait Okuduğunu Anlama Formu Verileri

Aşık Veysel Uzun İnce Bir Yol Taksonomik Soruları	Barrett Taksonomisinde Eş Geldiği Basamak	Sorunun Puan Değeri	Öğrencilerden Alınan Ortalama Puan
1. Aşağıdaki deyimlerin anlamını tahmin et: • Hayrı dokunmak: • Gözüne perde inmek:	Çıkarım Yapma	3 PUAN	1,44 PUAN 36/25

	• Diline dolanmak:			
2.	Küçük Veysel'in dışarıda diğer çocuklarla oynamamasının sebebi nedir?	Basit Anlama	1 PUAN	0,64 PUAN 16/25
3.	Veysel'in hem kendine hem de bağlamasına kızmasının sebebi nedir?	Basit Anlama	1 PUAN	0,8 PUAN 20/25
4.	Küçük Veysel'in sazıyla olan ilişkisini Ali Ağa'dan önce ve Ali Ağa'dan sonra olmak üzere karşılaştır. Önce: Sonra:	Yeniden Örgütleme	2 PUAN	1,52 PUAN 38/25
5.	Babası saz almasaydı, Veysel'in hayatı nasıl olurdu? Yaz.	Çıkarım Yapma	2 PUAN	1,16 PUAN 29/25
6.	Okuduğun metni özetle.	Yeniden Örgütleme	4 PUAN	1,76 PUAN 44/25
TOPLAM PUAN %56,30			13 PUAN	7,32 PUAN

İkinci sınıflarda çalışılan ilk kitap olan Aşık Veysel Uzun İnce Bir Yol kitabının Okuduğunu Anlama Formu'nda altı soru vardır. İkinci ve üçüncü sorular Barrett Taksonomisinde Basit Anlama düzeyine denk gelmektedir. Cevap anahtarına göre Basit Anlama Düzeyinde yer alan ikinci sorunun puan değeri 1; üçüncü sorunun puan değeri 1'dir. 25 öğrenciden alınan cevaplar sonucunda ikinci sorunun aldığı ortalama puan 1 üzerinden 0,64; üçüncü sorunun aldığı ortalama puan 1 üzerinden 0,8'dir.

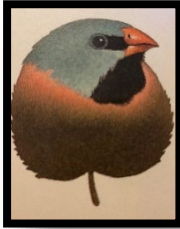
Aşık Veysel Uzun İnce Bir Yol kitabına ait Okuduğunu Anlama formunun birinci ve beşinci sorularının Barrett Taksonomisindeki karşılığı Çıkarım Yapma Düzeyi'dir. Birinci sorunun cevap anahtarındaki puan değeri 3; öğrencilerin değerlendirmeleri sonucunda aldığı ortalama puan 1,44'tür. Beşinci sorunun cevap anahtarındaki puan değeri 2, öğrencilerin değerlendirmeleri sonucunda aldığı ortalama puan 1,16'dır.

Aşık Veysel Uzun İnce Bir Yol kitabına ait Okuduğunu Anlama formunun dördüncü ve altıncı sorularının Barrett Taksonomisindeki karşılığı Yeniden Örgütlenme Düzeyi'dir. Dördüncü sorunun cevap anahtarındaki puan değeri 2; öğrencilerin değerlendirmeleri sonucunda aldığı ortalama puan 1,52; altıncı sorunun cevap anahtarındaki puan değeri 4; öğrencilerin değerlendirmeleri sonucunda aldığı ortalama puan 1,76'dır.

Aşık Veysel Uzun İnce Bir Yol kitabının Okuduğunu Anlama Toplam Puanı 13 üzerinden 7,32 puan almıştır.

Tablo 18

İkinci Sınıf / Ağaçlar Ülkesine Yolculuk Kitabına Ait Okuduğunu Anlama Formu Verileri

Ağaçlar Ülkesine Yolculuk Taksonomik Soruları	Barrett Taksonomisinde Eş Geldiği Basamak	Sorunun Puan Değeri	Öğrencilerden Alınan Ortalama Puan
1. Canı sıkılan çocuğun uzaklara gitmesine engel olan nedir?	Basit Anlama	2 PUAN	0,70 PUAN 17/24
2. Çocuğa göre ağaçların kişilik özelliklerinden üç tanesini yaz.	Yeniden Örgütlenme	3 PUAN	1,29 PUAN 31/24
3. Çocuğun ormanda ısıklık çalmasının sebebi nedir?	Basit Anlama	2 PUAN	1,20 PUAN 29/24
4. Kitapta bahsedilen ormanın kralı ile okuduğun diğer hikayelerdeki ormanın kralı arasında ne farklar var? Çizerek karşılaştır.	Çıkarım Yapma	2 PUAN	1,20 PUAN 29/24
5. Yazar bu resmi neden kitabında istemiş olabilir?	Çıkarım Yapma	1 PUAN	0,2 PUAN 5/24
			
6. Okuduğun metni özetle.	Yeniden Örgütlenme	4 PUAN	1,54 PUAN 37/24
TOPLAM PUAN %44		14 PUAN	6,16 PUAN

İkinci sınıflarda çalışılan ikinci kitap olan Ağaçlar Ülkesine Yolculuk kitabının Okuduğunu Anlama Formu'nda altı soru vardır. Birinci ve üçüncü sorular Barrett Taksonomisinde Basit Anlama düzeyine denk gelmektedir. Cevap anahtarına göre Basit Anlama Düzeyinde yer alan birinci sorunun puan değeri 2; üçüncü sorunun puan değeri 2'dir. 24 öğrenciden alınan cevaplar sonucunda ikinci sorunun aldığı ortalama puan 1 üzerinden 0,70; üçüncü sorunun aldığı ortalama puan 1 üzerinden 1,20'dir.

Ağaçlar Ülkesine Yolculuk kitabına ait Okuduğunu Anlama formunun ikinci ve altıncı sorularının Barrett Taksonomisindeki karşılığı Yeniden Örgütlenme Düzeyi'dir. İkinci sorunun cevap anahtarındaki puan değeri 3; öğrencilerin değerlendirmeleri sonucunda aldığı ortalama puan 1,29; altıncı sorunun cevap anahtarındaki puan değer 4; öğrencilerin değerlendirmeleri sonucunda aldığı ortalama puan 1,54'tür.

Ağaçlar Ülkesine Yolculuk kitabına ait Okuduğunu Anlama formunun dördüncü ve beşinci sorularının Barrett Taksonomisindeki karşılığı Çıkarım Yapma Düzeyi'dir. Dördüncü sorunun cevap anahtarındaki puan değeri 2; öğrencilerin değerlendirmeleri sonucunda aldığı ortalama puan 1,20'tür. Beşinci sorunun cevap anahtarındaki puan değeri 1, öğrencilerin değerlendirmeleri sonucunda aldığı ortalama puan 0,2'dir.

Ağaçlar Ülkesine Yolculuk kitabının Okuduğunu Anlama Toplam Puanı 14 üzerinden 6,16 puan almıştır.

Tablo 19

Üçüncü Sınıf / Öksüz Cıvciv Kitabına Ait Okuduğunu Anlama Formu Verileri

Öksüz Cıvciv Taksonomik Soruları	Barrett Taksonomisinde Eş Geldiği Basamak	Sorunun Puan Değeri	Öğrencilerden Alınan Ortalama Puan
1. Aşağıda verilen kelimelerin anlamını metne göre tahmin et. Kuluçka: İstif: Öksüz: Karayel: Yalı:	Çıkarım Yapma	5 PUAN	2,45 PUAN 54/22
2. Okuduğun hikayedeki karakterlerin isimlerini	Basit Anlama	5 PUAN	3,81 PUAN 84/22

uygun görsellerin altına yaz.

3. Cıvıve Öksüz denmesinin sebebi nedir?	Çıkarım Yapma	1 PUAN	0,77 PUAN
4. Çocukların ilk kuluçka ve ikinci kuluçkadaki davranışlarını karşılaştır. İlk Kuluçka: İkinci Kuluçka:	Yeniden Örgütleme	4 PUAN	17/22 1,5 PUAN 33/22
5. Erdem ve Güliz'in tavuklarla ilgilenmek dışında yapmaktan hoşlandığı aktivite nedir?	Basit Anlama	1 PUAN	0,81 PUAN 18/22
6. Yeni doğmuş bir cıvcivin olsaydı, bakımını nasıl yapardın?	Yeniden Örgütleme	2 PUAN	1,90 PUAN 42/22
7. Okuduğun metin gerçek hayatta yaşanabilir miydi? 3 madde ile düşünceni açıkla.	Değerlendirme	3 PUAN	2,04 PUAN 45/22
8. Okuduğun metni özetle.	Yeniden Örgütleme	4 PUAN	2,72 PUAN 60/22
TOPLAM PUAN %64,18		25 PUAN	16,04 PUAN

Üçüncü sınıflarda çalışılan ilk kitap olan Öksüz Cıvciv kitabının Okuduğunu Anlama Formu'nda sekiz soru vardır. İkinci ve beşinci sorular Barrett Taksonomisinde Basit Anlama düzeyine denk gelmektedir. Cevap anahtarına göre Basit Anlama Düzeyinde yer alan ikinci sorunun puan değeri 5; beşinci sorunun puan değeri ise 1'dir. 22 öğrenciden alınan cevaplar sonucunda ikinci sorunun aldığı ortalama puan 5 üzerinden 3,81; beşinci sorunun aldığı ortalama puan 1 üzerinden 0,81'dir.

Öksüz Cıvciv kitabına ait Okuduğunu Anlama formunun birinci ve üçüncü sorularının Barrett Taksonomisindeki karşılığı Çıkarım Yapma Düzeyi'dir. Birinci sorunun cevap anahtarındaki puan değeri 5; öğrencilerin değerlendirmeleri sonucunda aldığı ortalama puan

2,45'tir. Üçüncü sorunun cevap anahtarındaki puan değeri 1, öğrencilerin değerlendirmeleri sonucunda aldığı ortalama puan 0,77'dir.

Öksüz Cıvcıv kitabına ait Okuduğunu Anlama formunun dördüncü, altıncı ve sekizinci sorularının Barrett Taksonomisindeki karşılığı Yeniden Örgütlenme Düzeyi'dir. Dördüncü sorunun cevap anahtarındaki puan değeri 4; öğrencilerin değerlendirmeleri sonucunda aldığı ortalama puan 1,5; altıncı sorunun cevap anahtarındaki puan değeri 2; öğrencilerin değerlendirmeleri sonucunda aldığı ortalama puan 1,90; sekizinci sorunun cevap anahtarındaki puan değeri 4; öğrencilerin değerlendirmeleri sonucunda aldığı ortalama puan 2,72'dir

Öksüz Cıvcıv kitabına ait Okuduğunu Anlama formunun yedinci sorusunun Barrett Taksonomisindeki karşılığı Değerlendirme Düzeyi'dir. Yedinci sorunun cevap anahtarındaki puan değeri 3, öğrencilerin değerlendirmeleri sonucunda aldığı ortalama puan 2,04'tür.

Öksüz Cıvcıv kitabının Okuduğunu Anlama Toplam Puanı 25 üzerinden 16,04 puan almıştır.

Tablo 20

Üçüncü Sınıf / Küçük Kara Balık Kitabına Ait Okuduğunu Anlama Formu Verileri

Küçük Kara Balık Taksonomik Soruları	Barrett Taksonomisinde Eş Geldiği Basamak	Sorunun Puan Değeri	Öğrencilerden Alınan Ortalama Puan
1. Küçük Kara Balık dereyle ilgili annesine ne söylemiştir?	Basit Anlama	1 PUAN	0,8 PUAN 16/20
2. Annesi ve komşuları Küçük Kara Balık'ın dünyayı görmek istemesine neden karşı çıkmışlardır?	Çıkarım Yapma	2 PUAN	0,95 PUAN 19/20
3. Kertenkele Küçük Kara Balık'a hançeri neden vermiştir?	Basit Anlama	2 PUAN	1,35 PUAN 27/20
4. Hikâyenin sonunda Küçük Kara Balık sence dünyanın	Çıkarım Yapma	2 PUAN	1,5 PUAN 30/20

sonunu görebilmiş midir? Neden?				
5. Küçük Kara Balık yolculuğu boyunca hangi deniz canlılarıyla karşılaşmıştır? Listele	Yeniden Örgütleme	6 PUAN	3,85 PUAN	77/20
6. Kertenkele Küçük Kara Balık'ı Pelikan hakkında neden uyardı?	Basit Anlama	2 PUAN	1,55 PUAN	31/20
7. Kitapta ilginç en çok çeken olay hangisiydi? Neden?	Değerlendirme	2 PUAN	1,55 PUAN	31/20
8. Okuduğun metni özetle.	Yeniden Örgütleme	4 PUAN	2,75 PUAN	55/20
<hr/>				
TOPLAM PUAN %68,09		21 PUAN	14,3 PUAN	
<hr/>				

Üçüncü sınıflarda çalışılan ikinci kitap olan Küçük Kara Balık kitabının Okuduğunu Anlama Formu'nda sekiz soru vardır. Birinci, üçüncü ve altıncı sorular Barrett Taksonomisinde Basit Anlama düzeyine denk gelmektedir. Cevap anahtarına göre Basit Anlama Düzeyinde yer alan birinci sorunun puan değeri 1; üçüncü sorunun puan değeri 2; altıncı sorunun puan değeri 2'dir. 20 öğrenciden alınan cevaplar sonucunda birinci sorunun aldığı ortalama puan 1 üzerinden 0,8; üçüncü sorunun aldığı ortalama puan 2 üzerinden 1,35; altıncı sorunun aldığı ortalama puan 2 üzerinden 1,55'tir.

Küçük Kara Balık kitabına ait Okuduğunu Anlama formunun ikinci ve dördüncü sorularının Barrett Taksonomisindeki karşılığı Çıkarım Yapma Düzeyi'dir. İkinci sorunun cevap anahtarındaki puan değeri 2; öğrencilerin değerlendirmeleri sonucunda aldığı ortalama puan 0,95'tir. dördüncü sorunun cevap anahtarındaki puan değeri 2, öğrencilerin değerlendirmeleri sonucunda aldığı ortalama puan 1,5'tir.

Küçük Kara Balık kitabına ait Okuduğunu Anlama formunun beşinci ve sekizinci sorularının Barrett Taksonomisindeki karşılığı Yeniden Örgütleme Düzeyi'dir. Beşinci sorunun cevap anahtarındaki puan değeri 6; öğrencilerin değerlendirmeleri sonucunda aldığı ortalama

puan 3,85; sekizinci sorunun cevap anahtarındaki puan değer 4; öğrencilerin değerlendirmeleri sonucunda aldığı ortalama puan 2,75'tir.

Küçük Kara Balık kitabına ait Okuduğunu Anlama formunun yedinci sorusunun Barrett Taksonomisindeki karşılığı Değerlendirme Düzeyi'dir. Yedinci sorunun cevap anahtarındaki puan değeri 2, öğrencilerin değerlendirmeleri sonucunda aldığı ortalama puan 1,55'tir.

Küçük Kara Balık kitabının Okuduğunu Anlama Toplam Puanı 21 üzerinden 14,3 puan almıştır.

Tablo 21

Dördüncü Sınıf / Anneannem Hayvanlar Arasında Kitabına Ait Okuduğunu Anlama Formu Verileri

Anneannem Hayvanlar Arasında Taksonomik Soruları	Barrett Taksonomisinde Eş Geldiği Basamak	Sorunun Değeri	Puan	Öğrencilerden Alınan Ortalama Puan
1. Kitap kaç bölümden oluşmaktadır? İsimlerini yaz.	Basit Anlama	4 PUAN		3,4 PUAN 72/21
2. Anneannenine eve aldığı hayvanları sırasıyla yaz.	Basit Anlama	9 PUAN		7,5 PUAN 158/21
3. Anneanneninin kişilik özellikleriyle ilgili neler söyleyebilirsin? Neden? (En az 3 özellik yaz)	Çıkarım Yapma	3 PUAN		2,52 PUAN 53/21
4. Anneanneninin yerinde olsaydın, eve hayvanlarını bırakmak isteyen çocuklara ne söyledin?	Tepkide Bulunma Düzeyi	2 PUAN		2 PUAN 42/21
5. Metin, anneannesinin hastaneye yattığı gün eve neden heyecanla geldi?	Basit Anlama	2 PUAN		1,33 PUAN 28/21
6. Anneanneninin yılbaşı akşam yemeği menüsünde neler vardı? Listeleyin.	Yeniden Örgütlenme	6 PUAN		2,85 PUAN 60/21
7. Kitapta kurgusal olan bir bölüm var mıdır? Var ise hangi sebeple kurgusal olduğunu düşünüyorsun?	Değerlendirme	1 PUAN		0,76 PUAN 16/21
8. Kitaptan bir bölüm seç ve özetle.	Yeniden Örgütlenme	2 PUAN		1,71 PUAN 36/21

9. Anneanneninin telaşının sebebi neydi?	Basit Anlama	1 PUAN	0,85 PUAN
10. Kitaptan en sevdiğin bölümü görselleştir.	Tepkide Bulunma Düzeyi	2 PUAN	18/21 1,8 PUAN
			38/21
TOPLAM PUAN %77,5		32 PUAN	24,80 PUAN

Dördüncü sınıflarda çalışılan ilk kitap olan Anneannem Hayvanlar Arasında kitabının Okuduğunu Anlama Formu'nda on soru vardır. Birinci, ikinci, beşinci ve dokuzuncu sorular Barrett Taksonomisinde Basit Anlama düzeyine denk gelmektedir. Cevap anahtarına göre Basit Anlama Düzeyinde yer alan birinci sorunun puan değeri 4; ikinci sorunun puan değeri 9; beşinci sorunun puan değeri 2; dokuzuncu sorunun puan değeri ise 1'dir. 21 öğrenciden alınan cevaplar sonucunda birinci sorunun aldığı ortalama puan 4 üzerinden 3,4; ikinci sorunun aldığı ortalama puan 9 üzerinden 7,5; beşinci sorunun aldığı ortalama puan 2 üzerinden 1,33 ve dokuzuncu sorunun aldığı ortalama puan 1 üzerinden 0,85'tir.

Anneannem Hayvanlar Arasında kitabına ait Okuduğunu Anlama formunun altıncı ve sekizinci sorularının Barrett Taksonomisindeki karşılığı Yeniden Örgütlenme Düzeyi'dir. Altıncı sorunun cevap anahtarındaki puan değeri 6; öğrencilerin değerlendirmeleri sonucunda aldığı ortalama puan 2,85; sekizinci sorunun cevap anahtarındaki puan değer 2; öğrencilerin değerlendirmeleri sonucunda aldığı ortalama puan 1,71'dir.

Anneannem Hayvanlar Arasında kitabına ait Okuduğunu Anlama formunun üçüncü sorusunun Barrett Taksonomisindeki karşılığı Çıkarım Yapma Düzeyi'dir. Üçüncü sorunun cevap anahtarındaki puan değeri 3; öğrencilerin değerlendirmeleri sonucunda aldığı ortalama puan 2,52'dir.

Anneannem Hayvanlar Arasında kitabına ait Okuduğunu Anlama formunun yedinci sorusunun Barrett Taksonomisindeki karşılığı Değerlendirme Düzeyi'dir. Yedinci sorunun cevap anahtarındaki puan değeri 1, öğrencilerin değerlendirmeleri sonucunda aldığı ortalama puan 0,76'dir.

Anneannem Hayvanlar Arasında kitabına ait Okuduğunu Anlama formunun dördüncü ve onuncu sorularının Barrett Taksonomisindeki karşılığı Tepkide Bulunma Düzeyi'dir. Dördüncü sorunun cevap anahtarındaki puan değeri 2, öğrencilerin değerlendirmeleri sonucunda aldığı ortalama puan 2; onuncu sorunun cevap anahtarındaki puan değeri 2, öğrencilerin değerlendirmeleri sonucunda aldığı ortalama puan 1,8'dir.

Anneannem Hayvanlar Arasında kitabının Okuduğunu Anlama Toplam Puanı 32 üzerinden 24,80 puan almıştır.

Tablo 22

Dördüncü Sınıf / Charlie'nin Çikolata Fabrikası Kitabına Ait Okuduğunu Anlama Formu Verileri

Charlie'nin Çikolata Fabrikası Taksonomik Soruları	Barrett Taksonomisinde Eş Geldiği Basamak	Sorunun Değeri	Puan	Öğrencilerden Alınan Ortalama Puan
1. Charlie kaçınıcı denemesinde çikolatayı buldu?	Çıkarım Yapma	1 PUAN		0,35 PUAN
2. Willy Wonka'nın altın biletinde yazanları özetle.	Yeniden Örgütleme	4 PUAN		7/20 2,75 PUAN
3. Charlie dışındaki çocuklardan birini seç ve tanı. ve tanı.	Yeniden Örgütleme	2 PUAN		55/20 1,85 PUAN
4. Fabrika'da ilk olarak nereyi gezdiler?	Basit Anlama	1 PUAN		37/20 0,9 PUAN
5. Augustus Gloop'un başına gelenleri görselleştir.	Tepkide Bulunma Düzeyi	1 PUAN		18/20 1 PUAN
6. Fabrika'ya gezi tarihi nedir?	Basit Anlama	1 PUAN		20/20 0,7 PUAN
7. Charlie'nin yerinde olsaydın parayı alırmıydın? Nedeniyle birlikte açıkla.	Tepkide Bulunma Düzeyi	2 PUAN		14/20 2 PUAN
8. Willy Wonka'nın fabrikayı bir yetişkine vermek istememesinin sebebi nedir? Açıkla.	Basit Anlama	2 PUAN		40/20 0,65 PUAN
9. Gerçek hayatta Willy Wonka'nın fabrikasını bir çocuğa bırakması olası mıdır? Nedeniyle birlikte açıkla.	Değerlendirme	2 PUAN		13/20 1,35 PUAN
10. Bay Wonka'nın "Benim en son ve en büyük buluşum" dediği şey nedir?	Basit Anlama	1 PUAN		27/20 0,25 PUAN

TOPLAM PUAN %69,41

17 PUAN

11,8 PUAN

Dördüncü sınıflarda çalışılan ikinci kitap olan Charlie'nin Çikolata Fabrikası kitabının Okuduğunu Anlama Formu'nda on soru vardır. Dördüncü, altıncı, sekizinci ve onuncu sorular Barrett Taksonomisinde Basit Anlama düzeyine denk gelmektedir. Cevap anahtarına göre Basit Anlama Düzeyinde yer alan dördüncü sorunun puan değeri 1; altıncı sorunun puan değeri 1; sekizinci sorunun puan değeri 2; onuncu sorunun puan değeri ise 1'dir. 20 öğrenciden alınan cevaplar sonucunda dördüncü sorunun aldığı ortalama puan 1 üzerinden 0,35; altıncı sorunun aldığı ortalama puan 1 üzerinden 0,7; sekizinci sorunun aldığı ortalama puan 2 üzerinden 0,65 ve onuncu sorunun aldığı ortalama puan 1 üzerinden 0,25'tir.

Charlie'nin Çikolata Fabrikası kitabına ait Okuduğunu Anlama formunun ikinci ve üçüncü sorularının Barrett Taksonomisindeki karşılığı Yeniden Örgütlenme Düzeyi'dir. İkinci sorunun cevap anahtarındaki puan değeri 4; öğrencilerin değerlendirmeleri sonucunda aldığı ortalama puan 2,75; üçüncü sorunun cevap anahtarındaki puan değer 2; öğrencilerin değerlendirmeleri sonucunda aldığı ortalama puan 1,85'tir.

Charlie'nin Çikolata Fabrikası kitabına ait Okuduğunu Anlama formunun birinci sorusunun Barrett Taksonomisindeki karşılığı Çıkarım Yapma Düzeyi'dir. Birinci sorunun cevap anahtarındaki puan değeri 1; öğrencilerin değerlendirmeleri sonucunda aldığı ortalama puan 0,35'tir.

Charlie'nin Çikolata Fabrikası kitabına ait Okuduğunu Anlama formunun dokuzuncu sorusunun Barrett Taksonomisindeki karşılığı Değerlendirme Düzeyi'dir. Dokuzuncu sorunun cevap anahtarındaki puan değeri 2, öğrencilerin değerlendirmeleri sonucunda aldığı ortalama puan 1,35'tir.

Charlie'nin Çikolata Fabrikası kitabına ait Okuduğunu Anlama formunun beşinci ve yedinci sorularının Barrett Taksonomisindeki karşılığı Tepkide Bulunma Düzeyi'dir. Beşinci sorunun cevap anahtarındaki puan değeri 1, öğrencilerin değerlendirmeleri sonucunda aldığı

ortalama puan 1; onuncu sorunun cevap anahtarındaki puan değeri 1, öğrencilerin değerlendirmeleri sonucunda aldığı ortalama puan 0,25'tir.

Charlie'nin Çikolata Fabrikası kitabının Okuduğunu Anlama Toplam Puanı 17 üzerinden 11,8 puan almıştır.

Tablo 23

Araştırmanın İkinci Aşamasında Çalışılan Kitaplar Karşılaştırma Tablosu

Kitap Adı	Taksonomik Puanı	Okunabilirlik Düzeyi	Kitap Sayısı	Sayfa	Okunabilirliği Değerlendirme Rubrik Puanı
Farklı Ama Aynı	%63,75	66,84 orta güçlük	28		2,629
Köpekler Yapmaz	Bale %53,84	89,78 kolay	28		2,698
Aşık İnce Bir Yol	Veysel Uzun %56,30	86,81 kolay	29		2,626
Ağaçlar Yolculuk	Ülkesine %44	77,60 kolay	38		2,490
Öksüz Cıvıv	%64,18	85,61 kolay	119		2,66
Küçük Kara Balık	%68,08	71,53 kolay	52		2,816
Anneannem Hayvanlar Arasında	%77,05	79,81 kolay	106		2,71
Charlie'nin Fabrikası	Çikolata %69,41	84,03 kolay	205		2,74

Bölüm 5

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Araştırmada ilkokul düzeyindeki çocuk kitaplarının seviyelerinin; çocuk edebiyatında yer alan biçimsel ve içerik özellikleri, okunabilirlik formülleri, öğrencilerin kitapları okunabilirliklerine göre değerlendirmesi ve okudukları kitapları anlamaları bağlamında belirlenmesi incelenmiştir. Bölümün ikinci alt başlığı olan öneriler kısmında araştırmanın sonucunda elde edilen verilere yönelik önerilere yer verilmektedir.

Sonuç ve Tartışma

Bu bölümün ilk alt başlığı olan sonuç ve tartışma başlığı altında, araştırmanın her alt problemine dair elde edilen bulgularından yola çıkılarak ulaşılan sonuçlara ve bu sonuçların kuramsal çerçeve ve literatürde yer alan araştırma sonuçlarıyla ilişkilendirilerek tartışılması sunulmaktadır.

Çocuk Kitaplarının Biçimsel Yapısı ve Yaş Düzeyine Uygunluğu

Bu bölümde çocuk kitaplarının düzeylerinin belirlenmesine yardımcı olabilecek biçimsel yapı ile ilgili çerçeve sunulmakta ve araştırmadan elde edilen sonuçlara yer verilmektedir.

Kapak, Boyut ve Cilt Tasarımı. Belirlenen çocuk kitaplarında okunabilirliği etkileyebilecek görsel ilkeler incelenirken ilk önce kitap hacmine ve tutuşa bakılmıştır. İlkokul düzeyindeki okurların kitap seçimlerinde kitabın hacmi ve tutuş ergonomisi önemlidir. Çocuk kitapları okurun ilgisini çekmesi açısından çeşitli boyutlarda farklı farklı tasarlanabilir (Hsiao ve Chang 2016). Fakat tasarımlarda hacim ve kalınlık çocuğun yaş düzeyi göz önüne alınarak yapılmalıdır. Okuyuş ergonomisi ve kitabın kolay taşınır olması önemlidir (Sever, 1995). Seçkide yer alan kitapların %100'ü ergonomik bir tutuşa sahiptir.

İyi bir ciltleme, okurun kitabı uzun süre kullanabilmesi için önemlidir. İlkokul seviyesinde tercih edilen üç tip ciltleme yöntemi vardır. Bunlar; iple dikiş, telle dikiş ve tutkalla yapıştırma. Kitap seçkisinde kullanılan ciltlemelere bakıldığında kitapların %70'i tutkalla yapıştırma, %25'i

iple dikiş ve %5'inde de telle dikiş görülmektedir (Şimşek, 2020). Kullanılan ciltleme tekniklerin tamamı 7-11 yaş okur grubuna hitap eden kitapların ciltlemesi için önerilen tekniklerdir.

7-11 yaş okur grubuna hitap eden kitapların kapakların dayanıklı, yırtılmayan ve esnek karton kapaklardan yapılması önerilir (Şimşek, 2020). Seçkideki kitapların %90'ında karton kapak, %10'unda (Sarayda ve Farklı ama Aynı) ise sert mukavva kapak kullanılmıştır. Kullanılan kapak malzemeleri yaş grubu için uygundur.

Çocuk kitaplarında kapak tasarımı bir okura davet olarak görülür. Çocukları kitaba çeken ilk özellik, kapağın rengi, kapakta yer alan resim ve yazılardır. Kitap kapağındaki tasarımın yeteri kadar dikkat çekmemesi, yanlış, eksik ya da abartılı tasarımı kitabın içeriği iyi olsa da okur tarafından tercih edilmemeye sebep olabilir (Sever, 2007). Çalışma için seçilen kitapların kapak tasarımlarının %65'i okurda okuma motivasyonu oluşturacak şekilde, kitapta anlatılan öyküyle uyumlu ve canlı, parlak, gerçekçi ve fazla renkli olması bakımından hedef yaş grubu için ilgi çekicidir. Kitapların %25'i (Charlie'nin Çikolata Fabrikası, Define Adası, Erik Çekirdeği, Küçük Karabalık, Serçekuş ve Oz Büyücüsü) kısmen ilgi çekici, %10'u (Gulliver'in Gezileri ve Beyaz Diş) ise ilgi çekici değildir. İncelenen kitap kapaklarının %90'ı anlatılan konular ile ilgili, %10'u (Sarayda ve Beyaz Diş) kitaplarının kapakları ise anlatılan metinleri yeterince kapsayıcı değildir.

Okunabilirliği etkileyebilecek görsel ilkelere sayfanın kalitesi, matlığı, üzerine not almanın ve silmenin elverişli olup olmadığı da seçkideki kitaplarda incelenen kriterlerden bazılarıdır (Gönen, Katrancı, Uygun & Uçuş, 2011). Seçkideki kitapların %95'i bu maddeye uygun, %5'i (Küçük Kara Balık) ise kısmen uygundur.

Metin Tasarımı. Okunabilirliği etkileyebilecek görsel ilkelere göre bir tanesi de zemin ve mürekkebin (kâğıt ve yazı rengi) uyumlu zıtlığıdır. Tasarım ilkelerine göre 7-11 yaş grubuna ait kitaplarda zemin ve mürekkep zıtlığı okurlar için kolaylık sağlamaktadır. Çocuk kitaplarında gözü yormayacak mat (sarımtırak) ve mürekkebi dağıtmayacak kalınlıkta kağıtların kullanılmasına dikkat edilmelidir. Özellikle yeni okumaya başlamış ilkökul birinci sınıf

öğrencileri için seçilen kitapların hem renkli resimlere sahip olması gerekliliği hem de zemin mürekkep zıtlığı dikkat edilmesi gereken konulardan biridir.

Çocuk kitaplarında resimler, metnin üstünde, altında ya da yanında konumlandırılabilir. Bazı tasarımlarda ise metinler resim üzerindedir. Metin resim üzerinde ise yazı rengi ve resim rengi arasında belirgin bir zıtlık olmalıdır. Aksi takdirde okur için metni resim içinde seçmekte zorlanma yaşanır ve okurun ilgisini dağıtır. Kitap seçkisi, zemin ve mürekkep açısından incelendiğinde kitapların %90'ında beyaz ya da krem rengi zemin üzerine siyah yazı mürekkebi kullanıldığı görülmektedir. Kitapların %10'unda ise (En Eğlenceli Şeyler ve Sarayda) bazı istisnalar vardır.

Resimleme. 7-11 yaş okur grubuna ait kitapların metin ve resim oranları incelendiğinde, 7-9 yaş (ilkokul 1 ve 2.sınıf) düzeyi için kitabın 2/4'ü yazı, 2/4'ü resim; 9-11 yaş grubu için ise 3/4 yazı, 1/4 resim önerilmektedir (Şimşek, 2020). Sadece metin ve resim oranı incelenirse; seçkideki kitapların %35'i 7-11 yaş grubuna, %65'i ise 9-11 yaş grubunda uygundur.

Okunabilirliği etkileyebilecek görsel ilkelerden biri de metin ve resimlerin uygun konumlandırılıp konumlandırılmadığıdır. Özellikle okumayı yeni öğrenmiş çocukların kitaplarda yer alan görsellerle betimlemelerinin zenginleşmesi, anlamalarının kolaylaşması beklenmektedir (Şimşek, 2020). Seçkide yer alan resim içeren kitaplar incelendiğinde kitapların %11'inde (Küçük Kara Balık ve Serçekuş) bu maddeyi kısmen sağlamamaktadır. Seçkideki kitapların %89'u ise bu kriteri tamamen kapsamaktadır.

Kitaplarda yer alan resimlerin metni açıklamak ya da tamamlamak dışında başka görevleri de vardır. Okurlara verilmek istenen ikincil bir mesaj ya da hayal güçlerini harekete geçirecek görseller kitaplarda yer alabilmektedir. Kitap seçkisine uygulanan okunabilirliği etkileyebilecek görsel ilkelere dahil olan bir soru da kitapta farklı anlamlara gelen çağrışımlar yapabilen (üç boyutlu, çok anlamlı) resimlerin kullanılıp kullanılmadığıdır (Şimşek, 2020). Çalışmada kullanılan içinde resim bulunan kitapların %22'sinde (Aşık Veysel Uzun İnce Bir

Yol, Ağaçlar Ülkesine Yolculuk, Farklı Ama Aynı, Köpekler Bale Yapmaz) farklı çağrışımlar yapılabilecek resimlere yer verilmiştir.

Resim içerecek kitapların yaş düzeyine göre parlak, canlı ilgi çekici ve gerçekçi olması önemlidir (Sever, 1995). Çalışmada kullanılan kitapların %55'inde (Ağaçlar Ülkesine Yolculuk, Anneannem Hayvanlar Arasında, Aşık Veysel Uzun İnce Bir Yol, Çilekli Dondurma, En Eğlenceli Şeyler, Farklı Ama Aynı, Figüran Aslan ile Tahta Eşek, Köpekler Bale Yapmaz, Küçük Prens ve Sarayda) bu özellikler vardır. Kitapların %44'ü ise (Charlie'nin Çikolata Fabrikası, Define Adası, Erik Çekirdeği, Gulliver'in Gezileri, Küçük Kara Balık, Oz Büyücüsü, Serçekuş, Zeki'nin Zekâsı Kaçtı) bu özellikleri karşılamamaktadır.

Okunabilirliği etkileyebilecek görsel ilkelerden biri de kitap sayfa sayısıdır. Çalışmada kullanılan kitaplar 24 ila 205 arasında değişiklik göstermektedir. Çalışmada kullanılan ortalama sayfa sayısı 76'dır. Charlie'nin Çikolata Fabrikası'nın sayfa sayısı 205'tir. Kendisinden sonra gelen en yüksek sayfa sayısı 120 ile Çilekli Dondurmadır. En düşük sayfa sayısına sahip (24) Farklı Ama Aynı kitabı ile Charlie'nin Çikolata Fabrikası'nı işleme katmadan alınan ortalama sayfa sayısı ise 72'dir.

Ortalama sayfa sayısı 76 dikkate alındığında çalışmadaki kitapların %55'i ortalamanın altında bir sayfa sayısına sahiptir. Ortalama sayfa sayısı 72 olarak bir ölçüm yapıldığında ise çalışmadaki kitapların %50'sinin ortalamanın altında bir sayfa sayısına sahip olduğu söylenebilir.

Sayfa ve Yazı Tasarımı. Kitabın sayfa tasarımında, metin ve resimlerin uygun konumlandırılırken sayfadaki alt-üst, sağ-sol kenar boşluklarının olmasına dikkat edilir. Bu tasarım hem okuyucunun metni kolay okumasına hem de ihtiyaç halinde boşluklara not almasına yardımcı olur (Sever, 1995).

Okunabilirliği etkileyebilecek görsel ilkelerden bir diğeri de kitabın okunuş kolaylığına sahip olup olmamasıdır. Bu kriterde kitaplardaki yazıların sağa, sola, ortaya yaslı olup olmadığı

ya da farklı bir tasarımda okura sunulması 7-11 yaş okurları için incelendiğinde, çalışmada kullanılan kitapların tamamı (%100'ü) yazı tasarımları için kolay okunuşa sahiptir.

Gelişim düzeyine göre ilkökul yaş düzeyindeki çocukların harfleri cümle içerisinde tanımları ve rahat görebilmeleri için Millî Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın (2021) ders kitapları ve diğer yayınlar için belirledikleri harf büyüklükleri 7-9 yaş için 20-18 punto, 9-11 yaş arası için 14-12 punto önerilmektedir. Punto büyüklüğü incelendiğinde çalışmada kullanılan kitapların %50'si 7-9; %50'si 9-11 yaş grubuna uygundur.

Çocuk kitaplarındaki fontların tırnaklı tırnaksız oluşu da okunabilirliği etkilemektedir. Çalışmada kullanılan kitapların %95'i tırnaksız fontla yazılmış, %5'i ise (Sarayda) tırnaklı fontla yazılmıştır.

Çocuk Kitaplarının İçerik Yapısı ve Yaş Düzeyine Uygunluğu

Bu bölümde çocuk kitaplarının düzeylerinin belirlenmesine yardımcı olabilecek iç yapı ile ilgili çerçeve sunulmakta ve araştırmadan elde edilen sonuçlara yer verilmektedir.

Çocuk Kitaplarında Edebi Unsurlar. 7-9 yaş gelişim düzeyindeki çocukların insan, doğa, hayvan sevgisi, olağan üstü olay ve durumlar, gezi; 9-12 yaş gelişim düzeyindeki çocukların ise kahramanlık, macera, mizah-komiklik, gezi, fantastik öykülere ilgi duydukları literatürde yer almaktadır (Şimşek, 2020). Seçkideki kitapların %45'i bir ve ikinci sınıf düzeyinde; %55'i ise üçüncü ve dördüncü sınıf düzeyindedir.

Tablo 24
Seçkideki Kitapların Konularına Göre Seviyelendirilmesi

7-9 Yaş Gelişim Düzeyine Konu Olarak Uygun Olan Kitaplar		9-12 Yaş Gelişim Düzeyine Konu Olarak Uygun Olan Kitaplar	
1. Ve 2. Sınıf Düzeyi		3.ve 4. Sınıf Düzeyi	
Köpekler Bale Yapamaz	İnsan, olağan üstü olay ve durumlar	En Eğlenceli Şeyler	Mizah-komiklik
Farklı Ama Aynı	Doğa, hayvan sevgisi	Sarayda	Fantastik
Öksüz Cıvcıv	İnsan, gezi	Define Adası	Macera-fantastik

Çilekli Dondurma	İnsan	Gulliver'in Gezileri	Macera-fantastik
Ağaçlar Ülkesine Yolculuk	Olağan üstü olaylar ve durumlar	Charlie'nin Çikolata Fabrikası	Macera-fantastik
Aşık Veysel Uzun İnce Bir Yol	İnsan	Anneannem Hayvanlar Arasında	Mizah-komiklik
Beyaz Diş	Doğa	Küçük Kara Balık (macera-fantastik)	Macera-fantastik
Erik Çekirdeği	İnsan	Oz Büyücüsü (macera-fantastik)	Macera-fantastik
Serçekuş	Doğa, insan	Küçük Prens (macera-fantastik)	Macera-fantastik
		Figüran Aslan ile Tahta Eşek	Mizah-komiklik
		Zeki'nin Zekâsı Kaçtı	Mizah-komiklik

7-10 yaş düzeyi okurların kahramanı çocuk olan öyküler, kahramanı hayvan olan öyküler, tatil ve doğa öyküleri, efsaneler, destanlar ve fabllara ilgi duyduğu literatürde yer almaktadır. 11 yaşa doğru yavaş yavaş bilgilendirici ve yararlı bilgilerin de olduğu kitaplar işin içine girmeye başlar (Güneş, 2017). Seçkideki kitaplar türlerine göre %70'i öykü, %5'i biyografi, %5'i fabl ve %20'si kurgudur.

Çalışmada kullanılan öykülerin biyografi dışında kalan %95'lik kısmının kurgusu orijinal, kitapların tamamındaki konular akla yatkın ve tutarlıdır. Kitapların %10'unun (Beyaz Diş ve Serçekuş) okurun yaşantısıyla uyumu kısmen olarak değerlendirilmiştir.

Literatüre bakıldığında, bir kitaptaki ana karakterin yaşının 7-11 yaş grubundaki okurun yaşında ya da okurdan biraz büyük olmasının ilgi çekiciliğinden bahsedilmektedir (Şimşek, 2020). Çalışmadaki kitaplarda yer alan karakterlerin %75'inin yaşı okurun yaşı ile uyumludur. %15'inin (Beyaz Diş, Gulliver'in Gezileri, Serçekuş) ana karakteri yetişkin, %5'inin (Erik Çekirdeği) bazı öykülerde yetişkin bazı öykülerde çocuk, %5'inin (Farklı Ama Aynı) ise insan dışı ana karaktere sahip olduğunu söyleyebiliriz.

Bir metnin anlaşılabilir olması için okurun metin içi okuma yapabilmesinin yanında metin dışı ve metinler arası okuma da yapabilmesi gerekmektedir. Bu yüzden bazı kitapların anlaşılabilir olması için ön bilgi gerekmektedir (Şimşek, 2020). Ancak ön bilgi gerekliliği olumsuz bir durum olarak anlaşılmamalıdır. Okura yeni bir alan açması bakımından kıymetlidir. Çalışmadaki kitapların %90'ı ön bilgi gerektirmeden okunabilmekteyken; %5'ini (Serçekuş) anlamak için kısmen; %5'ini (Figüran Aslan ile Tahta Eşek) anlayabilmek için ön bilgi gerekmektedir.

7-9 yaş gelişim düzeyindeki çocuklar için hazırlanan çocuk kitaplarında kurgu, olaylar neden sonuç ilişkisi ile gelişmeli ve zaman doğrusal olarak ilerlemeli, kronolojik algıları henüz tam olarak oturmadığı için kurguda geri dönüşlere yer verilmemesi beklenmektedir. (Şimşek, 2020, s.105). Çalışmada yer alan kitapların %100'ü doğrusal ilerlemektedir.

Piaget'e göre çocuk 6-11 yaşta dışsal kurallara bağlı bir ahlak anlayışı geliştirmeye başlar (Mcleod, 2015). Bu sebeple seÇkideki kitaplarda evrensel ahlaki değerlere ait tutumların olup olmadığı araştırılmıştır. Kitap seÇkisinin %10'unda definecilik ve avcılık gibi tartışmaya aşık ahlaki konular vardır.

Olay örgüsüne Şekil veren karakterlerin güçlü ve zayıf yönlerinin metinlerde görünüyör olması da önemlidir. Kitapların %95'inde karakterlerin güçlü ve zayıf yönleri görülmekte; %5'inde ise (En EĞlenceli Şeyler) bu kriter karŐılanmamıŐtır.

Çocuk Kitaplarında Dil ve Anlatım. Şüphesiz ki kitaplarda çeşitli söz sanatlarının, deyim ve atasözlerinin kullanılması ve metinde yer alan -seviyeye uygun- bilinmeyen kelimelerin olması söz varlığının gelişimi aÇısından okur için kıymetlidir. Ancak anlamı bilinmeyen kelimelerin sayısının fazla olması okuduğunu anlamayı zorlaştıracaktır (Şimşek, 2020). AŞağıdaki tabloda kitaplar ve kitaplardaki anlamı bilinmeyen kelime sayısı; kitapta geÇen yöresel kelimeler ve deyim, atasözü ve ikilemelere ait tablolar verilmiştir.

Tablo 25

Seçkideki Kitaplarda Yer Alan Bilinmeyen Kelime, Yöresel Kelime ve Atasözü, Deyim, İkileme Sayısı

Kitap Adı	Varsayılan Bilinmeyen Kelime Sayısı	Yöresel Kelime Sayısı	Atasözü, deyim, ikileme sayısı	TOPLAM
Beyaz Diş	0			0
Erik Çekirdeği	2			2
Ağaçlar Ülkesine Yolculuk	3			3
Köpekler Bale Yapmaz	3			3
Farklı Ama Aynı	4			4
Küçük Kara Balık	5			5
En Eğlenceli Şeyler	3		3	6
Gulliver'in Gezileri	6			6
Anneannem Hayvanlar Arasında	4	2	5	11
Oz Büyücüsü	11			11
Charlie'nin Çikolata Fabrikası	12			12
Sarayda	8		4	12
Zeki'nin Zekâsı Kaçtı	6	2	4	12
Aşık Veysel Uzun İnce Bir Yol	7	2	6	15
Figüran Aslan ile Tahta Eşek	11		8	19
Küçük Prens	20			20
Define Adası	26			26
Öksüz Cıvıv	15	2	10	27
Serçekuş	25		5	30
Çilekli Dondurma	24		21	45

Çalışmada yer alan tüm kitaplarda kurallı cümle sayısı devrik cümlelere göre daha fazladır. Bu da okunabilirliği olumlu etkilemektedir.

Yabancı yazarlı kitapların çevirileri dile uygun ve özenlidir. Ancak seçkide yer alan yabancı kitapların hiçbirinde yabancı isimlerin okunuşları verilmemiştir.

Şimşek'e göre (2020) 7-11 yaş düzeyindeki okurların kitap seçiminde dikkat etmeleri gereken şeylerden biri de sayfa sayısı fazla kitapların bölümlere ayrılmış olup olmadığıdır. Çalışmadaki kitapların ortalama sayfa sayısı 75'tir. 75 ve üzeri sayfa sayısına ait olan kitapların tamamı bölümlere ayrılmıştır.

Gelişim düzeylerine göre cümle özelliklerine bakıldığında, literatürde 7-9 yaş düzeyine ait kitapların (1ve 3. Sınıf kitaplarının) ortalama cümle uzunluğu için 6 kelime uygun

bulunmuştur. İncelenen kitapların %15'inde (Aşık Veysel Uzun İnce Bir Yol, Öksüz Cıvcıv, Küçük Prens) ortalama kelime uzunluğu 6 ve aşağısıdır. Literatür incelendiğinde 9-12 yaş okur düzeyine ait kitaplardaki ortalama sözcük sayısının en fazla 10 olması gerektiğini belirtmiştir. Çalışmada kullanılan kitapların %55'i 7'ile 10 arası ortalama kelime sayısına sahiptir. Literatüre göre seçilen kitapların %20'si (Figüran Aslan ile Tahta Eşek, Sarayda, Gulliver'in Gezileri, Küçük Kara Balık) 12 yaş ve üstü (5. Sınıf ve üstü) okurlara uygundur.

Tablo 26

Seçkideki Kitapların Bir Cümledeki Ortalama Kelime Sayısına Göre Sınıf Düzeyleri

Kitapların Bir Cümledeki Ortalama Kelime Sayısına Göre Sınıf Düzeyleri		
1.ve 3. Sınıf (7-9 Yaş)	4.ve 5.Sınıf (9-12 Yaş)	6.Sınıf ve üzeri (12+ Yaş)
Aşık Veysel Uzun İnce Bir Yol	Anneannem Hayvanlar Arasında	Figüran Aslan ile Tahta Eşek
Öksüz Cıvcıv	Ağaçlar Ülkesine Yolculuk	Sarayda
Küçük Prens	Beyaz Diş	Gulliver'in Gezileri
	Çilekli Dondurma	Küçük Kara Balık
	Charlie'nin Çikolata Fabrikası	
	Define Adası	
	En Eğlenceli Şeyler	
	Erik Çekirdeği	
	Farklı Ama Aynı	
	Köpekler Bale Yapmaz	
	Oz Büyücüsü	
	Serçekuş	
	Zeki'nin Zekâsı Kaçtı	

Seçkideki kitapların tamamının ortalama hece uzunluğu 2-3 arasındadır.

Çocuk Kitaplarına İlişkin Okuma Formülleri Sonuçları

Çalışma için seçilen kitaplara Ateşman Okunabilirlik Sayısı Formülü uygulanmıştır. Kitapların %65'inin kolay, %35'inin ise orta güçlükte olduğu tespit edilmiştir. Kolay olarak nitelenen kitapların %53'ü 80 puanın üstüne; %46'sı 70 puanın üstünde Okunabilirlik Sayısına sahiptir. Orta Güçlükte olarak nitelenen kitapların %71'i 60 puanın üstünde, %29'u ise 50 puanın üstünde Okunabilirlik Sayısına sahiptir.

Tablo 27*Seçkideki Kitapların Ateşman Okunabilirlik Sayısı ve Okunabilirlik Sayısı Denkliği*

Kitabın Adı	İlk 100 Kelime	2. Ölçüm	Ortalama	Okunabilirlik Sayısı Denkliği
Ağaçlar Ülkesine Yolculuk	74,75		74,75	Kolay
Anneannem Hayvanlar Arasında	79,81	72,67	76,24	Kolay
Aşık Veysel Uzun İnce Bir Yol	89,21		89,21	Kolay
Beyaz Diş	73,00		73,00	Kolay
Charlie'nin Çikolata Fabrikası	88,63	79,43	84,03	Kolay
Çilekli Dondurma	71,62		71,62	Kolay
Define Adası	80,21		80,21	Kolay
En Eğlenceli Şeyler	77,04		77,04	Kolay
Erik Çekirdeği	82,75		82,75	Kolay
Farklı Ama Aynı	63,27	73,13	68,20	Orta Güçlükte
Figüran Aslan İle Tahta Eşek	66,57		66,57	Orta Güçlükte
Gulliver'in Gezileri	58,35	49,55	53,95	Orta Güçlükte/Zor
Köpekler Bale Yapamaz	89,78		89,78	Kolay
Küçük Kara Balık	69,39		69,39	Orta Güçlükte
Küçük Prens	76,39	87,68	82,03	Kolay
Oz Büyücüsü	60,02	44,66	52,34	Orta Güçlükte/Zor
Öksüz Cıvcıv	85,61		85,61	Kolay
Sarayda	56,93	71,19	64,06	Orta Güçlükte
Serçekeuş	64,80	61,17	62,98	Orta Güçlükte
Zeki'nin Zekâsı Kaçtı	72,64		72,64	Kolay

Çalışma için seçilen sekiz kitap incelendiğinde; birinci sınıflarda kullanılan kitapların (Farklı Ama Aynı ve Köpekler Bale Yapamaz) Okunabilirlik Sayısı ortalaması 78,99; ikinci sınıflarda kullanılan kitapların (Aşık Veysel Uzun İnce Bir Yol ve Ağaçlar Ülkesine Yolculuk) Okunabilirlik Sayısı ortalaması 81,98; üçüncü sınıflarda kullanılan kitapların (Öksüz Cıvcıv ve Küçük Kara Balık) Okunabilirlik Sayısı ortalaması 77,48; dördüncü sınıflarda kullanılan kitapların (Anneannem Hayvanlar Arasında ve Charlie'nin Çikolata Fabrikası) Okunabilirlik Sayısı Ortalaması 80,135'tir.

Çocuk Kitaplarına İlişkin Okunabilirlik Rubriğinin Sonuçları

Çalışmada kullanılmak üzere seçilen yirmi kitabın okunabilirliği etkileyecek görsel ilkeleri, okunabilirliği etkileyecek iç yapı ilkeleri ve Ateşman Okunabilirlik Sayıları formülleri

sonuçları değerlendirilmiştir. Her sınıf düzeyinde bir yerli bir yabancı yazarlı kitap olmak üzere seçkinin içerisinden toplamda sekiz kitap, öğrencilerle çalışılmak üzere belirlenmiştir.

Birinci Sınıf Düzeyi. Birinci sınıf düzeyinde belirlenen yerli kitap Farklı Ama Aynı, yabancı yazarlı kitap ise Köpekler Bale Yapamaz'dır. Bu iki kitabın seçilmesinde rol oynayan etmenler kitapların konuları, sayfa sayıları (24 ve 28), görsel olarak ilgili yaş düzeyine hitap etmeleri, içinde anlamı bilinmeyen kelimelerin sayısının (4 ve 3) az olmasıdır. Köpekler Bale Yapmaz kitabının Okunabilirlik Sayısı 89,78'dir. Çok Kolay'a yakın olan Okunabilirlik Sayısının okuma yazma yeni öğrenmiş okurlar için uygun olduğu düşünülmüştür.

Farklı Ama Aynı kitabının Okunabilirlik Sayısı ise 68,20 ile orta güçlüktedir. Sadece okunabilirlik sayıları farklı olan, onun dışındaki değerlendirmelerin çoğu birbiriyle örtüşen bu kitapları okurları ile buluşturmanın okunabilirlik sayısı ve okuduğunu anlama ilişkisi açısından sağlıklı bir veri oluşturacağı düşünülmüştür. Öğrencilerin uyguladığı Okunabilirliği Değerlendirme Rubriğine bakıldığında maddeler arasında anlamlı bir fark görülmemiştir. Farklı Ama Aynı kitabının değerlendirme yüzdesi %87, Köpekler Bale Yapmaz kitabıninki ise %89'dur.

Tablo 28

Birinci Sınıf Karşılaştırmalı Okunabilirliği Değerlendirme Rubriği Sonuçları

Faktörler	Farklı Ama Aynı	Köpekler Bale Yapmaz
İlgi/ Motivasyon	2,70	2,71
Ön bilgi	2,54	2,47
Sayfa sayısı	2,78	2,90
Kelime	2,54	2,61
Akıcılık	2,54	2,52
Cümle yapısı	2,58	2,80
İmla kullanımı	2,45	2,61
Anlaşılabilirlik	2,66	2,71
Sunum	2,83	2,90
Toplam puan	2,629	2,698

İkinci Sınıf Düzeyi. İkinci sınıf düzeyinde çalışılmak üzere seçilen kitaplar ise Aşık Veysel Uzun İnce Bir Yol ve Ağaçlar Ülkesine Yolculuk'tur. Aşık Veysel Uzun İnce Bir Yol

kitabının sayfa sayısı 29; okunabilirlik sayısı ise 89,21'dir. Birinci sınıflar için seçilen Köpekler Bale Yapmaz ile benzer sayfa sayısı ve Okunabilirlik Sayısı olmasına rağmen; biyografi türünde olması ve içinde 15 adet tahmini anlamı bilinmesi zor olan kelime barındırması sebebiyle ikinci sınıflarda değerlendirilmesi uygun görülmüştür. Ağaçlar Ülkesine Yolculuk kitabının sayfa sayısı ise 38'dir. İkinci sınıf için uygun olduğu düşünülen kitapta tahmini anlamı bilinmeyen kelime sayısı 3 ve kitabın okunabilirlik sayısı 74,75'tir.

Tablo 29

İkinci Sınıf Karşılaştırmalı Okunabilirliği Değerlendirme Rubriği Sonuçları

Faktörler	Aşık Veysel Uzun İnce Bir Yol	Ağaçlar Ülkesine Yolculuk
İlgi/ Motivasyon	2,68	2,5
Ön bilgi	2,2	2,20
Sayfa sayısı	2,8	2,75
Kelime	2,76	2,5
Akıcılık	2,64	2,375
Cümle yapısı	2,52	2,5
İmla kullanımı	2,6	2,45
Anlaşılabilirlik	2,8	2,33
Sunum	2,625	2,79
Toplam puan	2,626	2,490

Öğrencilerin uyguladığı Okunabilirliği Değerlendirme Rubriği incelendiğinde toplam puanlar arasında anlamlı bir fark görülmemiştir. Ancak, Akıcılık ve Anlaşılabilirlik maddelerinde küçük farklılıklar olduğu ifade edilebilir. Aşık Veysel Uzun İnce Bir Yol kitabının değerlendirmesindeki *Akıcılık* maddesinin “Bu kitabı kesinlikle hızlı, doğru ve uygun ifadelerle okuyabilirim.” ifadesine, Ağaçlar Ülkesine Yolculuk kitabında “Bu kitabı doğru, hızlı ve uygun ifadelerle okumakta zorlanırım. Ama okuyabilirim.” ifadesine daha yakın bir ortalamaya sahip oldukları söylenebilir.

Aynı şekilde Aşık Veysel Uzun İnce Bir Yol kitabının değerlendirmesindeki Anlaşılabilirlik maddesinin “Düşüncelerin sıralanışı ve akışı beni okumaya yönlendiriyor. Fikirler birbirleri ile bağlantılı ve iyi açıklanmış. Bu da anlamayı kolaylaştırıyor.” ifadesine, Ağaçlar Ülkesine

Yolculuk kitabında “Düşüncelerin sıralanışını çözümlenmekte ve fikirler arası ilişkiyi kurmakta zorlanıyorum. Bu da kitabı anlamak için daha fazla zaman harcamama sebep oluyor.” İfadesine yakın bir ortalamaya sahiptir.

Öğrencilerin uyguladığı Okunabilirliği Değerlendirme Rubriği sonucunda Aşık Veysel Uzun İnce Bir Yol kitabının değerlendirme yüzdesi %87, Ağaçlar Ülkesine Yolculuk kitabının ise %83'tür.

Üçüncü Sınıf Düzeyi. Üçüncü sınıf düzeyi için seçilen yerli kitap Öksüz Cıvcıv, yabancı yazarlı kitap ise Küçük Kara Balık'tır. Bu sınıf düzeyinde öğrencilerin gerçek yaşantı, anı ve macera kitaplarını daha çok tercih etmelerinden dolayı Küçük Kara Balık ve Öksüz Cıvcıv ile 3. Sınıf düzeyinde çalışılmak istenmiştir. Küçük Kara Balık'ın sayfa sayısı 52, kitapta geçen tahmini anlamı bilinmeyen kelime sayısı 5'tir. Hacmi itibariyle ikinci sınıf öğrencileri için de uygun olabileceği düşünülse de, konusu ve Okunabilirlik Sayısının orta güçlükte olması sebebiyle üçüncü sınıflarda değerlendirmeye alınmıştır.

Öksüz Cıvcıv kitabı ise 108 sayfadır. Kitapta geçen tahmini anlamı bilinmeyen kelime sayısı 27'dir. Sayfa ve bilinmeyen kelime sayısına göre değerlendirildiğinde dördüncü sınıf olarak düşünülebilecek kitabın; “bir cümlede geçen ortalama kelime sayısı değerlendirmesi” itibariyle ilk 3 sınıf için olması, okunabilirlik sayısının 85,61 olması onun üçüncü sınıf için düşünülmesine sebep olmuştur.

Tablo 30
Üçüncü Sınıf Karşılaştırmalı Okunabilirliği Değerlendirme Rubriği Sonuçları

Faktörler	Öksüz Cıvcıv	Küçük Kara Balık
İlgi/	2,77	2,8
Motivasyon		
Ön bilgi	1,5	2,4
Sayfa sayısı	2,77	2,95
Kelime	2,81	2,9
Akıcılık	2,81	2,85
Cümle	2,90	2,85
yapısı		

İmla kullanımı	2,77	2,9
Anlaşılabilirlik	2,86	2,85
Sunum	2,68	2,85
Toplam puan	2,66	2,816

Öğrencilerin uyguladığı Okunabilirliği Değerlendirme Rubriği incelendiğinde toplam puanlar arasında anlamlı bir fark görülmemiştir. Ancak Ön Bilgi maddesinde neredeyse 1 puanlık anlamlı bir fark olduğu söylenebilir. Öksüz Cıvciv kitabının değerlendirmesindeki Ön bilgi maddesinin “Bu konu hakkında hiçbir şey bilmiyorum “ ile “Bu konu hakkında çok az bilgim var.” ifadeleri arasında yer alması kitaba ait değerlendirme formunun sonuçlarını az da olsa etkilemiştir.

Öğrencilerin uyguladığı Okunabilirliği Değerlendirme Rubriği sonucunda Öksüz Cıvciv kitabının değerlendirme yüzdesi %88, Küçük Kara Balık kitabının ise %93’tür.

Dördüncü Sınıf Düzeyi. Dördüncü sınıf düzeyinde seçilen yerli kitap Anneannem Hayvanlar Arasında, yabancı yazarlı kitap Charlie’nin Çikolata Fabrikası’dır. Anneannem Hayvanlar Arasında gerek konusu gerek sayfa sayısı (106), gerek bir cümlede geçen ortalama kelime sayısı itibarıyla 4. Sınıf düzeyine uygun olarak seçilmiştir. Anneannem Hayvanlar Arasında kitabında geçen tahmini anlamı bilinmeyen kelime sayısı 11’dir. Kitabın Okunabilirlik Sayısı 76,24’tür.

Charlie’nin Çikolata Fabrikası kitabının konusu, sayfa sayısı (205), bir cümlede geçen ortalama kelime sayısı, kitapta geçen tahmini anlamı bilinmeyen kelime sayısı (12) değerlendirildiğinde 4. Sınıfa uygun olduğu düşünülerek çalışmaya dahil edilmiştir. 205 sayfalık bir kitap ilkokul öğrencileri için fazla gibi düşünülse de kitabın Okunabilirlik Sayısı 84,03’tür.

Tablo 31*Dördüncü Sınıf Karşılaştırmalı Okunabilirliği Değerlendirme Rubriği Sonuçları*

Faktörler	Anneannem Hayvanlar Arasında	Charlie'nin Çikolata Fabrikası
İlgi/Motivasyon	2,69	2,73
Ön bilgi	2,36	2,52
Sayfa sayısı	3	2,73
Kelime	2,60	2,73
Akıcılık	2,69	2,73
Cümle yapısı	2,60	2,57
İmla kullanımı	2,91	2,84
Anlaşılabilirlik	2,69	2,84
Sunum	2,73	3
Toplam puan	2,70	2,74

Öğrencilerin uyguladığı Okunabilirliği Değerlendirme Rubriği incelendiğinde maddeler arasında anlamlı bir fark görülmemiştir. Değerlendirmenin sonucunda Anneannem Hayvanlar Arasında kitabının değerlendirme yüzdesi %90, Charlie'nin Çikolata Fabrikası kitabının ise %91'dir. Okunabilirliği Değerlendirme Formları incelendiğinde, okurların kitapları kendi seviyelerinde bulunduğu sonucuna varılabilir.

Çocuk Kitaplarına İlişkin Okuduğunu Anlama Formlarının Sonuçları

Çocuk kitaplarına ilişkin Okuduğunu Anlama Formlarının sonuçları sınıf düzeylerine göre verilmiştir.

Birinci Sınıf Düzeyi. Birinci sınıf düzeyinde Farklı Ama Aynı ve Köpekler Bale Yapmaz kitaplarına ait sonuçlar ve tartışmalar yer almaktadır.

Birinci Kitap. Farklı Ama Aynı kitabına yönelik Okuduğunu Anlama Formu'nda birinci sınıf öğrencilerine 5 adet okuduğunu anlama sorusu sorulmuştur. Basit Anlama basamağına denk gelen soruların toplam puanı 5, öğrencilerin aldığı puan ortalaması 3,625'tir. Birinci sınıf öğrencilerinin Farklı Ama Aynı kitabına ait basit anlama sorularına cevap verebilme oranları %72'dir.

Birinci sınıf öğrencilerin Okuduğunu Anlama Forumu'ndaki yeniden örgütlenme sorusuna cevap verebilme oranları %45, çıkarım yapma sorusuna cevap verebilme oranları ise %91'dir.

Farklı Ama Aynı kitabının Okuduğunu Anlama Formu yüzdesi %63,75'tir.

İkinci Kitap. Köpekler Bale Yapmaz kitabına yönelik Okuduğunu Anlama Formu'nda birinci sınıf öğrencilerine yine 5 adet okuduğunu anlama sorusu sorulmuştur. Basit Anlama basamağına denk gelen soruların toplam puanı 7, öğrencilerin aldığı puan ortalaması 5,09'dur. Birinci sınıf öğrencilerinin Köpekler Bale Yapmaz kitabına ait basit anlama sorularına cevap verebilme oranları %72'dir.

Birinci sınıf öğrencilerin Okuduğunu Anlama Forumu'ndaki yeniden örgütlenme sorusuna cevap verebilme oranları %41, çıkarım yapma sorusuna cevap verebilme oranları ise %12'dir.

Köpekler Bale Yapmaz kitabının Okuduğunu Anlama Formu yüzdesi %53,84'tür.

İkinci Sınıf Düzeyi. İkinci sınıf düzeyinde Aşık Veysel Uzun İnce Bir Yol ve Ağaçlar Ülkesine Yolculuk kitaplarına ait sonuçlar ve tartışmalar yer almaktadır.

Birinci Kitap. Aşık Veysel Uzun İnce Bir Yol kitabına yönelik Okuduğunu Anlama Formu'nda ikinci sınıf öğrencilerine 6 adet okuduğunu anlama sorusu sorulmuştur. Basit Anlama basamağına denk gelen soruların toplam puanı 2, öğrencilerin aldığı puan ortalaması 1,44'tür. İkinci sınıf öğrencilerinin Aşık Veysel Uzun İnce Bir Yol kitabına ait basit anlama sorularına cevap verebilme oranları %72'dir.

İkinci sınıf öğrencilerin Okuduğunu Anlama Forumu'ndaki yeniden örgütlenme basamağına denk gelen soruların toplam puanı 6, öğrencilerin aldığı puan ortalaması 3,28'dir. Yeniden örgütlenme düzeyindeki anlama sorularına cevap verilme oranı %54'tür.

Aşık Veysel Uzun İnce Bir Yol kitabına ait Okuduğunu Anlama Formu'nda çıkarım düzeyine denk gelen soruların toplam puanı 5, öğrencilerin aldığı puan ortalaması 2,6; sorulara cevap verilme oranı ise %52'dir.

Aşık Veysel Uzun İnce Bir Yol kitabının Okuduğunu Anlama Formu yüzdesi %56,30'dur.

İkinci Kitap. Ağaçlar Ülkesine Yolculuk kitabına yönelik Okuduğunu Anlama Formu'nda ikinci sınıf öğrencilerine 6 adet okuduğunu anlama sorusu sorulmuştur. Basit Anlama basamağına denk gelen soruların toplam puanı 4, öğrencilerin aldığı puan ortalaması 1,91'dir. İkinci sınıf öğrencilerinin Ağaçlar Ülkesine Yolculuk kitabına ait basit anlama sorularına cevap verebilme oranları %47'dir.

İkinci sınıf öğrencilerin Okuduğunu Anlama Forumu'ndaki yeniden örgütlenme basamağına denk gelen soruların toplam puanı 7, öğrencilerin aldığı puan ortalaması 2,83'tür. Yeniden örgütlenme düzeyindeki anlama sorularına cevap verilme oranı %40'dır.

Ağaçlar Ülkesine Yolculuk kitabına ait Okuduğunu Anlama Formu'nda çıkarım düzeyine denk gelen soruların toplam puanı 3, öğrencilerin aldığı puan ortalaması 1,41; sorulara cevap verilme oranı ise %47'dir.

Ağaçlar Ülkesine Yolculuk kitabının Okuduğunu Anlama Formu yüzdesi %44'tür.

Üçüncü Sınıf Düzeyi. Üçüncü sınıf düzeyinde Öksüz Cıvciv ve Küçük Kara Balık kitaplarına ait sonuçlar ve tartışmalar yer almaktadır.

Birinci Kitap. Öksüz Cıvciv kitabına yönelik Okuduğunu Anlama Formu'nda üçüncü sınıf öğrencilerine 8 adet okuduğunu anlama sorusu sorulmuştur. Basit Anlama basamağına denk gelen soruların toplam puanı 6, öğrencilerin aldığı puan ortalaması 4,63'tür. Üçüncü sınıf öğrencilerinin Öksüz Cıvciv kitabına ait basit anlama sorularına cevap verebilme oranları %77'dir.

Üçüncü sınıf öğrencilerin Okuduğunu Anlama Forumu'ndaki yeniden örgütlenme basamağına denk gelen soruların toplam puanı 10, öğrencilerin aldığı puan ortalaması 6,13'tür. Yeniden örgütlenme düzeyindeki anlama sorularına cevap verilme oranı %61'dir.

Öksüz Cıvciv kitabına ait Okuduğunu Anlama Formu'nda çıkarım düzeyine denk gelen soruların toplam puanı 6, öğrencilerin aldığı puan ortalaması 3,22; sorulara cevap verilme oranı ise %53'tür.

Kitaba ait Okuduğunu Anlama Formu'nda değerlendirme düzeyine denk gelen sorunun puanı 3, öğrencilerin aldığı puan ortalaması 2,04; sorulara cevap verilme oranı ise %68'dir.

Öksüz Cıvciv kitabının Okuduğunu Anlama Formu yüzdesi %64,18'dir.

İkinci Kitap. Küçük Kara Balık kitabına yönelik Okuduğunu Anlama Formu'nda üçüncü sınıf öğrencilerine 8 adet okuduğunu anlama sorusu sorulmuştur. Basit Anlama basamağına denk gelen soruların toplam puanı 5, öğrencilerin aldığı puan ortalaması 3,7'dir. Üçüncü sınıf öğrencilerinin Küçük Kara Balık kitabına ait basit anlama sorularına cevap verebilme oranları %74'tür.

Üçüncü sınıf öğrencilerin Okuduğunu Anlama Formu'ndaki yeniden örgütleme basamağına denk gelen soruların toplam puanı 10, öğrencilerin aldığı puan ortalaması 6,6'dır. Yeniden örgütleme düzeyindeki anlama sorularına cevap verilme oranı %66'dır.

Küçük Kara Balık kitabına ait Okuduğunu Anlama Formu'nda çıkarım düzeyine denk gelen soruların toplam puanı 4, öğrencilerin aldığı puan ortalaması 2,45; sorulara cevap verilme oranı ise %61'dir.

Kitaba ait Okuduğunu Anlama Formu'nda değerlendirme düzeyine denk gelen sorunun puanı 2, öğrencilerin aldığı puan ortalaması 1,55; sorulara cevap verilme oranı ise %77'dir.

Küçük Kara Balık kitabının Okuduğunu Anlama Formu yüzdesi %68,09'dur.

Dördüncü Sınıf Düzeyi. Dördüncü sınıf düzeyinde Anneannem Hayvanlar Arasında ve Charlie'nin Çikolata Fabrikası kitaplarına ait sonuçlar ve tartışmalar yer almaktadır

Birinci Kitap. Anneannem Hayvanlar Arasında kitabına yönelik Okuduğunu Anlama Formu'nda dördüncü sınıf öğrencilerine 10 adet okuduğunu anlama sorusu sorulmuştur. Basit Anlama basamağına denk gelen soruların toplam puanı 15, öğrencilerin aldığı puan ortalaması

12,28'dir. Dördüncü sınıf öğrencilerinin Anneannem Hayvanlar Arasında kitabına ait basit anlama sorularına cevap verebilme oranları %81'dir.

Dördüncü sınıf öğrencilerin Okuduğunu Anlama Forumu'ndaki yeniden örgütleme basamağına denk gelen soruların toplam puanı 8, öğrencilerin aldığı puan ortalaması 4,57'dir. Yeniden örgütleme düzeyindeki anlama sorularına cevap verilme oranı %57'dir.

Anneannem Hayvanlar Arasında kitabına ait Okuduğunu Anlama Formu'nda çıkarım düzeyine denk gelen sorunun puanı 3, öğrencilerin aldığı puan 2,52; sorulara cevap verilme oranı ise %84'tür.

Kitaba ait Okuduğunu Anlama Formu'nda değerlendirme düzeyine denk gelen sorunun puanı 1, öğrencilerin aldığı puanın ortalaması ortalaması 0,76; sorulara cevap verilme oranı ise %76'dır.

Tepkide bulunma düzeyine denk gelen soruların toplam puanı 4, öğrencilerin aldığı puan ortalaması 3,80; sorulara cevap verilme oranı %95'tir.

Anneannem Hayvanlar Arasında kitabının Okuduğunu Anlama Formu yüzdesi %77,5'tir.

İkinci Kitap. Charlie'nin Çikolata Fabrikası kitabına yönelik Okuduğunu Anlama Formu'nda dördüncü sınıf öğrencilerine 10 adet okuduğunu anlama sorusu sorulmuştur. Basit Anlama basamağına denk gelen soruların toplam puanı 4, öğrencilerin aldığı puan ortalaması 2,25'tir. Dördüncü sınıf öğrencilerinin Charlie'nin Çikolata Fabrikası kitabına ait basit anlama sorularına cevap verebilme oranları %56'dır.

Dördüncü sınıf öğrencilerin Okuduğunu Anlama Forumu'ndaki yeniden örgütleme basamağına denk gelen soruların toplam puanı 6, öğrencilerin aldığı puan ortalaması 4,6'dır. Yeniden örgütleme düzeyindeki anlama sorularına cevap verilme oranı %76'dır.

Charlie'nin Çikolata Fabrikası kitabına ait Okuduğunu Anlama Formu'nda çıkarım düzeyine denk gelen sorunun puanı 1, öğrencilerin aldığı puanın ortalaması 0,35; sorulara cevap verilme oranı ise %35'tir.

Kitaba ait Okuduğunu Anlama Formu'nda değerlendirme düzeyine denk gelen sorunun puanı 2, öğrencilerin aldığı puan ortalaması 1,35; sorulara cevap verilme oranı ise %67'dir.

Tepkide bulunma düzeyine denk gelen soruların toplam puanı 3, öğrencilerin aldığı puan ortalaması 3; sorulara cevap verilme oranı %100'dür.

Charlie'nin Çikolata Fabrikası kitabının Okuduğunu Anlama Formu yüzdesi %69,41'dir.

Belirlenen Çocuk Kitaplarına Yönelik Değerlendirmelere İlişkin Bir Sınıflandırma

Araştırmanın alt problemlerinden İlk beş sorudaki özellikler dikkate alındığında; uzman görüşüyle ve literatüre dayandırılarak çalışmanın ikinci aşaması için seçilen ve sınıflandırılan 8 adet çocuk kitabı; öğrencilerin değerlendirmeleri sonucunda aldıkları Okuduğunu Anlama Formu puanlarına, Ateşman Okunabilirlik Sayılarına, kitap sayfa sayılarına ve Okunabilirliği Değerlendirme puanlarına ve sayfa sayılarına göre yeniden değerlendirilmiştir.

Tablo 32

Çalışmanın İkinci Aşamasında Kullanılan Kitaplardan Elde Edilen Sonuçlar Karşılaştırma Tablosu

<i>Kitap Adı</i>	<i>Barrett Taksonomisi Puanı</i>	<i>Ateşman Okunabilirlik Düzeyi</i>	<i>Kitap Sayfa Sayısı</i>	<i>Okunabilirliği Değerlendirme Rubrik Puanı</i>
Farklı Ama Aynı	%63,75	66,84 orta güçlük	24	2,629
Köpekler Yapmaz	Bale %53,84	89,78 kolay	28	2,698
Aşık Veyssel İnce Bir Yol	Uzun %56,30	86,81 kolay	29	2,626
Ağaçlar Yolculuk	Ülkesine %44	77,60 kolay	38	2,490
Öksüz Cıvcıv	%64,18	85,61 kolay	119	2,66
Küçük Kara Balık	%68,08	71,53 kolay	52	2,816

Anneannem Hayvanlar Arasında	%77,05	79,81 kolay	106	2,71
Charlie'nin Fabrikası	%69,41	84,03 kolay	205	2,74

Araştırmanın ikinci aşamasında birinci sınıflarla çalışılan ilk kitap Farklı Ama Aynı'dır. Farklı Ama Aynı kitabının sayfa sayısı yirmi dördttür. Kitabın Ateşman Okunabilirlik Sayısı düzeyi 66,84 ile orta güçlük düzeyindedir. Öğrencilerin kitapla ilgili yaptığı değerlendirmede elde edilen Okunabilirliği Değerlendirme Rubriği sonuçları değerlendirildiğinde ise, öğrencilerin 3 tam puan üzerinden kitaba verdikleri 2,629 puanla Farklı Ama Aynı kitabını kendi seviyelerine uygun gördükleri sonucu çıkarılabilir. Kitaba ilişkin okuduğunu anlama formundan elde edilen puanları ise %63'tür.

Birinci sınıflarla çalışılan ikinci kitap Köpekler Bale Yapmaz'dır. Köpekler Bale Yapmaz kitabının sayfa sayısı yirmi sekizdir. Kitabın Ateşman Okunabilirlik Sayısı düzeyi 89,78 ile kolay düzeydedir. Öğrencilerin kitapla ilgili yaptığı değerlendirmede elde edilen Okunabilirliği Değerlendirme Rubriği sonuçları değerlendirildiğinde ise, öğrencilerin 3 tam puan üzerinden kitaba verdikleri 2,698 puanla Köpekler Bale Yapmaz kitabını kendi seviyelerine uygun gördükleri sonucu çıkarılabilir. Kitaba ilişkin okuduğunu anlama formundan elde edilen puanları ise %53,84'tür.

Araştırmanın ikinci aşamasında ikinci sınıflarla çalışılan ilk kitap Aşık Veysel Uzun İnce Bir Yol'dur. Aşık Veysel Uzun İnce Bir Yol kitabının sayfa sayısı yirmi dokuzdur. Kitabın Ateşman Okunabilirlik Sayısı düzeyi 86,81 ile kolay düzeydedir. Öğrencilerin kitapla ilgili yaptığı değerlendirmede elde edilen Okunabilirliği Değerlendirme Rubriği sonuçları değerlendirildiğinde ise, öğrencilerin 3 tam puan üzerinden kitaba verdikleri 2,626 puanla Aşık Veysel Uzun İnce Bir Yol kitabını kendi seviyelerine uygun gördükleri sonucu çıkarılabilir. Kitaba ilişkin okuduğunu anlama formundan elde edilen puanları ise %56,30'dur.

İkinci sınıflarla çalışılan ikinci kitap Ağaçlar Ülkesine Yolculuk'tur. Ağaçlar Ülkesine Yolculuk kitabının sayfa sayısı otuz sekizdir. Kitabın Ateşman Okunabilirlik Sayısı düzeyi 77,60 ile kolay düzeydedir. Öğrencilerin kitapla ilgili yaptığı değerlendirmede elde edilen Okunabilirliği Değerlendirme Rubriği sonuçları değerlendirildiğinde ise, öğrencilerin 3 tam puan üzerinden kitaba verdikleri 2,490 puanla Ağaçlar Ülkesine Yolculuk kitabını kendi seviyelerine uygun gördükleri sonucu çıkarılabilir. Kitaba ilişkin okuduğunu anlama formundan elde edilen puanları ise %44'tür.

Araştırmanın ikinci aşamasında üçüncü sınıflarla çalışılan ilk kitap Öksüz Cıvciv'dir. Öksüz Cıvciv kitabının sayfa sayısı yüz on dokuzdur. Kitabın Ateşman Okunabilirlik Sayısı düzeyi 85,61 ile kolay düzeydedir. Öğrencilerin kitapla ilgili yaptığı değerlendirmede elde edilen Okunabilirliği Değerlendirme Rubriği sonuçları değerlendirildiğinde ise, öğrencilerin 3 tam puan üzerinden kitaba verdikleri 2,66 puanla Öksüz Cıvciv kitabını kendi seviyelerine uygun gördükleri sonucu çıkarılabilir. Kitaba ilişkin okuduğunu anlama formundan elde edilen puanları ise %64,18'dir.

Üçüncü sınıflarla çalışılan ikinci kitap Küçük Kara Balık'tır. Küçük Kara Balık kitabının sayfa sayısı elli ikidir. Kitabın Ateşman Okunabilirlik Sayısı düzeyi 71,53 ile kolay düzeydedir. Öğrencilerin kitapla ilgili yaptığı değerlendirmede elde edilen Okunabilirliği Değerlendirme Rubriği sonuçları değerlendirildiğinde ise, öğrencilerin 3 tam puan üzerinden kitaba verdikleri 2,816 puanla Küçük Kara Balık kitabını kendi seviyelerine uygun gördükleri sonucu çıkarılabilir. Kitaba ilişkin okuduğunu anlama formundan elde edilen puanları ise %68,08'dir.

Araştırmanın ikinci aşamasında dördüncü sınıflarla çalışılan ilk kitap Anneannem Hayvanlar Arasında'dır. Anneannem Hayvanlar Arasında kitabının sayfa sayısı yüz altıdır. Kitabın Ateşman Okunabilirlik Sayısı düzeyi 79,81 ile kolay düzeydedir. Öğrencilerin kitapla ilgili yaptığı değerlendirmede elde edilen Okunabilirliği Değerlendirme Rubriği sonuçları değerlendirildiğinde ise, öğrencilerin 3 tam puan üzerinden kitaba verdikleri 2,71 puanla Anneannem Hayvanlar Arasında kitabını kendi seviyelerine uygun gördükleri sonucu çıkarılabilir. Kitaba ilişkin okuduğunu anlama formundan elde edilen puanları ise %77,05'tir.

Dördüncü sınıflarla çalışılan ikinci kitap Charlie'nin Çikolata Fabrikası'dır. Charlie'nin Çikolata Fabrikası kitabının sayfa sayısı iki yüz beştir. Kitabın Ateşman Okunabilirlik Sayısı düzeyi 84,03 ile kolay düzeydedir. Öğrencilerin kitapla ilgili yaptığı değerlendirmede elde edilen Okunabilirliği Değerlendirme Rubriği sonuçları değerlendirildiğinde ise, öğrencilerin 3 tam puan üzerinden kitaba verdikleri 2,74 puanla Küçük Kara Balık kitabını kendi seviyelerine uygun gördükleri sonucu çıkarılabilir. Kitaba ilişkin okuduğunu anlama formundan elde edilen puanları ise %69,41'dir.

Karşılaştırma tablosu doldurulduktan sonra araştırmacı, uzman görüşü almak üzere çocuk edebiyatı alanında çalışan bir akademisyenle toplantı düzenlemiştir. Yapılan toplantı sonucunda her sınıf düzeyinde elde edilen Okuduğunu Anlama Formu, Ateşman Okunabilirlik Sayısı denkliği ve Okunabilirliği Değerlendirme Rubriği verileri kendi içerisinde sıralanmıştır.

Tablo 33
Sınıf Düzeylerine Göre Sıralama Verileri Tablosu

Kitap Adı	Barrett Taksonomisi Puanı	Ateşman Okunabilirlik Düzeyi	Kitap Sayısı	Sayfa	Okunabilirliği Değerlendirme Puanı	Rubrik
Farklı Ama Aynı	1	2	24		2	
Köpekler Yapmaz	Bale 2	1	28		1	
Aşık Veysel Uzun İnce Bir Yol	1	1	29		1	
Ağaçlar Yolculuk	Ülkesine 2	2	38		2	
Öksüz Cıvcıv	2	1	119		2	
Küçük Kara Balık	1	2	52		1	
Anneannem Hayvanlar Arasında	1	2	106		2	

Charlie'nin Fabrikası	Çikolata	2	1	205	1
--------------------------	----------	---	---	-----	---

Elde edilen veriler doğrultusunda araştırma için seçilen kitapların sınıf düzeyleri ve okurla buluşma önceliği belirtilmiştir. Araştırmanın sonucunda birinci sınıf düzeyinde öncelik verilecek kitabın Farklı Ama Aynı, daha sonra Köpekler Bale Yapmaz kitabı olduğu görülmektedir. İkinci sınıf düzeyinde ise önceliğin Aşık Veysel Uzun İnce Bir Yol kitabında olduğu, daha sonra Ağaçlar Ülkesine Yolculuk kitabının okunabileceği görülmektedir. Üçüncü sınıf düzeyinde ise öncelik Küçük Kara Balık kitabındadır. Öğrencilerin daha sonra Öksüz Cıvciv kitabını okuması araştırmanın sonucuna göre uygundur. Dördüncü sınıf düzeyindeki sıralamada ise Charlie'nin Çikolata Fabrikası, Anneannem Hayvanlar Arasındaki kitabından daha önce okunabileceği sonuçları elde edilmiştir.

Tablo 34
Belirlenen Çocuk Kitapların Düzeylerine İlişkin Sınıflandırma

1. Sınıf Düzeyi		2. Sınıf Düzeyi		3. Sınıf Düzeyi		4. Sınıf Düzeyi	
Önce	Sonra	Önce	Sonra	Önce	Sonra	Önce	Sonra
Köpekler Bale Yapmaz	Farklı Ama Aynı	Aşık Veysel Uzun İnce Bir Yol	Ağaçlar Ülkesine Yolculuk	Küçük Kara Balık	Öksüz Cıvciv	Charlie'nin Çikolata Fabrikası	Anneannem Hayvanlar Arasında

Öneriler

Ulusal yayınlar incelendiğinde çocuk kitaplarının seçiminde uzun yıllar boyunca görsel ve içerik yapılarının incelendiği görülmektedir. Öğrencilerin okuma seviyelerine uygun kitaplarla buluşabilmesini amaçlayan bu çalışmanın sonucunda, kitapların, yalnızca görsel ilkeler incelenerek seçilmesinin yeterli olmadığı sonucuna varılmıştır. Aynı şekilde okurun seviyesine uygun kitap seçerken, kitapların içerik yapısının da tek başına bir kriter sayılmayacağı görülmüştür.

Son 20 yılda popülerleşmeye başlayan yerel okunabilirlik formülleri ile görülmektedir ki, kitap seçimlerinde görsel ve içerik yapısına ait ilkeler göz ardı edilmeye başlanmış ve okunabilirlik formülleri tek araç olarak çalışmalarda kullanılmıştır. Ders kitapları, öğrenci kompozisyonları, okuma kitapları ile yapılan incelemeler, literatüre ciddi katkılar sağlasalar bile, kitap seviyesinin belirlenmesinde tek kriter olarak sayılmaları bu çalışma sayesinde sorgulanmıştır.

Bu çalışmada; kullanılan kitaplara ait görsel ilkelerin, içerik yapılarının incelenip, kitaplara okunabilirlik formüllerinin uygulanmasında elde edilen sonuçların tutarlı olmadığı görülmüştür. Kitapçılarda sadece görsel ilkelerin incelenmesi sonucu raflandırılmış olan kitapların, okunabilirlik olarak çok düşük puanlar aldığı bu çalışma sonucunda görülmüştür. Aynı şekilde çevrimiçi platformlarda ortaokul öğrencilerine tavsiye edilen, fazla sayfalı kitapların okunabilirliğinin ise çok yüksek olduğu yine çalışma sonucunda kanıtlanmıştır.

Okurla kitabın buluşturulmadığı çalışmalar, ne kadar çok yönlü bakılırsa bakılsın eksiktir. Bu çalışmada kitaplara ait görsel ve içerik kriterleriyle beraber okunabilirlik formüllerine bakılmış ve daha sonra okurla buluşturulmak üzere 4 farklı sınıf seviyesinden 8 kitap seçilmiştir.

Kitap seçilirken okuru güdülemesi bakımından Okunabilirliği Değerlendirme Rubriği önemlidir. Okurun, kitabın görsel tasarımıyla karşılaştığı ve içerik yapısına biraz göz atarak yargıda bulunduğu bu basamak okuma motivasyonunun değerlendirilmesi açısından son derece kıymetlidir. Ancak çalışmanın sonunda görülmüştür ki, öğrencilerin kitapları değerlendirmeleri ve okuduklarını anlamaları aynı oranda yüksek değildir. Bu sebeple Okunabilirliği Değerlendirme Rubriği de tek başına bir kriter olarak sayılmamalıdır.

Çalışmanın son boyutu olan öğrencilere uygulanan okuduğunu anlama değerlendirmeleri göstermiştir ki kitaba ait görsel ve içeriksel ilkeler, okunabilirlik formülleri, okunabilirliği değerlendirme formları hep beraber göz önünde bulundurularak incelenmeli ve okurun seviyesine uygun kitaplar öyle sunulmalıdır.

Bu çalışmada değerlendirilen kitap sayısı azdır. Öğretmenler ya da araştırmacılar, bireysel ya da ekip çalışmalarıyla bahsi geçen kriterlere göre bütüncül olarak kitapları değerlendirebilir ve ulusal düzeyde okur seviyesine göre uygun kitapları belirlemeye katkı sağlayabilirler. Havuzda biriken kitaplar için 1.1 (birinci sınıf birinci düzey), 1.2, 1.3 etiketlendirmeleri yapılarak öğrencilerin kitaplara belli bir okuma sırasıyla erişmeleri sağlanabilir.

Çalışma sonrasındaki bir diğer öneri de Türkçe kelimelerin zorluklarının belirlenmesidir. Yapılacak olan bu çalışma, yerel okunabilirlik formüllerinin gelişimine katkı sağlayacaktır.

Kaynaklar

- Akyol, H., Yıldırım, K., Ateş, S., Çetinkaya, Ç., & Rasinski, T. K. (2014) *Okumayı değerlendirme, öğretmenler için kolay ve pratik bir yol*. Pegem Akademi
- Ateşman, E. (1997). Türkçede okunabilirliğin ölçülmesi. *Ankara Üniversitesi TÖMER Dil Dergisi*, 58, 171-174.
- Barrett, T., C. (1965). The relationship between measures of pre-reading visual discrimination and first grade reading achievement: a review of the literature. *Reading Research Quarterly*, 1, 51-76
- Barrett, T., C. (1967). The evaluation of children's reading achievement. Perspectives in reading. International Reading Association.
- Belder, J., D., & Moens, M., F., (2010). Text simplification for children. *SIGIR Workshop*, 19-26
- Bilgen, K. (2021). *Almila Aydın'ın çocuk kitaplarının çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Siirt Üniversitesi, Siirt.
- Bogdan, R. C., & Biklen, S. K. (1992). *Qualitative research for education an introduction to theory and methods*. Allyn & Bacon.
- Bora, A. (2019). *Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik yönünden incelenmesi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi.
- Ceyhan, M. (2021). *Ahmet Şerif İzgören'in çocuk kitaplarının çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından incelenmesi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Siirt Üniversitesi.
- Castillo, C., D., C., S. (2003). *Quality of three readability indices applied to spanish reading materials for young readers* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Texas A&M University.
- Chall, J. S.(1981) *Readability: Conceptions and Misconceptions*. National Council of Teachers of English, Urbana, ill.

- Chall, J. S. ve Dale (1995). *Readability revisited: The new dale-chall readability formula*. Brookline Books
- Çinpolat, E. (2019). *Miyase Sertbarut'ın kitaplarının okunabilirlik düzeyleri* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Ordu Üniversitesi.
- Cleland, D. L. A (1965). Construct of comprehension. *Proceedings of the International Reading Association*, 1965, 10, 59-64.
- Clymer, T. (1968). "What is 'reading'? some current concepts." In H. Richie, & H. Robinson (Eds.), *Innovations and change in reading instruction* (pp. 7-29). Chicago: National Society for the Study of Education.
- Çeçen, M. & Aydemir, F. (2011). Okul öncesi hikâye kitaplarının okunabilirlik açısından incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8 (16), 185-194.
- Demirkaya, Ö. (2009). *Bilgin Adalı'nın çocuk romanlarının, çocuk kitaplarının çocuğun gelişim alanlarına etkileri açısından incelenmesi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Zonguldak Karaelmas Üniversitesi
- DuBay, W. H. (2007a). *Unlocking languages: The classic readability studies*. BooksUrge Publishing.
- DuBay, W. H. (2007b). *Smart language, readers, readability and the grading of text*. BooksUrge Publishing.
- Erkmen 2017, "Çocuk Kütüphanelerinde En Çok Okunan Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Bağlamında İncelenmesi [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Uşak Üniversitesi.
- Fraenkel, J., R., Wallen, N., E., & Hyun, H., H. (2011), *How to design and evaluate research in education*. McGraw Hill.
- Fry, E. (1968). A readability formula that saves time. *Journal of Reading*, 11 (7), 513-517

- Gönen, M., Katrancı, M., Uygun M. ve Uçuş, Ş. (2011). İlköğretim birinci kademe öğrencilerine yönelik çocuk kitaplarının, içerik, resimleme ve fiziksel özellikleri açısından incelenmesi, Hacettepe Üniversitesi, Eğitim ve Bilim, 36, 160, 250- 265
- Güneş, F. (2000). Okuma yazma öğretimi ve beyin teknolojisi. Ankara: Ocak Yayınları
- Güneş, F. (2017). Okuma ilgisi ve gücü. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırma Dergisi*, 3(3), 119-128
- Hsiao, C. Y. ve Chang, Y. M. (2015). A Study of the use of picture books by preschool educators in outlying islands of Taiwan. *International Education Studies*, 9, 1- 19
- Imperial, J., M., R., & Ong, E., C. (2020), Application of lexical features towards improvement of Filipino readability identification of children's literature. *PCSC2020*
- İbaçoğlu, E. (2019) İlkokul Öğrencilerine yönelik çocuk kitaplarının iç ve dış yapısal özellikler bakımından incelenmesi [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.
- İsmail, A., & Yusof, N. (2016). Readability of ESL Picture books in Malaysia. *Journal of Nusantara Studies (JONUS)*, 1(1). 60-70. <https://doi.org/10.24200/jonus.vol1iss1pp60-70>
- Johnson, M. S. (1949) Factors in reading comprehension. Ed. Admin. and Supervision, 1949, 35, 385-406.
- Kapoğlu, E. N. (2012). *İlköğretim 1-3. Sınıf öğrencileri için hazırlanan öyküleyici çocuk kitaplarının nitelik yönünden değerlendirilmesi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Karaköse, M. V. (2021). *İlkokul öğrencilerine yönelik çocuk kitaplarının incelenmesi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Bayburt Üniversitesi.

- Kincaid, J. P., Aagard, J. A., & O'hara, J. (1980). Development and test of a computer readability editing system, final report. US *Department Of Health Education & Welfare National Institute Of Education*.
- Lexile. (2022, Mayıs). *About Lexile measures for reading*. Lexile Framework For Reading. <https://lexile.com/educators/understanding-lexile-measures/about-lexile-measures-for-reading/>
- Londoner, C., A. (1967). A readability analysis of randomly selected basic education and vocational education curriculum materials used at the atterbury job corps center as measured by the gunning fog index. *Adult Literacy and Fundamental Education School of Education*.
- Lussier, E., F.; Ma, Y., & Lofthus, R. (2012). *Ranking-based readability assessment for early primary children's literature*. Association for Computational Linguistics, 548-552
- Merriam, SB (2009). Qualitative research: A guide to design and implementation. *Singing Francisco, CA: Jossey-Bass*.
- Mc Laughlin, G. H. (1969) SMOG Grading – a new readability formula, *Journal of Reading*, 8, 639-646
- Özcan, K. (2020). *TÜBİTAK'ın yayımladığı sorun odaklı çocuk kitaplarının biçim-içerik ve okunabilirlik açısından incelenmesi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi.
- Özgü Koçağan, F. (2012). *İlköğretim 4-5. Sınıf için hazırlanan öyküleyici çocuk kitaplarının okunabilirlik ve değerler yönünden incelenmesi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Abant İzzet Baysal Üniversitesi
- Öztürk, Y. (2019). *Hüseyin Yurttaş'ın çocuk kitaplarının çocuk edebiyatı yapıtlarında bulunması gereken özellikler açısından incelenmesi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Kırıkkale Üniversitesi.

- Puurtinen, T. (2002). Syntax, readability and ideology in children's literature. *Meta*, 43 (4), 524-533 <https://doi.org/10.7202/003879ar>
- Rada, M. (2016) *Kaan Murat Yanık'ın Uçurtma Mevsimi kitabındaki öykülerin okunabilirlik açısından değerlendirilmesi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Robinson, H. M. (1966). The major aspects of reading. In H. A. Robinson (Ed.) *Reading: Seventy-five years of progress*. Chicago: University of Chicago Press, 1966, 22-32.
- Rosenblatt, F. (1958). The perceptron: A probabilistic model for information storage and organization in the brain. *Psychological Review*, 65(6), 386-408. <https://doi.org/10.1037/h0042519>
- Rush, R. T. (1984) *Assessing Readability: Formulas and Alternatives*. Rawling, WY, 5-6, 1984
- Scott, B. (2021, Mayıs 12). *The new dale-chall readability formula*. Readability Formulas. <https://readabilityformulas.com/new-dale-chall-readability-formula.php>
- Scott, B. (2021, Mayıs 13). *The gunning's fog index (or FOG) readability formula*. Readability Formulas. <https://readabilityformulas.com/gunning-fog-readability-formula.php>
- Scott, B. (2021, Mayıs 13). *The fry graph readability formula*. Readability Formulas. <https://readabilityformulas.com/fry-graph-readability-formula.php>
- Scott, B. (2021, Mayıs 14). *The SPACHE readability formula for young readers*. Readability Formulas. <https://readabilityformulas.com/spache-readability-formula.php>
- Scott, B. (2021, Mayıs 14). *The raygor estimate graph and readability formula for english texts*. Readability Formulas. <https://readabilityformulas.com/the-raygor-estimate-graph.php>
- Semiz, Ö. (2022). *Gülten Dayıoğlu'nun romanlarının okunabilirlik açısından incelenmesi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir.
- Sever, S. (1995). Çocuk kitaplarında bulunması gereken yapısal ve eğitsel özellikler. *Abece Eğitim ve Ekin ve Sanat Dergisi*, 107, 14-15.

Sever, S. (2003). Çocuk ve edebiyat. Ankara: Kök Yayıncılık

Sever, S. (2007). Çocuk edebiyatı öğretimi nasıl olmalıdır? II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumunda sunulan bildiri. Ankara Üniversitesi, Ankara

SMOG Grading-a New Readability Formula Author(s): G. Harry Mc Laughlin Source: Journal of Reading , May, 1969, Vol. 12, No. 8 (May, 1969), pp. 639-646 Published by: International Literacy Association and Wiley Stable URL: <https://www.jstor.org/stable/40011226>

Sönmez, S. (2003). *Kitap tipografisinde okunabilirlik ve görsel kaliteyi etkileyen faktörlerin incelenmesi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü

Şimşek, E. (2019) *Yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeyleri açısından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.

Şimşek, T. (Ed.) (2020). *Kuramdan uygulamaya çocuk edebiyatı*. Grafiker Yayınları.

Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı 2021
<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/10/20211014-1.htm>

Teke, S. (2016) *Çocuk edebiyatı yazarı Hasan Kallimci'nin öykülerinin okunabilirlik açısından değerlendirilmesi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Sakarya Üniversitesi.

Temizyürek (2010), Türkiye'de okuma seferberliği çerçevesinde seçilen kitapların kelime ve cümle uzunlukları ve okunabilirlik açısından incelenmesi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 27, 645-654

Temur, T. (2003). Okunabilirlik (Readability) Kavramı. *TÜBAR, Türkçenin Öğretimi Özel Sayısı*, 13, 169-180.

Thorndike, E. L. (1921). The Teacher's World Book Teacher Collage, Columbia University.

Türk Dil Kurumu Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/>

Ulutaş, M.(2011) *İlköğretim 100 temel eser listesindeki kitapların hedef kitlenin düzeyine uygunluğu*. [Yayınlanmış yüksek lisans tezi]. Uşak Üniversitesi.

Universitas Negeri Yogyakarta. (2021, Mayıs). The *Barrett Taksonomy of cognitive and affective diemensions of reading comprehension*. Staff Site Universitas Negeri Yogyakarta

<http://staffnew.uny.ac.id/upload/198605272008122002/pendidikan/bahan+ajar+membaca+kompre+taksonomi+Barret.pdf>

Üzel, Ö. (2007). *Serpil Ural'ın çocuk kitaplarının incelenmesi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.

Vogel, M., & Washburne, C. (1928). An objective method of determining grade placement of children's reading material. *The Elementary School Journal*, 28, 373-381

Woodruff, A. H.& Griffin, R. A. (2017) *Reader Response in Secondary Setting: Increasing Comprehension, Through Meaningful Interactions With Literary Texts*

Yanık, Z. (2019). *Ayla Kutlu'nun çocuk kitaplarının çocuk edebiyatı açısından değerlendirilmesi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Ordu Üniversitesi

Yıldırım, K. (2012). Öğretmenlerin öğrencilerin okuduğunu anlama becerilerini değerlendirmede kullanabilecekleri bir sistem: Barrett Taksonomisi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18, 45-58.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin. 187-189

Ziya, S. (2019). *Behiç Ak'ın çocuk romanlarının söz varlığı ve okunabilirlik yönünden değerlendirilmesi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Erciyes Üniversitesi.

Çalışmada Kullanılan Kitaplar

- Ak, S. (2009). Çilekli dondurma (B. Ak, Res.). Can Çocuk.
- Akal, A. (2019) En eğlenceli şeyler (O. Demir, Res.) Bilgi Çocuk
- Gürman, A. (2015). Aşık Veysel uzun ince bir yol (S. Ceylan, Res.). Pan Yayıncılık
- Hikmet, N. (2020). Sarayda (A. İ. Alican, Res.) Yapı Kredi Yayınları
- Ilgaz, R. (2020) Öksüz Cıvciv. Çınar Yayınları
- İzgülü, M. (2019). Anneannem hayvanlar arasında (M. Sayın, Res.). Bilgi Çocuk.
- Oral, F. (2019). Farklı ama aynı (F. Oral, Res.). Yapı Kredi Yayınları.
- Ural, Y. (2018). Figüran aslan işe tahta eşek (E. Oğultekin, Res.). Yapı Kredi Yayınları
- Yener, M. (2017). Zeki'nin zekâsı kaçtı (M. Sayın, Res.). Bilgi Çocuk. Orijinal basım tarihi
- Zarifoğlu, C. (2015) Serçekuş Beyan Yayınları
- Behrengi, S. (2020). Küçük kara balık (M. Sönmez, Res.) Can Çocuk
- Baum, L. F. (2019). Oz büyücüsü. Arkadaş Kitabevi
- Dahl, R. (2019). Charlie'nin çikolata fabrikası (Q. Blake, Res.). Can Çocuk.
- Exupery A. de S. (2015). Küçük Prens (A. de D. Exupery, Res.) Can Çocuk
- Kemp, A. (2021) Köpekler Bale Yapamaz (S. Ogilvie, Res.) Pearson.
- Le Clezio, J. M. G. (2011). Ağaçlar ülkesine yolculuk (H. Galeron, Res.). Yapı Kredi Yayınları
- London, J. (2020). Beyaz diş (B. O. Doğan, Res.). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Stevenson, R. L. (2019). Define adası (S. Atlıhan, Res.). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Swift, J. (2019). Gulliver'in gezileri (E. Dinçer, Res.). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Tolstoy, L. (2020). Erik çekirdeği (A. S. Aksoy, Res.). Can Çocuk

EK-1 Çalışmada Kullanılan Ölçme Araçları

Çocuk Kitaplarını Değerlendirme Formu

Okunabilirliği Etkileyecek Görsel İlkeler.

1. Kitabın biçimi tutuş için ergonomik mi?
2. Kitabın dış tasarımı ilgi çekici (motivasyon) mi?
3. Kitap okunuş açısından kolaylık sağlıyor mu?
4. Ciltlemesi nasıl?
5. Kitabın kapağı dayanıklı malzemeden yapılmış mı?
6. Kapak resimlemesi konu ile ilgili mi?
7. Kitapta farklı anlamlara gelen çağrışımlar yapabilen (üç boyutlu, çok anlamlı) resimler kullanılmış mı?
8. Kitabın kâğıdı silinmeye uygun mu?
9. Kitabın kâğıdı mat mı?
10. Kitabın kâğıdı kaliteli mi?
11. Kâğıdın zemini ile yazının rengi zıtlık oluşturacak şekilde tasarlanmış mı?
12. Metin ve resim sayfa üzerinde birbirine uygun konumlandırılmış mı?
13. Sayfanın üzerine notlar alınabilecek uygun boşluklar var mı?
14. Resim yazı oranı nedir?
15. Resimler metni açıklayıcı ya da tamamlayıcı mı?
16. Resimler ilgi çekici mi (Hangi açıdan)?
17. Kitap kaç sayfadır?
18. Yazı puntosu:
19. Yazı fontu:

Okunabilirliği Etkileyecek İç Yapı.

1. Kitabın türü nedir?
2. İşlenen tema nedir?
3. Kitabın kurgusu yeni, orijinal midir?
4. Konu akla yatkın ve tutarlı mı?
5. Zaman doğrusal mı ilerlemekte?
6. Giriş gelişme ve sonuç bölümleri var mıdır?
7. Uzun kitaplar bölümlere ayrılmış mı?
8. Çocuğun yaşantısıyla uyumlu mu?
9. Kitaptaki ana karakter kurgusal mı?
10. Kitaptaki ana karakterin yaşı çocuğun yaşına uygun mu?
11. Fikirler birbiriyle çelişiyor mu?
12. Kitapta evrensel ahlaki değere aykırı tutum var mı?
13. Kitapta mizahi öğelere yer verilmiş mi?
14. Kitaptaki çevre anlaşılabilir mi?
15. Tasvir ya da resimle desteklenmiş mi?
16. Betimleme ya da karşılaştırma gibi farklı anlatım teknikleri var mı?
17. Kitaptaki resimlerde farklı düşündürecek özelliklere yer vermiş mi?
18. Hayal gücünü tetikleyici öğeler yer alıyor mu?
19. Ortalama bir cümledeki kelime uzunluğu:
20. Ortalama bir kelimedeki hece uzunluğu:
21. Karşılaşılması zor kelimeler var mı?

22. Yöresel kelimeler kullanılmış mı?

23. Yerli eserlerde atasözü deyim ikileme var mı?

24. Yabancı eserlerdeki çeviri anlaşılır düzeyde mi? Varsa deyim atasözü uygun çevrilmiş mi?

25. Devrik cümle sayısı kurallı cümleden az mı?

26. Sözlük verilmiş mi?

27. Yabancı adların okunuşları verilmiş mi?

28. Konusu bir ön bilgi gerektiriyor mu?

29. Noktalama işaretleri uygun kullanılmış mı?

OKUNABİLİRLİĞİ DEĞERLENDİRME RUBRİĞİ

(Ateş, S., Çetinkaya, Ç. Ve Yıldırım, K. (2012) Okunabilir bir kitap nasıl seçilir? *İlköğretim Online*, 11, 319-331)

Faktörler	1	2	3	Puan
İlgi/ Motivasyon	Konu, resimler ve yazar hiç ilgimi çekmedi. Bende okuma isteği uyandırmadı.	Konu, resimler ve yazar biraz ilgimi çekti. Okuma isteği uyandırdı.	Konu, resimler ve yazar oldukça ilgimi çekti. Okuma isteğim fazlasıyla arttı.	
Ön bilgi	Bu konu hakkında hiçbir şey bilmiyorum.	Bu konu hakkında çok az bilgim var.	Bu konu hakkında oldukça bilgim var.	
Sayfa sayısı	Bu kitap benim için çok uzun görünüyor. Bu uzunlukta bir kitabı bitirebileceğimi sanmıyorum.	Kitap oldukça uzun görünüyor. Bu kitabı bitirebilir miyim emin değilim.	Kitabın uzunluğu tam bana göre. Bu kitabı kesinlikle okuyup bitirebilirim.	
Kelime	Bilmediğim kelime sayısı çok fazla.	Bilmediğim kelime sayısı çok fazla olmasa da bu kelimeler metni anlamamı zorlaştırıyor.	Neredeyse hiç bilmediğim kelime yok.	
Akıcılık	Bu kitabı doğru, hızlı ve uygun ifadelerle (ifade edilmek istenen duyguyu yansıtarak) okuyamam	Bu kitabı doğru, hızlı ve uygun ifadelerle okumakta zorlanırım. Ama okuyabilirim.	Bu kitabı kesinlikle hızlı, doğru ve uygun ifadelerle okuyabilirim.	
Cümle yapısı	Cümlelerin çoğunluğu uzun ve karmaşık. Anlamak için çok çaba harcamalıyım.	Cümlelerin bazıları kısa ve kolay yapıda. Diğer cümleler uzun ve karmaşık. Biraz çaba gösterince anlayabileceğimi düşünüyorum.	Cümlelerin çoğunluğu kısa ve kolay yapıda. Zorlanmadan okuyabileceğimi düşünüyorum.	
İmla kullanımı	Kitap yazılırken kullanılan noktalama ve dilbilgisi kurallarının çoğunu bilmiyorum.	Bu kitabın yazımında kullanılmış noktalama ve dil bilgisi kurallarının bazılarını biliyorum.	Bu kitabın yazımında kullanılmış noktalama ve dilbilgisi kurallarını biliyorum.	
Anlaşılrlık	Düşünceler alışık olmadığım şekilde ifade edilmiş. Düşüncelerin sıralanışı ve akışını çözümleyemiyorum. Bu da anlamamı zorlaştırıyor.	Düşüncelerin sıralanışını çözümlemekte ve fikirler arası ilişkiyi kurmakta zorlanıyorum. Bu da kitabı anlamak için daha fazla zaman harcamama sebep oluyor.	Düşüncelerin sıralanışı ve akışı beni okumaya yönlendiriyor. Fikirler birbirleri ile bağlantılı ve iyi açıklanmış. Bu da anlamayı kolaylaştırıyor.	
Sunum	Yazının sunum şekli benim için problem oluşturuyor. Kullanılan yazı karakterleri, boyutu, sütun kullanımı, resim kullanımı ve diğer tasarım unsurları metne odaklanmamı güçleştiriyor.	Yazının sunum şekli, karakterleri, boyutu, görsel unsurların kullanımı, paragraf ve sütun kullanımı gibi özelliklerden bazıları göze hoş görünse de metnin sunumunda beni rahatsız eden şeyler var.	Metnin şekil ve sunumu fikirleri anlamamı ve birleştirebilmemi kolaylaştırıyor. Göze hoş görünüyor. Yazının sunumu metne ve konuya odaklanmamı sağlıyor.	
Toplam puan				

“FARKLI AMA AYNI” OKUDUĞUNU ANLAMA SORULARI VE CEVAP ANAHTARI

1. Küçük oğlak neden arkadaşları gibi koşup oynamıyordu?

Küçük oğlak arkadaşları gibi koşup oynayamıyordu çünkü bacakları güçsüzdü, hastaydı, tutmuyordu; yürüyemiyordu. 1 Puan

2. Çoban küçük oğlağın hangi hareketine çok gülüyordu?

Çoban küçük oğlağın “inatçı keçi taklidine” çok gülüyordu. 1 puan

3. Aşağıdaki olayları oluş sırasına göre numaralandır.

2 Keçi doğduğu günden beri ilk kez arka ayaklarının üstünde duruyordu.

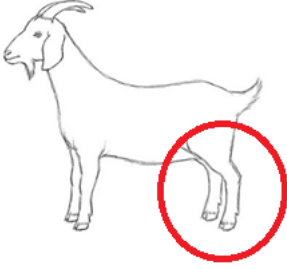
1 Çoban ona bir bisiklet yaptı.

3 Melemeleri o kadar yüksekti ki herkes uyanmıştı.

Her doğru sıralanmış madde için 1 puan, toplamda 3 puan.

4. Küçük oğlağın sağlıklı olan ayaklarını boy.

Oğlağın arka bacaklarının boyanması 1 puan.

5. Okuduğun metni özetle.

Oğlağın yürüyememesi,

Çobanın ona bisiklet yapması,

Erkek keçiyle tanışması,

Bebek oğlakların doğması ama anneleri ile aynı renkte olmamaları gibi işaret olayların her biri için 1 puan.

“KÖPEKLER BALE YAPMAZ” CEVAP ANAHTARI OKUDUĞUNU ANLAMA

SORULARI

1. Köpeğin diğer köpeklerden farklı olan özelliklerini işaretle.

Tuvaletten su içmez. 1 PUAN

Dizi izlemeye bayılır.

Kedileri kovalamaz. 1 PUAN

Terlikleri ısırır.

2. Bale öğretmeni “Köpekler bale yapamaz” dedikten sonra köpek ne yaptı? Üç tanesini yaz.

Aşağıdaki maddelerden 3 tanesi yazılacak. Her biri 1 puan. Toplamda 3 puan

Kuyruğunu sallamayı bıraktı.

Gözünden iki damla yaş aktı.

Bisküvi yemedi.

Günlerce kulübesinden çıkmadı.

Geceler boyunca ağladı.

3. Köpeğin kişilik özellikleri hakkında ne söyleyebilirsin? İki tanesini yaz. 2 puan

Pes etmeyen, utangaç, azimli

4. Bale yapan köpeği izleyen baba ve kızın duygularını yaz. 2 puan

Baba: şaşkınlık

Kız: sevinç, hayranlık (bir tane yazılabilir)

5. Okuduğun metni özetle. 4 puan

Farklı bir köpek var. Bale yapmayı çok seviyor. 1 puan

Bale yapmasına izin vermiyorlar. 1 puan

Ancak o bir gün sahnede baş balerin düşünce sahneye çıkıyor. 1 puan

Herkes onu alkışlıyor, kabulleniyor. 1 puan

**“AŞIK VEYSEL UZUN İNCE BİR YOL” OKUDUĞUNU ANLAMA SORULARI
VE CEVAP ANAHTARI**

1. Aşağıdaki deyimlerin anlamını tahmin et:

Hayrı dokunmak: Birine bir faydası dokunmak 1 puan

Gözüne perde inmek: Görmemek 1 puan

Diline dolanmak: Sürekli bir şeyden bahsetmek 1 puan

2. Küçük Veysel'in dışarıda diğer çocuklarla oynamamasının sebebi nedir?

Veysel'in diğer çocuklarla oynamamasının nedeni gözleri görmediği için arkadaşlarının onunla alay edeceği düşüncesinde olmasıdır. 1 puan.

3. Veysel'in hem kendine hem de bağlamasına kızmasının sebebi nedir?

Diğer bağlama ustaları gibi saz çalamadığı için bağlamasına kızıyor:1 puan

Ya da

Sazından aynı ses çıkmadığı için bağlamasına kızıyor:1 puan.

4. Küçük Veysel'in sazıyla olan ilişkisini Ali Ağa'dan önce ve Ali Ağa'dan

sonra olmak üzere karşılaştır.

Ali Ağa'dan Önce: Sazına küstü, mutsuzdu, başaramayacağını düşünüyordu: 1 puan

Ali Ağa'dan Sonra: Yeniden bağlama çalmaya başladı: 1 puan

5. Babası saz almasaydı, Veysel'in hayatı nasıl olurdu? Yaz. 2 puan

Verilecek cevaplarda Veysel'in engelli olduğu göz önünde bulundurulmalıdır.

Olumsuz: Metinde yansıtıldığı gibi hayatı zor olabilirdi senaryosu açıklanır.

Olumlu: Başka bir uğraş ile hayatına devam edebilirdi.

6. Okuduğun metni özetle.

Özette yer verilmesi istenen ifadeler: Veysel görme engellidir.

Veysel görme engelli olduğu için sosyal olarak dışlandığını düşünmektedir.

Babası, canı sıkılmasını diye Veysel'e bir bağlama getirir.

Veysel bağlamayı çalmaya çalışır.

Veysel ünlü bir sanatçı olur.

Öğrencilerin özetlerinde kullandıkları her ifade 1 puan, özette alabilecekleri toplam puan ise dördür.

“AĞAÇLAR ÜLKESİNE YOLCULUK” OKUDUĞUNU ANLAMA SORULARI VE CEVAP ANAHTARI

1. Canı sıkılan çocuğun uzaklara gitmesine engel olan nedir?

Canı sıkılan çocuğun uzaklara gitmesine engel olan şeyler aracının olmaması (1 puan), gemisinin, treninin, arabasının, kanadının ve yüzgecinin olmamasıdır. (1 puan). Öğrencilerin araç cevabı 1 puan, birkaç engeli sıralaması 2 puan olarak kabul edilecektir.

2. Çocuğa göre ağaçların kişilik özelliklerinden üç tanesini yaz.

Çekingen, utangaç, kurnaz. Her bir özellik birer puandır. Alınabilecek toplam puan 3.

3. Çocuğun ormanda ıslık çalmasının sebebi nedir?

Çocuğun ormanda ıslık çalmasının sebebi ağaçların çekingenliklerini kırmaları içindir: 2 puan

Ağaçlara ıslık çalmasının sebebi ağaçların ıslıkla çalınan müziği sevmeleridir:1 puan.

Ağaçların dans etmesini sağlamak için: 1 puan.

4. Kitapta bahsedilen ormanın kralı ile okuduğun diğer hikayelerdeki ormanın kralı arasında ne farklar var? Çizerek karşılaştır.

Kitaptaki ormanın kralı ulu bir ağaçtır. Ancak çocuk edebiyatında yer alan öykülerin çoğunda ormanın kralı aslan olarak resmedilmektedir. Öğrencilerin ulu ağaç ve aslan çizimleri birer puandır. Sorudan alınabilecek puan ikidir.

5. Yazar bu resmi neden kitabında istemiş olabilir?

İnsanların ağacın sesini yapraklardan değil de serçe sanması sonucu yazar bu resmi kitabında istemiştir doğru cevabı 1 puandır.

6. Okuduğun metni özetle. 4 Puan

Özette yer verilmesi istenen ifadeler: Ağaçları çok seven bir çocuk var. Ağaçlar ülkesine yolculuk etmek istiyor. Ağaçlarla iletişim kurabiliyor. Ağaçları anlıyor. Ormanın derinliklerine doğru yola çıkıp ağaçlarla dost oluyor.

Öğrencilerin özetlerinde kullandıkları her ifade 1 puandır.

“ÖKSÜZ CİVCİV” OKUDUĞUNU ANLAMA SORULARI VE CEVAP ANAHTARI

1. Aşağıda verilen kelimelerin anlamını metne göre tahmin et.

Kuluçka: Cıvcivin yumurtadan çıkma süresi, tavuğun yumurtanın üstünde oturma süresi cevabı 1 puan.

İstif: Dizmek cevabı 1 puan

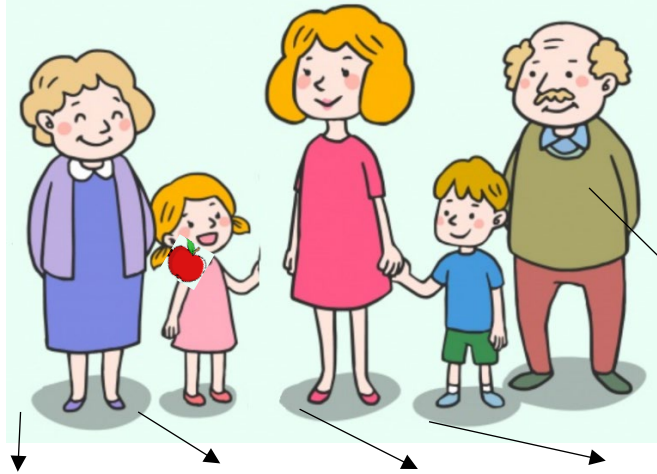
Öksüz: Kimsesiz, annesi cevabı 1 puan

Karayel: Şiddetli rüzgâr cevabı 1 puan

Yalı: Deniz kenarında ev cevabı 1 puan Toplam puan 5

2. Okuduğun hikayedeki karakterlerin isimlerini uygun görsellerin altına yaz.

(https://www.freepik.com/free-vector/big-happy-family-with-hand-drawn-style_2379452.htm#page=1&query=big%20family&position=40)

Zeliha N.

Güliz

Şenay

Erdem

Niyazi dede

(Her isim 1 puan)

3. Cıvcive Öksüz denmesinin sebebi nedir?

Cıvcive Öksüz denmesinin sebebi annesinin onu kabul etmemesidir cevabı 1 puan.

4. Çocukların ilk kuluçka ve ikinci kuluçkadaki davranışlarını karşılaştır. 4 puan

İlk Kuluçka: Sürekli rahatsız ettiler. Her gün cıvcivlerin durumuna baktılar. 2 puan

İkinci Kuluçka: Sırayla yemek verdiler. Kuluçka süresince anne tavuğun yanına gitmediler. 2 puan

5. Erdem ve Güliz'in tavuklarla ilgilenmek dışında yapmaktan hoşlandığı aktivite nedir?

Erdem ve Güliz'in tavuklarla ilgilenmek dışında yapmaktan hoşlandığı aktivite denize gitmektir cevabı 1 puan.

6. Yeni doğmuş bir civcivin olsaydı, bakımını nasıl yapardın?

Yeniden örgütleme basamağına denk gelen bu sorunun cevabında civciv doğduktan sonra onu yumurta ile beslemeleri, ona su vermeleri, onun gezmesine izin vermelerinden 2 tanesini yazmak tam puan almak için yeterlidir.

7. Okuduğun metin gerçek hayatta yaşanabilir miydi? 3 madde ile düşünceni açıkla.

Değerlendirme basamağına denk gelen bu sorunun doğru cevabı evet olarak kabul edilmektedir. Tatile gidilen coğrafya, tatilde yaşanan her şey gerçekçidir. Öğrencilerin evet cevabı ardından açıklayacakları her madde için alacakları puan 1 dir. Sorunun toplam değeri 3 puandır.

8. Okuduğun metni özetle.

Şenay Hanım ve Güliz tatile giderler.

Tatilde Niyazi Dede ve Erdemle beraber kuluçkadan çıkacak civcivleri beklerler.

Kuluçkadan sadece 1 tane almalı civciv çıkar.

Civcivi annesi kabul etmez.

Civcivi öksüz olarak adlandırılırlar.

Niyazi Dede yeni yumurtalar alır.

Yeni yumurtaların kuluçka sürecinde Güliz ve Erdem daha farklı bir yol izlerler.

İzledikleri yol başarılı olur ve tüm yumurtalardan civcivler çıkar.

Özette değinilmesi beklenen her madde 0,5 puandır. Cevaplardan alınacak en fazla puan dördür.

“KÜÇÜK KARA BALIK” OKUDUĞUNU ANLAMA SORULARI VE CEVAP ANAHTARI

1. Küçük Kara Balık dereyle ilgili annesine ne söylemiştir?

Küçük Kara Balık annesine “Bilmek istiyorum hayat dönüp durmak mı?” demiştir. Küçük Kara Balık annesine “Bu derenin sonunu bilmek istiyorum.” demiştir. Her iki cevap da doğru kabul edilmektedir ve cevabı 1 puandır.

2. Annesi ve komşuları Küçük Kara Balık’ın dünyayı görmek istemesine neden karşı çıkmışlardır?

- a. *Annesi ve komşuları Küçük Kara Balık’ın dünyayı görmesine karşı çıkmışlardır çünkü kendileri hiç merak etmemişlerdir. Bu durum yeni bir fikir olduğu için karşı çıkmışlardır. Cevapları 2 puandır.*
- b. *Tehlikeli olduğu için cevabı ise 1 puandır.*

3. Kertenkele Küçük Kara Balık’a hançeri neden vermiştir?

- a. *Kertenkele Küçük Kara Balık’a hançeri pelikanın çenesinde kalırsa kesip kurtulabilmesi için vermiştir cevabı 2 puandır.*
- b. *Pelikanın tehlikeli olması cevabı ise 1 puan olarak değerlendirilecektir.*

4. Hikâyenin sonunda Küçük Kara Balık sence dünyanın sonunu görebilmiş midir? Neden?

Hikâyenin sonunda Küçük Kara Balık’ın dünyanın sonunu görüp görmediği belirsizdir. Öğrencilerden gelen nedenin cevaba uygun bir çıkarım olması 2 puan olarak kabul edilecektir. Nedensiz çıkarımlar 1 puan olarak kabul edilecektir.

5. Küçük Kara Balık yolculuğu boyunca hangi deniz canlılarıyla karşılaşmıştır? Listeleyin

Kurbağa, testere balığı, kertenkele, yengeç, balıkçıl, pelikan. Her biri 1 puandır.

6. Kertenkele Küçük Kara Balık’ı Pelikan hakkında neden uyardı?

Kertenkele, Küçük Kara Balık’ı pelikanın gagasının altında bir kesesinin olduğu konusunda uyardı. (1 puan) Pelikanın kesesinde çok su olduğunu, balıkların fark etmeden bu keseye girdiğini ve acıkınca kesesindeki balıkları yediğini ekledi. (1 puan) Toplam 2 puan.

7. Kitapta ilgini en çok çeken olay hangisiydi? Neden?

a. Nedeniyle birlikte açıklanıyorsa 2 puan.

b. Nedensiz sadece olay açıklanıyorsa 1 puan.

8. Okuduğun metni özetle.

Küçük Kara Balık derenin sonunu görmek istiyor.

Annesi ve komşuları bu isteğe karşı çıkıyor.

Küçük Kara Balık çevresindekileri dinlemiyor ve yola çıkıyor.

Yolda bir sürü hayvanla karşılaşılıyor.

Karşılaştığı hayvanlarla yaşadığı maceralardan bahsedilebilir. 1 puan

Küçük Kara Balık en son balıkçılın karnında görülüyor.

Hikâyenin sonunda tüm bunların bir masal olduğu anlaşılıyor.

Özette değinilmesi beklenen her madde 0,5 puandır. Cevaplardan alınacak en fazla puan dördür.

**“ANNEANNEM HAYVANLAR ARASINDA” OKUDUĞUNU ANLAMA
SORULARI VE CEVAP ANAHTARI**

1. Kitap kaç bölümden oluşmaktadır? İsimlerini yaz.

Kitap dört bölümden oluşmaktadır. Her bölüm 1 puandır.

- *Anneannem Hayvanlar Arasında*
- *Yılbaşı Gecesi*
- *Anneannemin Nişan Yüzüğü*
- *Anneannem Hastanede*

2. Anneannenine eve aldığı hayvanları sırasıyla yaz.

Kuş, tavşan, civciv, köpek, fil, maymun, aslan, devekuşu

Yazılan her hayvan 1 puan değerindedir. Tüm hayvanlar yazıldıysa 8 puan; tüm hayvanlar doğru sırada yazıldıysa 9 puan.

3. Anneanneninin kişilik özellikleriyle ilgili neler söyleyebilirsin? Neden? (En az 3 özellik yaz)

Neşeli, fedakâr, hoşgörülü, yardımsever hayvansever, merhametli, hamarat özelliklerinden yazılan her özellik 1 puan. Toplam soru 3 puan.

4. Anneanneninin yerinde olsaydın, eve hayvanlarını bırakmak isteyen çocuklara ne söyledin?

Bir tepki düzeyi sorusudur. Öğrencilerin nedeniyle birlikte açıkladıkları her tepki 2 puan değerindedir.

5. Metin, anneannesinin hastaneye yattığı gün eve neden heyecanla geldi?

Metin'in öğretmeni ödevini beğenmiştir. Öğretmeni Metin'e mektup yazmıştır.

Metin de öğretmenin yazdığı mektubu anneannesine göstermek istemektedir. 2 Puan

6. Anneanneninin yılbaşı akşam yemeği menüsünde neler vardı? Listele.

Tavuk dolma, şehriye çorbası, limonata, salata, kayısı kompostosu, pelte. Her madde 1 puandır. Soru toplam 6 puandır.

7. Kitapta kurgusal olan bir bölüm var mıdır? Var ise hangi sebeple kurgusal olduğunu düşünüyorsun?

Değerlendirme basamağı olan bu sorunun doğru cevabı “kurgusal bölüm vardır” olarak kabul edilmektedir. Kurgusal bölüm vardır cevabı 1 puan, anneannem hayvanlar

arasındaki büyük hayvanların eve girmesi kısmı ile değerlendirmesini gerekçelendirmesi 1 puandır. Soru toplam 2 puandır.

8. Kitaptan bir bölüm seç ve özetle.

Öğrencinin seçtiği bölümü özetlemesi 2 puandır. Özetlemede tam puan alınması için:

Anneannem hayvanlar arasında: Çocukların hayvanlarını anneanneye bırakması, eve çok büyük hayvanların da gelmesi ama aslında her şeyin bir rüya olması
Yılbaşı gecesi: Anneanneninin yılbaşı sofrası hazırlaması, birbirlerine aldıkları hediyelerin içeriklerinden bahsedilmesi, oynanan oyunlardan bahsedilmesi
Anneannemin nişan yüzüğü: Anneanneninin nişan yüzüğünü karyolanın altına düşürmesi, bu duruma üzülmesi, torunlarını çağırıp dedeleriyle nişanlanma hikayesini anlatması ve yüzüğün bulunması

Anneannem hastanede: Metin'in öğretmenin mektubunu vermek için neşeyle eve gelmesi, anneanneninin hastanede olması, Metin'in kağıttan papatyalar yaparak anneanneye vermesi.

9. "İçeriye girince daha çok heyecanlandık. Çünkü anneannem yerde yatıyordu. Yüzükoyun yere uzanmış, başını karyolanın arasına sokmuş, ayaklarını havaya kaldırmış, biz içeri girdiğimiz halde yine bağırıyordu."

Anneanneninin telaşının sebebi neydi?

Anneanneninin telaşının sebebi nişan yüzüğünü kaybettiğini sanmasıdır. 1 puan

10. Kitaptan en sevdiğin bölümü görselleştir.

Tepki düzeyi olan bu soruda hikâyede yer alan öge 1 puan, kompozisyon 2 puandır.

**“CHARLIE’NİN ÇİKOLATA FABRİKASI” OKUDUĞUNU ANLAMA SORULARI
VE CEVAP ANAHTARI**

1. Charlie kaçınıcı denemesinde çikolatayı buldu?

Charlie çikolatayı 4. denemesinde buldu. 1 puan

2. Willy Wonka'nın altın biletinde yazanları özetle.

Fabrikayı 5 çocuğa gezdirecek olması,

Fabrikayı gezen çocuklara fabrikadaki sırları öğretecek olması

Tüm katılımcılara ömür boyu yetecek şekerlerin verilecek olması

Fabrikaya davet edilme şartının altın bileti bulmak olduğu yazılıdır.

Yazılan özetle değinilen her maddenin değeri 1 puandır. Sorudan alınabilecek tam puan dörttür.

3. Charlie dışındaki çocuklardan birini seç ve tanıt.

a. *Charlie'yi tanıtan öğrenciler: 0 Puan*

b. *Charlie'nin dışında kalan çocuklardan birinin seçilmesi 1 puan.*

c. *Seçilen çocuğun tanıtılması 1 puan.*

Soru toplamda 2 puandır.

4. Fabrika'da ilk olarak nereyi gezdiler?

Çocuklar fabrikada ilk önce çikolata odasını gezdiler. Çikolata odası yazılan her cevap 1 puandır.

5. Augustus Gloop'un başına gelenleri görselleştir.

Augustus'un çikolata borusunun içine kaçtığını gösteren görsel sorunun doğru cevabıdır. Sorunun değeri 1 puandır.

6. Fabrika'ya gezi tarihi nedir?

Şubat ayının ilk günüdür. 1 Şubat yazılı cevaplar da doğru kabul edilmektedir.

Soru 1 puandır.

“Charlie bir gün öğleden sonra okuldan eve dönüyordu; soğuk rüzgarlar yüzüne vurdukça açlık iyice bastırıyor, yüreği eziliyordu. Gözüne birden yolun kıyısında karlar

arasında gümüş gibi parlayan bir şey ilişti. Kaldırımdan indi, eğilip dikkatle baktı. Yarısı karın altında kalmıştı ama Charlie ne olduğunu hemen anladı. Karın içindeki, elli peniydi.”

7. Charlie'nin yerinde olsaydın parayı alır mıydın? Nedeniyle birlikte açıkla. Tepki düzeyinde olan bu sorunun yanıtında gözetilen tercih ve nedenin tutarlı olmasıdır. Soruya verilen tepki 1puan, tutarlı nedenini açıklaması ise 1 puandır.

8. Willy Wonka'nın fabrikayı bir yetişkine vermek istememesinin sebebi nedir? Açıkla.

Yetişkinlerin Wonka'yı dinlememesi ve kendi bildiğini okuması.

Yeni şeyler öğrenmeye açık olmaması.

Öğrenciler tarafından yazılacak her madde 1 puan değerindedir.

9. Gerçek hayatta Willy Wonka'nın fabrikasını bir çocuğa bırakması olası mıdır? Nedeniyle birlikte açıkla.

Değerlendirme düzeyindeki bu soruda esas alınan cevap “olası değildir”. Olası değil cevabı 1 puan; neden olası olmadığına açıklanması da 1 puandır.

10. Bay Wonka'nın “Benim en son ve en büyük buluşum” dediği şey nedir? Çiklet ya da çiklet yemeği olarak verilmiş her yanıt doğru kabul edilecektir. Cevabın değeri 1 puandır.

EK-2 Gönüllü Katılım Formu

Bu çalışma, Çocuk Kitapları Üzerine Bir Seviye Tespit Çalışması'dır. Çalışma Hacettepe Üniversitesi Temel Eğitim Bölümü'nde doktora öğrencisi olan Duygu Sarmusak Selçuk tarafından yürütülmektedir. Araştırmanın danışmanlığını Doç. Dr. Hakan Dedeoğlu yönetmektedir. Çalışma bir doktora tezidir ve çalışma için Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonundan onay alınmıştır.

Araştırmanın amacı, çocuk kitaplarının seviyesini tespit etmek ve öğrencilerin uygun kitaplarla okumayı sürdürmelerini sağlamaktır. Araştırma kapsamında sizden biri yerli biri yabancı yazarlı olmak üzere iki kitap okumanız istenecektir. Kitapları okumadan önce kitaba ait düşüncelerinizi yazabileceğiniz bir form; kitapları okuduktan sonra ise okuduğunu anlama soruları içeren bir formu doldurmanız istenecektir. Çalışmaya katılmak gönüllülük esasına dayanıyor olup, kişisel bilgileriniz ve aldığınız skorlar hiçbir yerde (öğretmenlerinizle, sınıf arkadaşlarınızla, sizinle ya da ailenizle) açıklanmayacaktır. Tezde adınız geçmeyecektir. Çalışmadan dilediğiniz zaman ayrılma hakkına sahip olacaksınız.

Çalışmada yer almak

İstiyorum

İstemiyorum

- **Tarih:**

- **Katılımcı:**

Adı, soyadı:

Adres:

Tel:

İmza:

[18 Yaş altı çocuk ve ergenlerin katılımcı olduğu çalışmalarda velisinin adı, soyadı, imzası:]

- **Araştırmacı:**

Adı, soyadı:

Adres:

Tel.

e-posta:

İmza:

EK-3 Okunabilirliği Değerlendirme Rubriği Ölçek Kullanım İzni

Duygu Sarmusak <<

Alıcı: Seyit ▾

3 Nis 2021 Cmt 15:53

Seyit Hocam,

Geliştiricisi olduğunuz "Okunabilirliği Değerlendirme Rubriği"ni Çocuk Kitapları Üzerine Bir Seviye Tespit Çalışması adlı doktora tezimde kullanmak üzere izninizi rica ediyorum.

İyi Çalışmalar diliyorum.

--

Duygu Sarmusak Selçuk.

SEYIT ATES

Alıcı: ben ▾

3 Nis 2021 Cmt 22:53

Merhabalar; "Okunabilirliği Değerlendirme Rubriği"ni çalışmalarınızda kullanabilirsiniz. İyi çalışmalar...

Dr. Seyit ATETŐ

EK-A: Etik Komisyonu Onay Bildirimi

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Rektörlük

Sayı : E-35853172-300-00001610828
Konu : Duygu SARMUSAK SELÇUK (Etik Komisyon İzni)

15.06.2021

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 26.05.2021 tarihli ve E-51944218-300-00001581694 sayılı yazı.

Enstitünüz Temel Eğitim Anabilim Dalı Doktora programı öğrencisi **Duygu SARMUSAK SELÇUK**'un **Doç. Dr. Hakan DEDEOĞLU** danışmanlığında yürüttüğü "**Çocuk Kitapları Üzerine Bir Seviye Tespit Çalışması**" başlıklı tez çalışması Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonunun **08 Haziran 2021** tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini saygılarımla rica ederim.

Prof. Dr. Vural GÖKMEN
Rektör Yardımcısı

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu: 74FB6162-14EE-4B3C-848A-50596DB05658

Belge Doğrulama Adresi: <https://www.turkiye.gov.tr/hu-ebys>

Adres: Hacettepe Üniversitesi Rektörlük 06100 Sıhhiye-Ankara

Bilgi için: Sevdâ TOPAL

E-posta: yazimd@hacettepe.edu.tr İnternet Adresi: www.hacettepe.edu.tr Elektronik

Bilgisayar İşletmeni

Ağ: www.hacettepe.edu.tr

Telefon: 03123051008

Telefon: 0 (312) 305 3001-3002 Faks:0 (312) 311 9992

Keş: hacettepeuniversitesi@hs01.kep.tr

EK-B: Etik Beyanı

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında,

- * tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- * görsel, işitsel ve yazılı bütün bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- * başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- * atıfta bulunduğum eserlerin bütününe kaynak olarak gösterdiğimi,
- * kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- * bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

29/07/2022

(İmza)

Duygu SARMUSAK SELÇUK

EK-C: Yüksek Lisans/Doktora Tez Çalışması Orijinallik Raporu

29/07/2022

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Temel Eğitim Ana Bilim Dalı Başkanlığına,

Tez Başlığı : Çocuk Kitapları Üzerine Bir Seviye Tespit Çalışması

Yukarıda başlığı verilen tez çalışmamın tamamı (kapak sayfası, özetler, ana bölümler, kaynakça) aşağıdaki filtreler kullanılarak **Turnitin** adlı intihal programı aracılığı ile kontrol edilmiştir. Kontrol sonucunda aşağıdaki veriler elde edilmiştir:

Rapor Tarihi	Sayfa Sayısı	Karakter Sayısı	Savunma Tarihi	Benzerlik Oranı	Gönderim Numarası
29/07 /2022	184	33312	31/05/2022	%12	88959449

Uygulanan filtreler:

1. Kaynaklar hariç
2. Alıntılar dâhil
3. 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esaslarını inceledim ve çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan eder, gereğini saygılarımla arz ederim.

Ad Soyadı: Duygu SARMUSAK SELÇUK

Öğrenci No.: N12242968

Ana Bilim Dalı: Temel Eğitim

İmza

Programı: Sınıf Eğitimi

Statüsü: Y.Lisans Doktora Bütünleşik Dr.

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.

Prof. Dr. Hakan DEDEOĞLU

EK-Ç: Thesis/Dissertation Originality Report

29/07/2022

HACETTEPE UNIVERSITY
Graduate School of Educational Sciences
To The Department of Primary Education

Thesis Title: A Level Determination on Children's Books

The whole thesis that includes the *title page, introduction, main chapters, conclusions and bibliography section* is checked by using **Turnitin** plagiarism detection software take into the consideration requested filtering options. According to the originality report obtained data are as below.

Time Submitted	Page Count	Character Count	Date of Thesis Defense	Similarity Index	Submission ID
29/07 /2020	184	33312	31/05/2022	%12	88959449

Filtering options applied:

1. Bibliography excluded
2. Quotes included
3. Match size up to 5 words excluded

I declare that I have carefully read Hacettepe University Graduate School of Educational Sciences Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports; that according to the maximum similarity index values specified in the Guidelines, my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge.

I respectfully submit this for approval.

Name Lastname: Duygu SARMUSAK SELÇUK

Student No.: N12242968

Department: Primary Education

Program: Primary Education Ph.D

Status: Masters Ph.D. Integrated Ph.D.

Signature

ADVISOR APPROVAL

APPROVED
Prof. Dr. Hakan DEDEOĞLU

EK-D: Yayınlama ve Fikrî Mülkiyet Hakları Beyanı

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan "**Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge**" kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü/Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihinden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- Enstitü/Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihinden itibaren ... ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- Tezime ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

29 /07 /2022

(imza)

Duygu SARMUSAK SELÇUK

"Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge"

- (1) Madde 6.1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezimin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (2) Madde 6.2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internette paylaşılması durumunda 3 şahıslara veya kurumlara haksız kazanç; imkânı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ay aşmamak üzere tezimin erişime açılması engellenebilir.
- (3) Madde 7.1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir*. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir

*Tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu tarafından karar
A R A Ş T I R M A C I N I N

